

Bir Vakıf İnsanı
Ömer Lütfi TAKE

Hem Şam'ın Şekeri
Hem Arab'ın Yüzü

Ekmekçizade Ahmed
Paşa Medresesi

RİSALE'DEN KAYNAK ESERLER

Tefsirü'l-Münir

15 Cilt, 8. Boy
Prof. Dr. Vehbe Zuhayli

En son yazılan ve en kapsamlı tefsirdir. Her ciltinde iki cüzün tefsiri bulunmakta olup bu özellik sadece bu tefsire aittir. Bütün kaynak eserlerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

İslam Fıkhı Ansiklopedisi

10 cilt, 8. Boy
Prof. Dr. Vehbe Zuhayli

Dört mezhebin görüşlerini delilleriyle ele alan tek eserdir. İslâm Dünyasında en son yazılan, en kapsamlı fikh eseridir. Bugünün problemlerine günümüz insanının anlayabileceği bir dille çözümler sunmaktadır.

ÇANTAY MEALİ - TEFSİRLİ MEAL -

3 Cilt, 8. Boy
Hasan Basri Çantay

Pek çok ünlü klasik tefsire ait açıklamaları da içine alan, ayetlerin nüzul sebeplerini bildiren, sahih hadislerle ayetlere açıklık getiren, diğer Türkçe Kur'an Meallerine kaynaklık eden ve henüz açılmayan bir mealdir.

BU ÜÇ KAYNAK ESERİ ÖZEL FIRSATLARLA EDİNMEK İÇİN BİZİ ARAYIN!..

HADİSLE AMELLERİN SEVABİ

Güvenilir hadis kaynaklarına başvurularak hazırlanmış olan bu eser Peygamber Efendimizin (s.a.), sevabını açıkça ifade ettiği her amele yer vermektedir. O'nun davranışlarındaki inceliği anlamamız ve hadislerin hayatımıza ışık tutması için kaynak bir eserdir.

Ciltli

Hâfiz ed-Dünyatî

PEYGAMBERİMİZİN HAYATI VE DAVETİ

Uluslararası Siret-i Nebi ödülünü kazanan, Peygamber Efendimizin (s.a.) hayatının anlaşılması ve yaşanması için kaleme alınmış olan bu eser Efendimizin hayatında bizler için örnek teşkil edecek misalleri en iyi şekilde gözler önüne sermektedir.

Ciltli

Safiyyurrahman Mübarek Furi

FEZÂİL-İ ÂMÂL

Eserde, Kur'an ve hadisten hareket edilerek ve ashabın yaşantılarından da örnekler verilerek amellerin faziletleri herkesin anlayabileceği bir dille okuyucunun dikkatine sunulmuştur. Dünyanın pek çok diline çevrilmiştir.

Ciltli

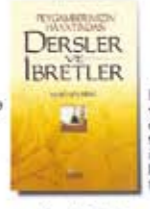
Zekeriya Kandehlevî

FİKHİ' SİRE

Siret konusundaki araştırmalarda kendisinden sonra bir çığır açan bu eser, sade ve akıcı bir dille Resulullah'ın (s.a.) hayatını günümüz insanına sunmaktadır.

Muhammed Gazali

PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDAN DERSLER VE İBRETLER

Hz. Muhammed'in (s.a.) hayat ve olaylar karşısındaki davranışları ve O'nun yaşam tarzından alınacak dersler ve ibretler kitapta özetlenerek her konunun sonunda maddeler halinde sunulmaktadır.

Mustafa Sibai

PEYGAMBERİMİZİN HAYATI

Peygamberimizin hayatı özellikle gençlerin anlayabileceği bir dil ile anlatılmaktadır.

Ebu'l Hasan en-Nedvi

KUR'ÂN'DA ADI GEÇEN PEYGAMBERLERİN HAYATI

Kur'an'da adı geçen peygamberlerin hayatı kısa ve açık bir üslûpta özellikle gençlerin anlayabileceği bir dil ile anlatılmaktadır.

Ebu'l Hasan en-Nedvi

Hasan Basri Çantay Ciltli

Muhammed Kutub

Muhammed Kutub

Muhammed Kutub

Nicola A. Ziaheh

Ebu'l Ali Afifi

Ebu'l Hasan en-Nedvi

Prof. Dr. Yusuf El-Kardavî

Prof. Dr. Şinasi GÜNDÜZ

Prof. Dr. İsmail R. Faruki

Prof. Dr. M. Ali Hâşimî

Prof. Dr. M. Ali Hâşimî

Prof. Dr. M. Ali Hâşimî

Abdurrahim Zafar Ciltli

Başkandan

Dostlar,
Kuruluş felsefesi ülkeye nitelikli insan yetiştirmek ve bu yolda olanları desteklemek olan İlim Yayma Vakfı, bu ilke doğrultusunda her geçen gün kalite ve kantitesini artırarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

34 yıldır Vakfımızın hizmet halkalarından bir şekilde istifade etmiş bulunan on binlerce gencimiz, gerek ticarî sektörde, gerek kamu alanında, gerekse serbest diğer alanlarda ülkemizin kalkınması için gayret göstermekte, bugünü yarınlarımıza olması gerektiği gibi taşımamızın mücadelesini vermektedir.

Anaokulundan, üniversite öğretim üyelerine kadar eğitimin her kademesinde kaliteli insan yetiştirmek için kurduğumuz müesseseler ve sair organizasyonlar bugün de "güzel insan" yetiştirmeye devam etmektedir ve yenilerinin ilavesiyle devam da edecektir.

Özel okullarımız, yurtlarımız ve misafirhanelerimiz yoğun bir sosyal, kültürel ve ilmi çalışma temposu sergilemektedir. Vakfımızın ve öğrencilerimizin ortaya koymuş oldukları bu faaliyetlerden dostlarımızı haberdar etmek gayesiyle bundan sonra zaman zaman "Vakıf" bültenimizle huzurunuzu işgal edeceğiz. Aynı bülten içerisinde öğrencilerimizin çalışmalarını da "Vakıf" adı altında değerlendirecek, onların "kalem erbabı" olmalarına da zemin oluşturmaya gayret edeceğiz.

Bu vesile ile Vakfımızın kurucularından âhirete intikal etmiş olanları rahmetle, hayatta olanları minnetle anar, sıhhat ve afiyetler dilerim.

Sizlerin ilgi, himmet, destek ve dualarınızla hizmetlerimizi katlamayı ümit ediyoruz. Gayret bizden tevfiğ Mevlâmız'dan...

Yücel ÇELİKBİLEK
Mütevelli Heyeti Başkanı

içindekiler

- 3** Ekmekçizade Ahmet Paşa Medresesi
- 6** İlim Yayma Vakfı 36. Olağan Genel Kurul Toplantısı
- 8** Bir Vakıf İnsanı Ömer Lütfi TAKE
- 11** Kaliteli Kitaplar Öğrenciler ile Buluştu
- 12** Ecdad Yادigarı Edirne
- 14** Vefa'da bir Sivil Enstitü
- 17** Faaliyetler
- 18** Prof. Dr. Sebahattin Zaim Salonu
- 20** Hem Şam'ın Şekeri Hem Arab'ın Yüzü

Günümüz Şiir ve Edebiyat Dergileri Fazıl Baş	26
İslam Dünyasındaki Tercüme Hareketlerinin Sebepleri ya da Me'mun'un Rüyasını Tabir Etmek Ali Tekin	30
Fuzûlî'nin "Sâkinâme" Eserinde Tasavvufî Motifler İbrahim Allahverdiyev	35
İnancın Gerekçelendirilmesinde İçselcilik / Dışsalılık Tartışması Eldeniz Rajabov	40
Upanişadlar Bilgeliğinde Varlık Tasavvuru İlyas Altuner	43
Kültür-Sanat	47

Medresemiz

Ekmekçizade Ahmed Paşa Medresesi

Bu medresede geçmişte çok öğrenci yetiştiği gibi, günümüzde de birçok öğrenci bu medresenin büyüklü atmosferinden istifade etmektedir. 25 Ocak 1985'te vefat eden Hattat Yusuf Ergün, İstanbul'daki talebelik yıllarında bu medresede kalmış ve en güzel eserlerini burada vermiştir.

İstanbul Eminönü ilçesi Alemdar Mahallesi'nde Kovacılar Caddesi ile Taştekneler Sokağı'nın birleştiği köşede Molla Hüsrev Camisi karşısında bulunan bu medrese, yanındaki türbe ve sebil ile birlikte 1606-1618 yıllarında Ekmekçizade Ahmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. Kitabesi bulunmadığından yapım tarihi kesinlik kazanamamıştır. Mimarının Sultanahmet Camii'nin mimarı Sedefkâr Mehmed Ağa olduğu sanılmaktadır.

Ekmekçizade Ahmet Paşa Edirneli bir sipahinin oğludur. Sultan I. Ahmet (1603-1617) zamanında Rumeli Beylerbeyi olmuş (1607), ardından Halep Valiliği görevinde atanmıştır. Ekmekçioğlu Ahmed Paşa 1616'da başdeftardar (Günümüzde maliye bakanına o dönemde verilen ad) olmuş ve 1618 yılında da vefat etmiştir. Kendi yaptırdığı türbesine defnedilmiştir. Ekmekçizade Ahmet Paşa'nın Vefa'daki külliyesinin yanı sıra Edirne'de de çeşitli eserleri (Meriç nehri üzerindeki köprü ve kervansaray gibi) bulunmaktadır.

Molla Hüsrev Mescidi ve onun kuzeyindeki Hüsrev Kethüda Darülkurra'sının sahip olduğu dokunun 16. yüzyıldan başlayarak biçimlenmiş olduğuna işaret edilmektedir. Medrese; dikdörtgen planlı bir avluyu çepeçevre saran revakların gerisinde 'U' oluşturacak biçimde dizilen hücreler ve 'U'nun açık kalan ucuna yerleştirilen dershaneden oluşmaktadır. Medresenin dershanesi ise, girişin karşısında değil, yanda, uzun eksenin ucuna yerleştirilmiştir. Med-

rese yapı itibarıyla Sinan Paşa ve Kuyucu Murat Paşa medreselerine benzemektedir. Medrese, türbe ve sebil bu medreselerdekine benzer şekilde yan yanadır.

Medrese üzerinde zamanla bazı değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Medresenin asıl girişi olan Kovacılar caddesi cephesinin ortasında bulunan basık kemerli kapı girişi kapatılmış; batı duvarına açılan kapıyla, yeni giriş oluşturulmuştur.

İlk tasarımında 17 hücreli olan medresenin türbeye bitişik olan ilk hücresi sokaktan kullanılan bir dükkâna çevrilmiştir. Bu değişiklik için hücrenin revak yönündeki kapısı iptal edilmiş, Kovacılar caddesi üzerindeki duvarı yıkılarak cephesine bir sivri kemer yapılmıştır. Güney ve batı kolunda toplam 9, kuzeydoğu yönünde 8 hücre bulunmaktadır. Batı yönündeki hücrelerin Kovacılar caddesine açılan birer penceresi vardır. Doğu taraftaki hücreler ise revağa açılan pencerelerden gelen ışıkla aydınlanmaktadır. Hücrelerin özgün ocakları korunmuştur. Çoğu korunmuş olan bacaların sekizgen prizma gövdelerinin alt bölümü tuğladan, duman deliklerinin şapkalı küfeke taşından yapılmıştır. Çatı avluya doğru eğimlendirilmiş ve sular sütunların üstüne gelen çörtlenlerle akıtılmıştır.

20 Ağustos 1330 (2 Eylül 1914) tarihli bir keşif raporunda medresenin o sıradaki durumu şöyle anlatılmaktadır: "Zemine muttasıl ve birkaçının arka pencereleri olmağla bir dereceye kadar cereyan-ı havaya müsaid

İLİM YAYMA VAKFI BÜLTENİ
SAYI:2
Haziran 2007

Yazı İşleri Müdürü
Ömer Aydın

Editör
B. Şükrü Yavuz

İlim Yayma Vakfı Adına
Sahibi
Yücel Çelikbilek

Yayın Kurulu
Adem Yavuz
Recep Yücedoğru
Aliosman Pekmezci
Adil Akbaş
Ömer Söğüt
Kadir Yeler
Fazıl Baş
İlyas Altuner
Eldeniz Rajabov

Yapım
Yeniçöy Reklam
(0212) 217 65 85

Sanat Yönetmeni
Ziya Er

Baskı: Forart

Yazışma Adresi:
Vefa, Akıfpaşa Sk. No: 2
Eminönü - İstanbul
Tel : 0212 511 22 90 (pbx)
Faks : 0212 511 22 91
bulten@ilimyaymavakfi.org
www.ilimyaymavakfi.org

Ücretsizdir.
6 ayda bir yayınlanır.
Kaynak gösterilerek iktibas yapılabilir. Yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarına aittir.

ise de diğerlerinin arkaları kapalı olduğundan cereyan-ı havadan ve cümlesi de ziyâ-ı şemsin nüfuzundan mahrum ve râtıb 17 odası, gusûlhane, abdesthane, çamaşırhane ve suyu nâ-mevcut bir şadırvan ile bir dershanesi heyet-i mecmuası ile harab bir halde olduğundan talebe iskanı fennen mahzurdan sâlim değildir. Havlısı vüsat-i kâfiyede olmağla tâdilât ve tâmirat-ı fenîyle icrasıyla talebe iskan ettirilebilir.”

1914'te rutubetli ve harap durumda olmasına rağmen “kadro dahili” olan medresenin 1918'deki büyük yangın felaketinden sonra evleri yananlar tarafından işgal edildiği rivayet edilmektedir.

1963'e doğru vakıflar idaresince tahliyesi yoluna gidilerek mimar Cahide Tamer tarafından 1966–1968 yılları arasında tamir edilmiştir. Bir müddet sonra da bitişindeki Nuri Bey konağının yıkılması ile, yerine yaptırılan İlim Yayma Vakfı Yüksek Tahsil Talebe Yurdunun müştemilatı olmuştur. Halen bu maksatla kullanılmaktadır. Bu medresede geçmişte çok öğrenci yetiştiği gibi günümüzde de birçok öğrenci bu medresenin büyüklü atmosferinden istifade etmektedir. 25 Ocak 1985'te vefat eden Hattat Yusuf Ergün İstanbul'daki talebelik yıllarında bu

medresede kalmış ve en güzel eserlerini burada vermiştir. Medresenin asıl girişi Kovacılar caddesindedir. Profilli bir dikdörtgen çerçeve içine yerleştirilen kapının üstünde kırma çatılı ahşap bir saçak olduğu, duvardaki giriş deliklerinden ve kurşun örtü izlerinden anlaşılmaktadır. Şimdi burası adeta bir kuş evi fonksiyonu görmektedir ve bu kuş evinde hiç güvercin eksik olmamaktadır.

Baklava başlıklı 19 mermer sütun avluyu çeviren revak kemerlerini taşır. Revaklar ve hücreler kubbelidir. 19 mermer sütunun taşıdığı 19 kemerin üst kısmında 19 gülbezek motifi bulunmaktadır. Ayrıca 17 çörtlen bulunmaktadır.

Dershanenin karşısındaki sırada helâlârla gusûlhane hücresi bulunmaktadır.

Güneyde üstü büyük bir kubbe ile örtülü meşid-dershane bulunmaktadır. Burası altı üstlü iki sıra halinde bol pencerelerle aydınlatılmıştır. Avlu eksenine yerleştirilen dershanenin güney batısında dersane ile eş boyutlu olan türbe külesi birleştirilmiştir. Revak döşemesinden iki basamakla yükseltile meşid-dershane kare planlıdır. Kible cephesinin ortasında

Medresenin avlusu sahrada bir vaha gibidir. Avluda sekizgen şadırvan ve bir kuyu bulunmaktadır. Ayrıca avluda bir çok ağaç ve çiçek bulunmaktadır.

mihrap nişi, iki yanında birer pencere bulunmaktadır. Kuzeydoğu duvarında iki pencere ve bir dolap yer almaktadır. Türbe ile ortak olan yan duvara açılan üç pencere, iki iç mekan arasında görsel ve simgesel ilişki sağlamaktadır. Bu durum çok anlamlıdır. Adeta türbede yatan Ekmekçizade Ahmed Paşa öğrencilerden kendilerini unutmamalarını ve dua etmelerini istemektedir.

Medresenin avlusu sahrada bir vaha gibidir. Avluda bir sekizgen şadırvan ve bir kuyu bulunmaktadır. Ayrıca avluda birçok ağaç ve çiçek bulunmaktadır. Medrese avlusunda kuş civıtları da hiç eksik olmamaktadır.

Türbe, medrese ile sebil arasında bulunmaktadır. Kesme taştan kare planlı olan türbenin üzeri kubbe ile örtülüdür. Türbenin içerisinde yapıldığı dönemi yansıtan XVII. yüzyıl kalem işleri bulunmaktadır.

Türbede Ekmekçizade Ahmet Paşa, eşi Hanım Sultan, kızı Fatma Sultan, yakınlarından Ahmet Vasıf Efendi, Vasıf Efendi'nin eşi, torunu Siret Bey, Siret Bey'in eşi ve Hafız Mehmet Efendi'ye ait sekiz sanduka bulunmaktadır.

Medresenin haziresinde 60'tan fazla mezar taşı bulunmaktadır. Hazire bakımsız bir vaziyettedir. Bazı mezar taşları kırılmış, bazıları yere yatmış, bazıları aşınmıştır. Hatta mezar taşlarından biri hazire duvarının güney doğu kısmındaki köşede, dışarıda duvara

dönük ve ters bir vaziyette durmaktadır. Bu haziredeki mezar taşları da tıpkı diğer mezar taşları gibi birer sanat eseri olup hepsi okunmayı beklemektedir.

Türbenin güneyinde sebil bulunmaktadır ve sebilin ilk banisi 16 yüzyılda Hüsrev Kethüda olup, 17. yüzyılda Ekmekçioğlu Ahmed Paşa'nın türbesinin yapımı sırasında yenilenmiştir.

Yararlanılan çalışmalar:
Zeynep Ahunbay, "Ekmekçizade Ahmet Paşa Medresesi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c. 3, s. 146.
Semavi Eyice, "Ekmekçizade Ahmed Paşa Medresesi", Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. 10, s. 547.
<http://www.kenthaber.com/IDetay.aspx?ID=408>
<http://www.istanbul.com/KesfetDetail.aspx?Cat=221>
<http://www.onsayfa.com/forum/haber-arsivi/231267-hat-sana-ti-harflere-ruh-verir.html>

Fatih KÖSE
(Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İslam Tarihi Bölümü Doktora öğrencisi)

İlim Yayma Vakfı 36. Olağan Genel Kurul Toplantısı

İlim Yayma Vakfı 36. Olağan Genel Kurul Toplantısı 3 Mart 2007 Cumartesi günü İlim Yayma Vakfı Merkez Binası'nda yapıldı.

İlim Yayma Vakfı'nın kurucularından olan Prof. Dr. Sabahattin Zaim Hoca'nın Divan başkanlığını yaptığı toplantıda Vakıf başkanı Yücel Çelikkbilek, 2006 yılı faaliyet raporunu okudu.

İlim Yayma Vakfı'nın kuruluş amaçları doğrultusunda yaptığı faaliyetlerle önemli görevler ifa ettiğini vurgulayan Çelikkbilek, vakfın bugüne kadar yapmış olduğu çalışmaların bu faaliyet döneminde de devam

ederek geliştirildiğini ifade etti. Ülkemize faydalı olacak insanların yetişmesine katkıda bulunmak için her türlü maddi ve manevi desteğin süreceğini kaydetti. Konuşmasında insana verdikleri önemin altını çizen Çelikkbilek, "Zira yatırım yapılacak en güzel alan insan yetiştirmektir. Vakfımız da en güzel şekilde bunu yerine getirme çabasını sürdürmektedir." dedi.

2006 yılı faaliyet raporu içerisinde önemli bir kalem teşkil eden burslar konusunda da bilgi veren Çelikkbilek, vakfın geçen yıl 146'sı lisans, 250'si yüksek lisans ve 120'si doktora olmak üzere 516 öğrenciye burs imkanı

sağladığını belirtti. Ayrıca yurt dışına yüksek lisans, doktora veya uluslararası ilmi kongrelere tebliğ sunmak üzere giden öğrenci ve öğretim üyelerine de destek olunduğunu belirtti.

Başkan Yücel Çelikkbilek'in konuşmasının ardından kürsüye gelen, Mütevelli Heyet Üyesi Mehmet Yıldız, 2007 yılı tahmini bütçesini okudu.

2007 yılı tahmini bütçesinin okunmasının ardından boşalan kurucu üyeliklerin ve müddeti biten Mütevelli Heyeti üyelerinin yerine yenilerinin seçimine geçildi. Yapılan oylama sonucu boşalan kurucu üyeliklere Avni Çelik, Mustafa Büyükbacı ve Nurettin Keleşoğlu getirildi. Yenilenen Mütevelli Heyet üyeliğine ise oybirliği ile M. Mehdi Sungur, Yücel Çelikkbilek, Ahmet Gök, Mehmet Köse ve Kerim Güngen'in getirilmesi kararlaştırıldı.

36. Genel Kurulu müteakip toplanan Mütevelli Heyet üyeleri görev paylaşımını şu şekilde gerçekleştirdi:

Yücel ÇELİKBİLEK (Başkan)
Mustafa UĞUR (Başkan Vekili)
Fehmi ÇELİKKOL (Genel Sekreter)
Mehmet YILDIZ (Muhasip)
Sabri ÖZPALA (Veznedar)
M. Mehdi SUNGUR (Üye)
İsmail ADAK (Üye)
Mustafa ÖZEL (Üye)
Sabahattin KIRKHAN (Üye)
Kahraman EMMİOĞLU (Üye)
Metin UYSAL (Üye)
M. Rahmi BİLGE (Üye)
Kerim GÜNGEN (Üye)
Mehmet KÖSE (Üye)
Mustafa BÜYÜKBACI (Üye)

Bir Vakıf İnsanı

Ömer Lütfi TAKE

Aliosman PEKMEZCI

Öncelikle bize biraz kendinizi tanıtır mısınız?

1924'de Bursa'da doğdum. Sultanahmet'te Yüksek ticaret okulu mezunuyum. Bursa'da abim ile ortak urgan fabrikamız vardı. Babamın nasihatı üzerine abim üretiyor ben satıyordum. Bizim imalatımız meşhurdu. 1950'de işim dolayısıyla İstanbul'a geldim Beyazıt Gedikpaşa da dükkân açtım.1990 yılında Medine de ikamet aldım ve oradan bir ev aldım. Evim Kuba yönünde Ravza'ya yürüyerek 20 dakika uzaklıkta Medine-i Münevvere de işçi durumundayız oradan buraya izinle dönüyoruz. Altı ay dolmadan geri dönmem gerekiyor. Hanımım ile 6 ay Medine'de kalıyoruz altı ay Türkiye'de. Dolayısıyla yılın yarısı oradayız yarısı burada.

Babanızdan biraz bahseder misiniz?

Babam kırım'dan gelmiş annemin tarafı Rusya'da Kazan'dan gelmiş.Onunda Bursa'da deri fabrikası vardı. Benim bildiğim kadar babam ve amcam iki kardeş ortak çalışıyorlardı. Dedem kırım'dan gelip Eskişehir'e yerleşiyor sonra naklediyorlar kendilerini Bursa'ya.

Çarık üretiyorlardı o zaman ayakkabı yoktu. Çarıkçı Mustafa ve Hüseyin biraderler olarak biliniyorlar. Çarık imal edip satıyorlardı. Sonra ayakkabı çıktı çarık işi bitti. Sonra babam dokuma tezgâhlarında mekik ipliği getirir götürürdü kumaş olur mekiğin o vurduğu şeye Take derler onu yapmış ve soyadımızda buradan geliyor. Bunu babam geliştirmiş bundan önce yokmuş. Babam İslam'a hadim hizmet eden bir adamdı. Esat Erbili hocadan ders almış.

Manevi olarak nereden beslendiniz ve vakfımıza ve talebelerimize tavsiyeleriniz nelerdir?

Babası annesi Müslüman olan çocuk evinden gördüğünü yapacak kitap merakım vardı çok eser okudum karınca kararınca. Bildiğimiz kadarıyla da hizmet etmeye çalışıyoruz Hizmetiniz mükemmel millete

ve vatana hayırlı evlatlar yetiştiriyorsunuz Allah hizmetlerinizi daim eylesin. Böyle vakıflara ihtiyacımız var devam etmesi için çalışmamız lazım.

1950'de İstanbul'a gelmişsiniz. 1951'de kurulan İlim Yayma Cemiyeti'nin kurucularındansınız. Belli ki böyle sosyal işlere, kültürel işlere merakınız vardı. Tüccar olmanızın yanında başka neler yaptınız? Kendinizi geliştirmek insanlara hizmet etmek adına ne tür ortamlarda bulundunuz?

Abdülaziz Bekkine Hoca benim akrabamdı, İstanbul'a ilk geldiğim birkaç ay onun evinde kaldım. Sonra kendim ev tuttum. Cemiyet fikrini gündeme getiren, bu işin ilk defa kıvılcımını atan Abdülaziz Bekkine Hoca idi. Onun zamanında Konya Lezzet lokantası sahibi vardı. O, Nurettin Topçu ve birkaç tane avukat arkadaşımız böyle bir cemiyet kuralım istediler. Ben o zaman 20-25 yaşlarında idim cemiyete üye oldum. İlk toplantımızı Konya Lezzet lokantasında yaptık. Bu cemiyeti niçin kuracağız, ne yapacağız maksadımız nedir burada karar verdik. Birde hatırlayabildiğim kadarı ile cemiyetin kurucuları arasında Vehbi Bilimer vardı.

Aziz Efendiden biraz bahseder misiniz?

Abdülaziz Bekkine hoca dinin yayılması, halka açılması, hayırlı evlat yetiştirilmesi için hevesliydi. Bekkine Hoca'nın hafızası çok kuvvetliydi. Aziz Efendinin ömrü kısa idi.1952 senesinde hacca gitti. Burada çaydan başka bir şey içmeyen insan, orada soğuk sular içe içe Şam'dan gelirken hastalanmış, boğaz kanseri olduğundan bahsediliyor. Orada ilk tedavisi yapılmış doktorlar orada kalmaları için ısrar etmişler ama beraberindekilerde bir an önce çocuklarına kavuşmak istiyorlar. Gidelim biz orada tedavi ettiririz demişler. Hoca Efendi'nin geldikten sonra hastalığı nüksetti, İstanbul'a geldikten bir iki ay sonra Rahmet-i Rahman'a kavuştu. Allah rahmet eylesin.

Aziz Efendi'den sonra Mehmet Efendi (Zahit Koktu Hazretleri) ile irtibatınız oldu mu, ilişkiniz oldu mu? Başka o devrin ulemasından sülehasından kimlerle yakınlığınız oldu?

Camii cemaati olarak gelir giderdik Cuma günü ziyaretlerine falan. Onun dışında hususi bir yakınlığımız olmadı Mehmet Efendi ile. Doktor Ahmet Mahzur Osman vardı o hoca efendiye gelir giderdi. Erbakan hoca falan gelir giderdi. Erbakan hoca, Almanya'ya giderken Aziz efendi'nin elini öptü, Allah'a ısmarladık dedi gitti bende oradaydım.

Erbakan Hoca demişken gümüş motordan biraz bahsedermisiniz?

Erbakan Almanya'ya ilk gidişinde gümüş motoru kurdu. O zaman ilk kuruluşunda 5000 liralık iştirak almıştık. Türkiye'nin ilk fabrikalarından, önemli fabrikalarından ol-

masına rağmen döner sermaye bulamadılar ve gümüş motor satıldı. Döner sermaye olmayınca, Erbakan hoca en önce pancar motoru sattı, Eskişehir'de pancar şirketini sattı. Ondan sonra pancar şirketi sermaye artırdı, biz artırmaya iştirak etmedik. Onlar sermayeyi arttırdınca biz küçüldük, gümüş motordan küçük küçük bizim sermaye sıfırlandı.

1950 senesinden bugüne ülkemizdeki ne gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

1950'de cemiyet kuruldu. İmam hatipler açıldı. Allah daha daim etsin, çoğaltsın inşallah, İslam'a hizmet eden yeni bir gençlik yetiştirmek önemli. Türkiye'de İslam'a hakim olan yeni gençlik yetiştirilmesi lazım. Karşı taraf çok iyi çalışıyor biz çalışmıyoruz. Daha çok çalışmak için çalışmalarımıza yön verecek liderler lazım. Cemiyetimizin böyle insanlar yetiştirmesi lazım.

■ Faaliyetler

Adem YAVUZ

Kaliteli Kitaplar Öğrenciler ile Buluştu

Yurttaki öğrenci arkadaşlarımızın kitap ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan "İlim Yayma Vakfı Kitap Kulübü" her sene olduğu gibi bu sene de 19-25 Mart tarihleri arasında kitap fuarı düzenledi. Fuar yurdumuzun eski yemekhane salonunda gerçekleştirildi. Katılımın yoğun olduğu fuarın açılışına İlim Yayma Vakfımızın idarecileri de katıldı. Ayrıca fuara İlim Yayma Vakfı Müzik Kulübü ney dinletileri ile renk kattı.

İlim Yayma Vakfı Kitap Kulübünün hedefleri arasında; kütüphaneler düzenlemek, öğrencilere ucuz ve kaliteli kitaplar temin etmek, öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarını arttırmak da yer alıyor.

Kitap kulübü bu sene geçen yıllardan farklı olarak haftalık kitap satışları düzenledi. Bu satışlar çerçevesinde İsmail Faruki'nin Tevhit'i, Rasim Özdenören'in Gül Yetiştiren Adam'ı, Hayrettin Karaman'ın Helaller ve Haramlar'ı ve Muhammed Esed'in Mekke'ye Giden Yol'u okuyucuların beğenisine sunuldu.

2007 yılı ikinci döneminde ise, kulüp içinde tahlili yapılan Sıtkı Aslanhan'ın Hayata Gü-

lümse başlıklı kitabı haftalık satışlara sunuldu ve ayrıca kitap yazarı Sıtkı Aslanhan okuyucularla buluştu.

Bunların yanında kitap kulübünün bu sene geçen senelerden bir farkı vardı. Kırk yayınevinin tam 164 çeşit kitabı kitap fuarında öğrencilere indirimli fiyatlarla sunulmuş olarak öğrencilerin memnuniyetinin daha da artırılması hedeflendi. Fuar bir hafta sürmesine rağmen 298 adet kitap satışı yapıldı. Fuarımızın amacı çok miktarda kitap satmak değil, en iyi ve yararlanabilecekleri kitapları öğrenci arkadaşlara tanıtmak ve sunmak olarak belirlenmişti.

Kitap kulübü faaliyetleri bünyesinde, İSAV, İnsan vb. yayınevlerinin öğrencilere kaynak teşkil edecek kitapları ve Ömer Nasuhi Bilmen'in Büyük İslam İlmihali, İmam Nevevi'nin Riyazü's Salihin'i ücretsiz olarak dağıtıldı.

Kulübün faaliyetleri İlim Yayma İdaresinin vermiş olduğu desteklerle yapılıyor. Kulübün faaliyetleri ileriki zamanlarda daha güçlü bir şekilde devam edecek.

Ecdad Yادigarı Edirne

Öğrencilerimizin tarihten kopuk yaşamaması amacıyla yurdumuz idaresi ve Gezi Kulübünün birlikte organize ettiği günöbirlik Edirne gezisi 24 Mart Cumartesi günü gerçekleşti.

İstanbul'da yurttta yapılan kahvaltının ardından saat 6.00'da başlayan gezi kapsamında ilk olarak "Düşman hatları geçtikten sonra ölürsem kendimi şehit kabul etmiyorum, beni mezara koymayın. Etimi itler ve kuşlar çeke çeke yesinler. Fakat müdafaa hattımız bozulmadan şehir olursam kefenim, lifim, sabunum çantamdadır. Beni bu mahale gömeceksiniz ve gelen nesiller üzerime abide dikeceklerdir." diyen Edirne Müdafii Şükrü Paşa anıtına gittik. Edirne'nin olası bir muhasarası durumunda kırk gün Edirne'yi savunması istenmiş, ancak o Edirne'ye 5 ay 5 gün boyunca düşmanı sokmamıştı. Fakat ecdat emanetlerinin zarar görmesinden çekinerek en sonunda şehri teslim etmek zorunda kalmıştı.

II. Beyazıt'ın 1484 yılında yaptırdığı Darüş-şifa ve tıp medrese ziyaretimizde rehberliğimizi cami imamı yaptı. Şu anda yeni yeni keşfedilen musiki ile tedavi yönteminin o

zamanın tıp medresesinde bulunduğu dikkatleri çeken rehberimiz; bizim medeniyetimizden başka hiçbir medeniyetin aşevi, cami ve tıp medresesini bir arada buldurmadığını, Osmanlı'nın ise bunu insanların en öncelikli ihtiyaçları olan yemek, ibadet, sağlık mefhumlarını karşılamaya yönelik planladığını dile getirdi. Musiki ve su sesi kullanılarak tedavi ilk olarak burada yapılmış. Tıp medresesi 1997 yılında Trakya Üniversitesi tarafından sağlık müzesi olarak düzenlenmiş, 2004 yılında Avrupa Konseyi tarafından ödüle layık görülmüş.

II. Beyazıt Külliyesinden sonra Meriç nehrinin kıyısına öğle yemeğimizi yemeğe gittik ve daha sonra Muradiye Mevlevihanesini ziyaret ettik. Mevlevihane'nin yazıtında tarih yoktu. Vakfiyesine ve kaynaklara dayanarak 1436'da yapıldığı tahmin edilmekte ve mimarı bilinmemektedir. Zaviyeli camilerin en güzel örneğidir. Sultan II. Murat'ın caminin solunda yaptırdığı büyük imaret, Mevlevi Tekkesi ve Semahane günümüze ulaşmıştır. Sultan II. Murat rüyasında Mevlana'yı görür ve Mevlana ondan bir Mevlevihane yaptırmasını ister. İşte Muradiye Camii böylelikle bir Mevlevihane olarak yapılır. Ancak

Aliosman PEKMEZCI

kısa süre sonra Mevlevi Dervişler arasında çıkan ve kanla sonuçlanan kavgalar, Sultan II. Murat'ın burasını kapatarak camiye dönüştürülmesine yol açmıştır.

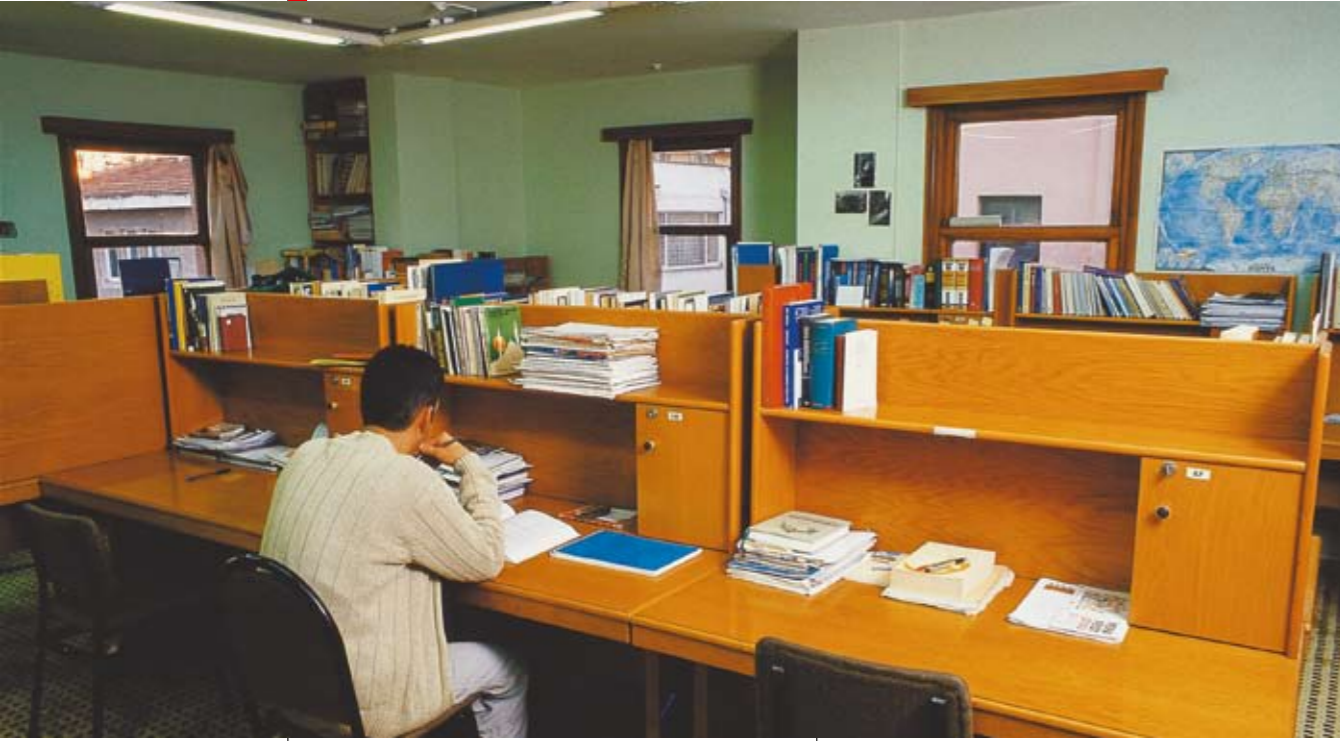
İkinci namazımızı Osmanlı-Türk sanatının ve mimarlık tarihinin başyapıtlarından olan, Koca Sinan'ın 80 yaşında inşaa ettiği ve "ustalık eserim" dediği Selimiye'de eda ettik. Hz. Peygamberimizin II. Selim'e rüyasında Edirne'yi göstermesiyle inşaatına başlanmış, yalnız Türk mimarisine değil dünya mimarisine de ekol olmuş bir şaheser Selimiye. İkinci namazından sonraki ziyaretgâhımız Edirne'nin en eski camilerinden Üç Şerefeli Cami idi. İstanbul fethedilmeden önce, II. Murat döneminde yapılan caminin 4 minaresi de farklı zamanlarda farklı padişahlar tarafından yaptırılmış olup, adını aldığı üç şerefeli minare her şerefeye ayrı yollardan çıkılması tekniğiyle Selimiye minarelerine ilham kaynağı olmuştur. Ustası dönemin baş mimarı Musluhiddin'dir.

Yanına kadar gidip de Eski Cami'yi görmemek olmazdı herhalde. Caminin yapımına 1403'te başlanmış 1414'te tamamlanmıştır. Sultan II. Murat'ın davetlisi olarak Edirne'ye gelen Hacı Bayram-ı Veli bir

müddet bu camide Edirnelilere vaaz etmişti. Vaaz verdiği kürsü cami içerisinde halen durmaktadır. Mihrabın sağındaki duvarda bulunan küçük taş Kâbe'den getirilmiş ve kutsal sayılıyor. Cami minberinin taş işçiliği ve özgün hat örnekleri dikkatleri cezbedici bir yapı olarak çıkıyor karşımıza. Eski Cami ile gezimize güzel bir nokta koymuş olduk.

Vefa'da Bir Sivil Enstitü

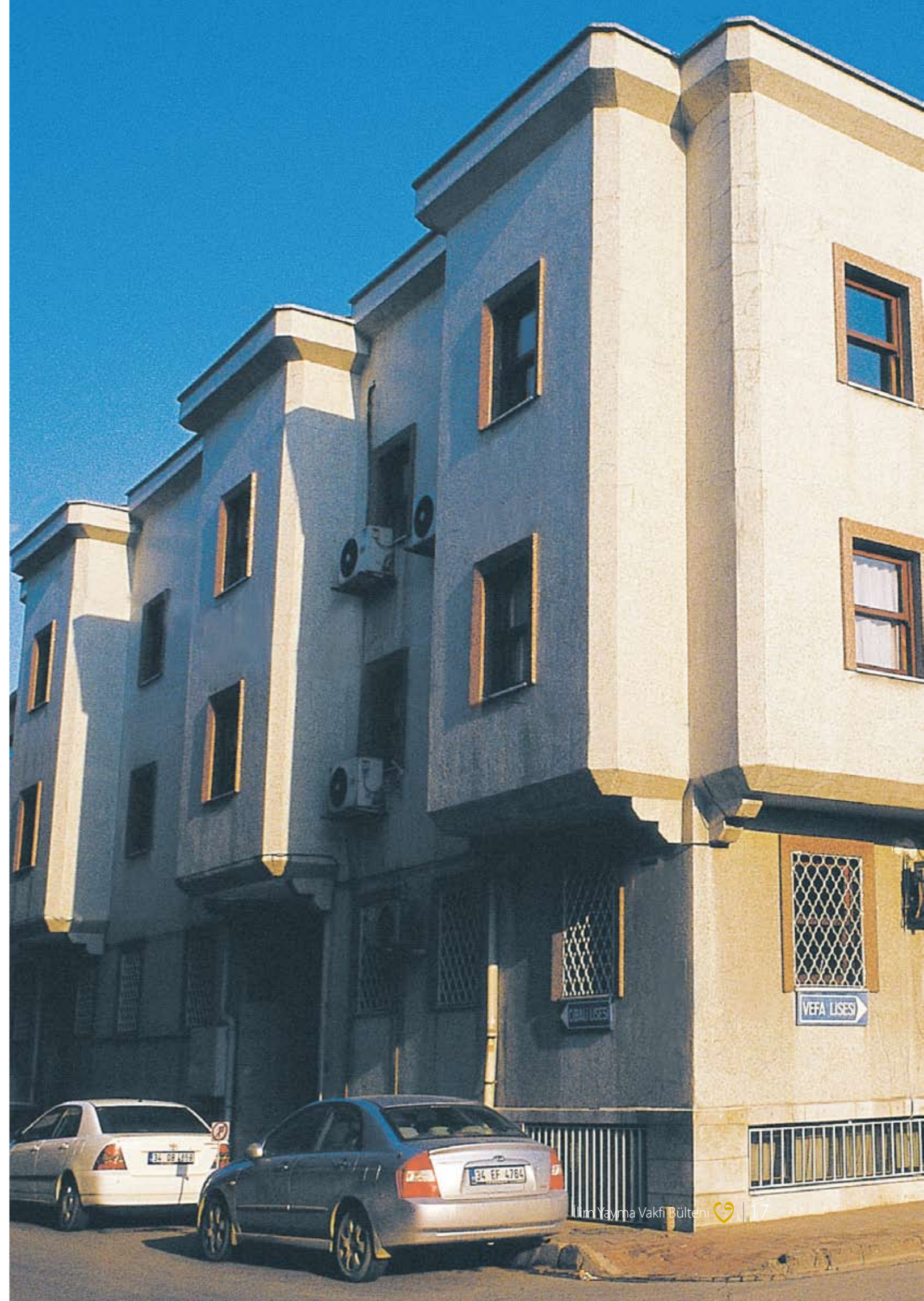
İstanbul'un ilim ve kültür semti olarak tarih sayfalarına adını yazdırmış olan Vefa semtinde bulunan İlim Yayma Vakfı Misafirhanesi, Türkiye'nin farklı bölgelerinden gelen genç akademisyenlere ev sahipliği yapmaktadır. Bununla birlikte farklı ülkelerden gelen akademisyenler de dönem dönem misafirhanemizde konaklamaktadır. Bir eğitim-öğretim dönemi boyunca misafirhanemiz ortalama 75 kişilik bir genç akademisyen grubuna ev sahipliği yapmaktadır.

Misafirhanemiz, başta yüksek lisans ve doktora öğrencileri olmak üzere farklı akademik aşamalarda bulunan akademisyenlerin araştırma süreleri boyunca misafir olarak kalabilmeleri için 1992 yılında hizmete açılmıştır. Bir katı bodrum kat olmak üzere toplam 5 kat olarak inşa edilen misafirhanemizde; bir konferans salonu, misafirlerin çay sohbeti yaptıkları bir seminer salonu, dışarıdan gelen ziyaretçilerin ağırlanabileceği ve misafirhane sakinlerinin kafeterya

ihtiyaçlarını giderdikleri bir kantin, geniş bir kütüphane, iki adet çalışma salonu ve 3 adet de bilgisayar laboratuvarı bulunmaktadır. Odalarımız iki kişinin kalabileceği tarzda planlanmış olup, misafirlerin rahatça çalışabilmeleri için uygun zemin hazırlanmıştır. Kablolu ve kablosuz ağ bağlantısı ile 24 saat internet imkanı sağlanmaktadır.

Misafirlerin sabah kahvaltıları ve akşam yemekleri vakfımız tarafından karşılanmaktadır. Misafirhanemizin en büyük avantajlarından biri de üniversitelere, büyük kütüphanelere, çeşitli araştırma ve kültür merkezlerine yakınlığı dolayısıyla merkezi bir konumda sahip olmasından ileri gelmektedir. Misafirhane kütüphanesinin zengin bir içeriğe sahip olması araştırmacılara kaynak eserler konusunda geniş kolaylıklar sağlamaktadır.

Misafirhanemiz başta İstanbul gezileri olmak üzere, belirli aralıklarla yurt içi ve yurt

dışı çeşitli bölgelere kültür gezileri düzenleyerek misafirlerimizin yeni bölgeler görmelerine imkan hazırlarken aynı zamanda misafirler arasındaki dostluk bağlarının gelişmesine katkı sağlamaktadır. Misafirhanemizde oluşturulan sıcak aile ortamı sayesinde konuklar, sohbet grupları oluşturarak hem farklı branşlarda yapılan çalışmalarını süreç olarak takip imkanına sahip olmaları hem de ortak organizasyonlar sayesinde yeni arkadaşlar edinip uzun yıllar sürecek nitelikte yeni dostluklar kurmaktadır. Bu yönüyle misafirhanemiz, sakinlerine sıcak bir aile ortamı sunmaktadır.

Misafirhanemiz, bünyesinde ağırladığı akademisyenlere araştırmalarına katkıda bulunacak geniş imkanlar sağlamaktadır. Eğitim Öğretim dönemi boyunca belirli aralıklarla konusunda uzman olan akademisyenler, düşünürler ve bürokratlar misafirhanemize davet edilerek güncel konularda konferanslar vermektedir. Bununla birlikte misafirhanemizde ikamet eden akademisyenler çalışma alanları ile ilgili konularda dönem dönem seminerler düzenleyerek araştırmalarında edinmiş oldukları bilgileri diğer misafirlerle paylaşmaktadırlar. Akademik araştırmalara büyük

önem veren İlim Yayma Vakfı, misafirhanemizde ikamet eden araştırmacıların yüksek lisans ve doktora çalışmalarının basımının yapılmasında ekonomik destek sağlamakla birlikte, gerekli görüldüğü hallerde araştırma için yurt dışına giden araştırmacıları da ekonomik olarak desteklemektedir. Ayrıca hakemli dergilerde makalesi yayınlanan misafirlerimiz de vakfımız tarafından ödüllendirilmektedir. Bu yönüyle misafirhanemiz başarılı çalışmaları teşvik ederek akademik anlamda bir ilerlemeye hizmet etmektedir.

Kuruluşundan bugüne birçok akademisyene ev sahipliği yapmış olan misafirhanemiz bugün de aynı şekilde birçok genç akademisyene ev sahipliği yapmaktadır. Çeşitli dönemlerde misafirhanemizde ikamet etmiş akademisyenlerin birçoğu bugün Türkiye'nin önde gelen üniversitelerinde çeşitli akademik branşlarda öğretim üyesi olarak, bir kısmı da çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında üst düzey yönetici olarak çalışmaktadır.

Bugün, kuruluş amacına yönelik başarılı çalışmalarının haklı gururunu yaşamakta olan misafirhanemiz, elde ettiği başarılarla bir "Sivil Enstitü" özelliği taşımaktadır.

■ Faaliyetler

Bilgi Yarışması

Yurdumuz bünyesindeki Kültür-Edebiyat Kulübü'nün öncülüğünde düzenlenen Geleneksel 2. Bilgi Yarışması mart ayında yapıldı. Yarışmanın en fazla ilgi çeken yönlerinden biri de tüm fakülte ve bölümlerin, yarışmaya bölümlerini anımsatan bir rumuz isimle katılmasıydı. Yarışmaya; İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (Dalgalı Kur), Eğitim-İlahiyat-Fen Edebiyat Fakülteleri (Eğitim Şart), Tıp Fakültesi (Tıbbiyeliler), Hukuk Fakültesi (Fail-i Meçhul), Eczacılık Fakültesi (Ezzacılar), Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi-1 (Akıncılar), Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi-2 (Endülüsler) olmak üzere toplam yedi adet grup katıldı. Kültür-Edebiyat Kulübü'nün organize ettiği programa Tiyatro Kulübü ve Müzik Kulübü de destek verdi. (☞ Ömer Söğüt)

Tuncay Yılmaz Konferansı

İlim Yayma Vakfımızın daveti vesilesiyle "Çanakkale Zaferi'nin Bilinmeyen Yönleri" adlı konferansa icabet eden Tuncay Yılmaz'ın konuşması öğrencilerimiz tarafından büyük bir ilgi ve alaka ile izlenmiştir. Yılmaz Çanakkale Zaferi'nin yıldönümüne binaen yaptığı konuşmasında, kurtuluşun bilinmeyen yönlerini anlatmıştır. Konuşmasını slayt gösterisi eşliğinde gerçekleştiren Yılmaz, Çanakkale Destanını anlatırken kişisel kahramanlık menkıbelerinden ziyade Osmanlı askerinin manevi ruhundan, cihat yolunda ölüme koşan şehitlerimizin cesaretinden ve zor şartlar altında sürdürülen mücadelelerden bahsetmiştir. (☞ Salim Sağlam)

Nurettin Yıldız İlim Yayma'da

Sohbetlerinden ve çeviri eserlerinden tanıdığımız ilahiyatçı yazar Nurettin Yıldız, yurdumuzda yapılan "Salı Sohbetleri" kapsamında 27 Mart ve 10 Nisan 2007 tarihlerinde bizlerle buluştu. İlk sohbette "Ahir Zaman" konusuna değinen Nurettin Hoca, manevi çöküntü ve ağırlaşan şartlar karşısında gizli bir savunma taktiği olarak ahir zaman adı altında zamanı kinamanın yersizliğine ve ahir zamanda elde edilebilecek büyük güzelliklerin varlığına dikkat çekti. Senelerce Medine'de islami ilimler konusunda tahsil gören Nurettin Yıldız, 27 Mart Salı günü yurdumuza bir kez daha misafir

oldu. Bu sohbette gündemine "İsraf" konusunu alan Yıldız, insanımızın ekme kırıntılarının israf olmaması hususunda gösterdiği titizliği, ekmele kıyaslanamayacak kadar büyük önemi haiz olan vakit kaybına göstermediğinden yakındı. "Elektronik iblis" diye tanımladığı televizyonu, zamanımızın büyük bir kısmını çalmakla kalmayıp, ayrıca imanımızı yıpratın ve toplumun manevi hayatını çürüten bir düşman olarak algılamamız gerektiğinin altını çizdi. (☞ Muhammed Göçgün)

Kur'an Medeniyeti

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Profesör Dr. Suat Yıldırım, İlim-Yayma Vakfı konferans salonunda "Kur'an Medeniyeti" başlıklı bir konferans verdi. Konferansta öncelikle genel olarak medeniyet meselesini ele alırken, özel olarak da İslam ve Batı Medeniyeti karşılaştırması üzerinde durdu. Suat Yıldırım, Allah'ın Hz. Peygamber'in şahsında kurulmasını istediği "Kur'an medeniyeti"nin hem dünya hem de ahiret için geçerli olduğunu, birinin diğerine tercih edilemeyeceğini belirterek konferansını tamamladı. (☞ Celal Özdemir)

İhsan Süreyya Sırma Konferansı

Yaklaşık 200 kişinin katıldığı konferansa öğrenci arkadaşlarla hasbihal ederek başlayan hocamız, öncelikle dünyanın Hz. Peygamberin teşrif etmeden önceki durumunu irdeledi. Cahiliye dönemi Arap toplumunun içinde bulunduğu buhranlı çeşitli örneklerle dile getirdi. Daha sonra Peygamber Efendimizin hayatını anlatmaya başlayan Sırma, Hz. Muhammed'in peygamberliğine işaret eden olayları bizlere bir kez daha hatırlattı. Konferansın sonunda öğrenci arkadaşların sorularını yanıtlayan Hocamız, tarih okumanın önemi üzerinde ayrıca durdu. Bu bağlamda kaynak olarak bizlere Hammer'in Büyük Osmanlı Tarihi'ni (10 cilt), Mustafa Müftüoğlu'nun Yalan Söyleyen Tarih Utansın (12 cilt) ve vakfımızın yurduna ismini vermiş olan İbnül Emin Mahmut Kemal İnal'ın Son Sadrazamlar (4 cilt) kitaplarını önerdi. Bunun yanında da muhakkak en az iki yabancı dil öğrenmeleri hususunda arkadaşlarımızı uyardı. (☞ Aliosman Pekmezci)

Prof. Dr. Sabahattin Zaim Salonu

Vakfımızın kurucularından Sabahattin Zaim, 2 Nisan 2007 akşamı vakfımızın misafirhanesinde kendi adının verildiği yeni salonumuzda mütevelli heyetimizin ve vakıf başkanımızın da katıldığı buluşmada misafirhanemizde kalan doktora ve yüksek lisans talebeleri ile sohbet etti. Samimi bir ortamda geçen sohbetin genel konusu, İlim Yayma Vakfının ve Cemiyetinin kuruluşundan bu güne geçirdiği aşamalar ve vakfımızın hedeflediği "güzel insan" yetiştirme ideali idi.

İlim Yayma Vakfının tarihinden bahseden hocamız, İlim Yayma'nın nasıl bir konjonktürden geçerek hangi gayeler ile ortaya çıktığını misafirhanemizdeki öğrenci arkadaşlarımız ile paylaştı. 1935 yılında Şer'iye ve Evkaf Nezaretinin lağvedilmesinin ardından devletleştirilerek kapatılan vakıfların toplumumuz sahinde doldurduğu yerin

ne derece önemli olduğundan bahseden hocamız, tek parti döneminde halk ve devletin yönetici eliti arasında had safhaya ulaşan uyumsuzluğun, 1950'den sonra çok partili dönem içinde kısmen de olsa hafiflediğinden bahsetti. Bu hafiflemenin sonucunda ise, milletimizin önemine ve aciliyetine inandığı din eğitimi ve hizmetleri, sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın tesisi gibi konularda adım atmak için girişimlerin bulunduğunu söyleyen Zaim, bu konuda ilk adımın 1951 yılında İlim Yayma Cemiyetini kurmak sureti ile 68 güzel insan tarafından atıldığını söyledi. İlim Yayma'nın kurucularını "bir avuç inançlı insan" olarak tanımlayan Zaim hoca, İlim Yayma adının da ifade ettiği gibi bu kurumun eğitim istikametine yöneldiğini ve bu yönelişin atar damarının da milletin ihtiyacı olan İmam Hatip liselerinin kurulmasına öncülük etme gayreti olduğunu söyledi. İlim Yayma'nın

Prof. Dr.
SABAHATTİN ZAIM
SALONU

yaktığı meşalenin ışığının aydınlığında, arka arkaya birçok hayır cemiyetinin kurulduğundan bahseden hocamız, bu gelişmenin İlim Yayma'nın öncülüğünde olmasının ayrıca bir gurur kaynağı olduğunu ve böylece toplumun ihtiyaçları doğrultusunda çözüm üretmede, İstanbul başta olmak üzere bütün ülkede bir maarif meşalesinin yakıldığından da bahsetti.

Kuruluşundan bu güne değişen şartlarda her daim gelişerek ve güçlenerek yola devam eden İlim Yayma'nın, güzel insan yetiştirmeyi kendine gaye edinmesinin, bu emek ve gayretleri bereketlendirdiğini söyleyen hocamız, "güzel insan"ı ise Peygamber Efendimizin "İnsanların en hayırlısı insanlara faydalı olandır" hadisi şerifi ile açıkladı. Güzel insanın dinine, maneviyatına ve değerlerine bağlı, vatanını seven, ilim sahibi insan olduğunu belirten hocamız, böyle insanlara ülkemizin ve başta İslam ülkeleri olmak üzere tüm dünyanın ihtiyacı olduğuna da vurgu yaptı. İlim Yayma'nın, kuruluşundan bu güne güzel insanların yetiştirildiği bir kurum olduğunu söyleyen Zaim, İbnü'l Emin Mahmut Kemal İnal Yüksek Tahsil Talebe Yurdunun ise bu konudaki çalışmalarının her daim merkezi konumunda olduğundan da bahsetti. Bu yurttan yetişen birçok güzel insanın ülkemiz ilmi, siyasi ve içtimai hayatına yön veren konumlara geldiğini söyleyen hocamız, talebe yurdumuzda yetişen birçok yabancı uyruklu öğrencinin de ülkelerinde önemli makamlara geldiklerini ve bundan memnuniyet duyduklarını da belirtti.

İlim Yayma'nın kuruluşundan bu güne ülkemizdeki terakkinin idrak sınırlarını zorlayacak bir büyüklükte olduğundan bahseden hocamız, bunda vakfımızın katkısının muazzam olduğunu belirtti. Bu gelişmeyi başarı olarak nitelendirirken, akademik alanda misafirhanemiz doktora ve yüksek lisans öğrencilerinin de buna müspet manada katkıda bulunacağına canı gönülden inandığını da belirtti. Son olarak İlim Yayma Vakfı mensup ve mezunlarının ileride çok daha başarılı işler yapacağını umduğunu söyleyen hocamız, bunun vakfımızın temellerinde olan iman ve ilimden kaynaklanacağını belirtti.

Sabahattin Zaim kimdir?

Sabahattin Zaim, 1926 yılında Makedonya'nın İştıp kasabasında doğdu. Babası Mehmet Efendi, annesi Saime Hanımdır. Üç asır Rumeli'de yaşayan ailesi, 1934'te İstanbul'un Fatih ilçesine yerleşti. İlk ve ortaokulu Fatih'te tamamlayan Zaim, 1940 yılında Vefa Lisesine başlamış ve burada Reşat Ekrem Koçu ve Nurettin Topçu gibi isimlerin tedrisatından geçmiştir.

1943'te Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesine kayıt yaptırmış ve kaymakam olmak arzusu ile başladığı okulu 1947 yılında bitirmiştir. Meslek hayatına İstanbul İl Maiyet Memurluğunda başlayan Zaim, bu görevin ardından bir dönem çeşitli ilçelerde kaymakamlık yapmıştır. 1953 tarihinde İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset bölümünde asistan olarak göreve başlayan Zaim emekliliğine kadar sürecek akademik hayatına başlamıştır.

Bu bölümde doktor ünvanını alan Zaim, 1955 yılında ABD Cornell Üniversitesine giderek burada doçentlik çalışmalarını yürütmüş, 1958'de İstanbul Üniversitesinde doçentlik ünvanını kazanmıştır. 1965 yılında profesör olan Zaim, 1979 yılında kürsü başkanlığına getirilmiş ve emekliye ayrılacağı 1993 yılına kadar bu görevi sürdürmüştür.

Ayrıca Sakarya Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi kurucu dekanlığını yapan Zaim, 1998-200 yılları arasında YÖK üyeliği de yapmıştır. 1998 yılında emekliye ayrılan Zaim halen konferanslar vermeye ve kitap yayınlamaya devam etmektedir.

Hem Şam'ın Şekeri Hem Arab'ın Yüzü

Recep YÜCEDOĞRU
Fotoğraflar: Fatih KÖSE

Suriye, yıllarca ayrı bir vatan, ayrı bir ülke olarak hayal ettiğimiz memleketimiz. Harita üzerindeki sarı gösterimi ve siyasi ihtilaflar ile zihnimize ilk kayıtları düşülen topraklara karşı ilgimiz, üstad Sezai Karakoç'un "Ben Şam'ı bin yıl öncesinden bilirim / Anemnin sütü kadar yakın bana..." mısralarını okuduğumuzda başladı. Önce bir düşündük, acaba Hatay ile Halep arasında nasıl bir fark vardı. Ya da Antep ile Şam arasında. Mutlaka bir fark olmalıydı, zira Suriye bize okuttuklarına göre "yabancı" bir ülkeydi. Üstelik gizliden gizliye bir fitne tohumu atılmaya çalışılıyordu. Bu topraklara konulan sınırların haklılığını göstermek için Araplar bizi arkadan vurdu deniyordu. Bütün bunlar acaba doğru muydu? Bir türlü içimize sindiremediğimiz tüm bu söylemlere koyduğumuz şerhleri gözlerimizle görerek doğrulamak istedik. Bir sabah namazı vakti, Hicaz demiryolunda, Hacı trenine binmiş hacı adaylarının heyecanına benzer bir heyecan ile otobüsümüze bindik. Boğazdan bize seslenen Sultanahmet Camiinin selamını Ümeyye Camiine iletmek üzere yola koyulduk.

Nihayet Suriye

Tuz gölünün yamacından seğirterek devam ettiğimiz neşeli yolculuğumuz gece yarısı vardığımız Hatay Cilvegözü sınır kapısında uzun bir bekleyişle kesildi. İlk kez yurt dışına çıkanlar için sınırlar pek bir acayip mekanlardır. Kontroller, anlamadığınız prosedürler ve görevliler, yüz metre içinde değişen bir dünya; bütün bunları ilk anda algılamakta zorluk çekiyoruz. Üç saat kadar beklediğimiz sınır kapısında en çok Hafız Esad ve oğlu Beşşar Esad'ın fotoğrafları ve resimleri dikkatimizi çekiyor. Bu resimlerin Suriye'nin hemen her yerinde karşımıza çıkacağı ancak Şam'a varınca anlıyoruz.

Şam-ı Şerif

Şam bizi gülen yüzü ile karşılıyor. Güneşli bir havada önce küçük bir şehir turu yapıp

daha sonra Mevlana Halidi Bağdadi Hz.nin kabrini ziyaret ediyoruz. Türbenin bulunduğu tepenin yüksekliği bize Şam'ı şöyle bir görme fırsatı veriyor. Türbenin kapısında ki Osmanlı tuğrası, "Burası sizin eviniz, hoş geldiniz evinize!" diyor sanki. Bağdadi, baba tarafından Hz. Osman'ın (r.a.) anne tarafından Hz. Ali'nin (r.a.) mübarek soyundan gelmekte. Çok küçük yaşta Kur'an-ı Kerim'i hifz eder. Dehlevi Hz.nin sohbetlerine katılır, seneyi doldurmadan olgunluğun zirvesini yakalar. Türbedar İstanbul'dan geldiğimizi öğrenince, "Halifenin şehri" diyor. "Evet," diyoruz, "İstanbul'dan geliyoruz". Mevlana Halidi Bağdadi Hz.lerinin huzurunda Yasin-i Şerifimizi okuyup o mübarek ruhlarına hediye ederek oradan ayrılıyor.

4. Makam Ümeyye Camii

Cuma günü vardığımız Şam'da hemen her yer kapalı. Cuma saatine kadar sadece Hıristiyanların ve az sayıda Yahudinin dükkanları açık. Ümeyye yada diğer ismi ile Emevi Camiine ulaşmak için, I. Abdülhamit tarafından yaptırılıp II. Abdülhamit tarafından onarılan Hamidiye çarşısına giriyoruz. Ebu Hureyre'nin kabri de bu çarşının içinde bulunuyor. Ayrıca çarşı Şam'ın en hareketli ticaret merkezlerinden. Hamidiye çarşısından çıkınca karşımıza bütün ihtişamı ile Ümeyye Camii çıkıyor. Cuma namazı için caminin kapısında oluşan kalabalığa biz de dahil oluyoruz. Roma İmparatorluğu döneminde Jüpiter tapınağı olarak 705 yılında inşa edilen bu mabet daha sonra kiliseye çevrilmiş. Emeviler zamanında da camiye çevrilen bu ulu mabedin içinde dört mezhebi temsil eden dört adet mihrap bulunuyor. Ayrıca Hz. Yahya'nın kabri de bu mabedin içinde bulunuyor. Ümeyye Camiinin havasını anlatmak öylesine güç ki. Öncelikle avluya ayakkabılarınızı çıkararak girmeniz gerekiyor. Bu ise mekan ile aranızda daha girişte bir sıcaklık oluşmasını sağlıyor. Avlu çok geniş ve kalabalık: Koşuşturan çocuklar, sohbet eden kadınlar, abdest alan adam-

"Türk Arabsız yaşayamaz, kim ki "yaşar" der, delidir!
Arabın, Türk ise, hem sağ gözü, hem sağ elidir".
(Mehmet Akif)

lar... Hepsi size bir evin içindeymiş hissini ve huzurunu veriyor. Müslümanların dünyadaki durumunun da anlatıldığı uzunca bir hutbenin ardından farzın eda edilmesiyle namaz sona eriyor. Biz de caminin avlusunun içinde bulunan Hz. Hüseyin'in kesik başının bir müddet tutulduğu makamı ziyaret edip Kerbela şehitlerine birer Fatiha gönderiyoruz.

Daha sonra Ümeyye Camiinin hemen yanındaki türbede yatan büyük bir sultanı, Selahaddin Eyyubi'yi ziyaret ediyoruz. Türbeyi yaptıran Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim Han imiş. Heyecanla içeri giriyor ve duaya duruyoruz; tıpkı Yavuz'un Mısır seferi öncesi Şam'ı fethettikten sonra buraya gelip uzun uzun dua ettiği gibi. Türbeden çıkınca hemen yan tarafta yan yana üç mezar bulunuyor. I. Dünya Savaşı'nın ilk yılında bu topraklarda uçakları düşürülerek şehit edilen ve Fatih belediye meydanındaki tayyare anıtı ile andığımız askerlerimiz Yüzbaşı Fethi, Üsteğmen Sadık ve Üsteğmen Nuri beyler. Onlara da birer Fatiha okuyup türbeden ayrılıyorz.

Ehli Beyt ve sahabeden birçok kişi Şam'da metfun. Özellikle Al-i Beyt mezarlığı ayrı bir önem taşıyor. Ehli Beyt kabristanı da denen

bu kabristanda Ebu Derda, Ümmü Seleme, Ümmü Habibe, Hz. Hüseyin'in oğlu Zeynel Abidin'in oğlu Abdullah, Hz. Hüseyin'in kızı küçük Zeynep, İmam Cafer Sıddık'ın oğlu Abdullah ve ilk müezzin Bilal-i Habeşi'nin kabri ile Kerbela'daki 16 şehidin başlarının defnedildiği mezarlar bulunuyor. Bilal-i Habeşi'nin kabri özellikle kapısındaki Türkçe kitabe ile dikkat çekiyor.

Hicaz Demiryolu İstasyonu ve Süleymaniye Külliyesi

Osmanlı eserli oldukça fazla bulunuyor Şam'da. Özellikle Hicaz demiryolu hattının Şam'daki istasyonunu görüyoruz. Osmanlı'nın zor zamanlarında bile böylesine büyük ve kardeşliği ön plana taşıyan bir

projenin gerçekleştirilmesini sağlayan düşünceye bir kez daha hayran kalıyoruz.

Yolumuzu Süleymaniye Külliyesine çeviriyoruz. Külliye Kanuni Sultan Süleyman tarafından yaptırıldıktan sonra II. Selim'in yaptırdığı medrese ve bedesten ile taçlandırılıyor. İnsana İstanbul'da olduğu hissini veren bu yapıda, ecdat eseri olduğu için midir bilinmez, garip bir huzur duyuyoruz. Külliye'nin bugün avlusu Suriye hükümeti tarafından askeri müze olarak kullanılıyor. Külliye'nin bir diğer özelliği ise Sultan Vahdettin'in kabrinin burada bulunmasıdır. Sadece Türk ziyaretçilere açık olan kabristan bölümünün,

hemen hiç Türkçe bilmemesine rağmen ezberlediği cümlelerle buraları bize Türkçe anlatan türbedarımız eşliğinde geziyoruz. Bir Yasin-i Şerif okuyup, ecdadın ruhlarına hediye ederek oradan ayrılıyorz.

Muhiddin İbni Arabî Hz.nin Kabri ve Kasiyun Tepesi

Muhiddin İbni Arabî Hz.nin kabrine gidiyoruz. Kasiyun tepesinin eteklerinde bulunan bu kabrin insanı çeken manevi bir merkez olduğu henüz merdivenlerinden çıkarken anlaşılıyor. Her şehrin manevi kutupları var şüphesiz. Bursa'nın, Kahire'nin, İstanbul'un, Üsküp'ün, Bağdat'ın, Saraybosna'nın ve tabii ki Şam-ı şerifin. Bütün bu İslam Şehirlerinin hiçbirinde yabancılık hissetmeyeceğimizi, aslında hepsinin "bizim" olduğunu bir kez daha anlıyoruz. Muhiddin İbni Arabî Hz.nin kabri bunun açık bir şahidi olarak karşılıyor bizi. Ramazan ayında büyük sofraların kurulduğundan ve burada muhtaçlara yardım edildiğinden bahsediyorlar. Biz de bu bereketli mekândan görevimizi yerine getirerek ayrılıyorz.

Şam-ı şerifi biraz yukarıdan görmek için Kasiyun tepesine çıkıyoruz. 4.5 milyonluk nüfusu ve olanca büyüklüğü ile Şam, karşımızda uzanıyor. Günün geceye karıştığı anda ışıklarla bezeli Şam'ın muhteşem güzelliğini izliyoruz. Bizim gibi bütün Şam halkı da orada. Nargileleri ve çayları eşliğinde eşsiz güzellikteki Şam'ı izliyorlar.

Şam'ın yemek kültüründen bahsetmemek olmaz. Şam'da müthiş zengin, daha çok et ve meze ağırlıklı bir mutfak kültürü var. Özellikle lokantalarını anlamak biraz güç olabilir. Bütün Şam halkını ağırlayabilecek büyüklükte onlarca lokantasının bulunduğu söylemek de yanlış olmaz. Bizim akşam yemeğini yediğimiz lokantanın yaklaşık beş bin kişilik olduğunu ve benzeri lokantalardan onlarca bulunduğunu söylemek, sanırım buranın lokanta kültürünü anlamak bakımından da aydınlatıcı olacaktır.

Hama ve Humus

Şam'dan ayrılarak Humus'a gidiyoruz. Humus, Şam'a birçok yönden benzeyen bir şehir. Baas üniversitesi de bu şehirde bulunuyor. Biz Halid bin Velid Camiinde namazlarımızı kıldıktan sonra bu büyük komuta-

ediyorlar. Bu yüzden şehrin genelinde sıcak bir sarı renk hâkimiyeti var.

Hız. Zekeriyâ'nın (a.s) da kabrinin içinde bulunduğu Zekeriyâ Camii'ne gidiyoruz. Burası biraz daha küçük bir Ümeyye Camii sanki. Diyarbakır Ulu Camiini gören arkadaşlar oraya daha çok benzetiyorlar.

Babül Faraç mevkiine doğru yürüyoruz. Burası daha çok Osmanlı eserlerinden oluşuyor. Mimar Sinan'ın yaptığı Edirne'deki şifahaneye benzeyen bir şifahanenin müzeye çevrilmek üzere olduğu görüyoruz. Burasının akıl hastalarının su ile tedavi edildiği bir şifahane olduğunu öğreniyoruz.

nın caminin içinde bulunan kabrini ziyaret ediyoruz. Kılıç ile geçen bir ömrün sonunda kabrinin başında da kılıcı görüyoruz. Halid bin Velid Hz'nin ve bütün komutanlarımızın ruhuna bir Fatıha okuyarak yolumuza devam ediyoruz.

Humus'dan Hama'ya doğru hareket ediyoruz. Hama'da bizi Asi nehrinin üzerine kurulmuş su değirmenleri karşılıyor. Tarihindeki acı günlerini hatırlatırcasına ağır ağır ve inleyerek dönüyor değirmenler. İnemeleri gece boyunca bütün Hama'dan duyuluyor. Bütün acılarına rağmen Asi nehrinin kıyısında bizlere güzel bir kahve keyfi sunuyor Ortadoğu'nun Venedik'i.

Bizim Halep

Suriye'de son durağımız Halep. Şehrin tam ortasında Haçlı seferlerinden korunmak için güçlendirilmiş ve son hali verilmiş yüksekçe ve çok muhkem bir kale bulunuyor. Eski Halep de bu kalenin içinde. Kaleden bütün bir Halep'i en uç noktalarına kadar görmek mümkün. Halep şehri 2001 yılında İslam Konferansı Örgütü tarafından İslam Kültür Başkenti olarak seçildi. Halen her yerde Halep belediyesinin tasarladığı İslam Kültür Başkenti Halep logosu bulunuyor. Doğrusu bu şehir bu ünvanı tam manası ile hak etmiş görünüyor. Osmanlı şehirciliğinin klasik bir örneği olan Halep'in özelliklerinden biri de Kayşani isimindeki taş cinsinin yapılarda kullanılması. Halep kalesi, hanlar, hamamlar, çarşılar, camiler, medreseler bu taşlardan yapılmış. Halepliler günümüzde bile evlerini bu taş ile kaplamaya devam

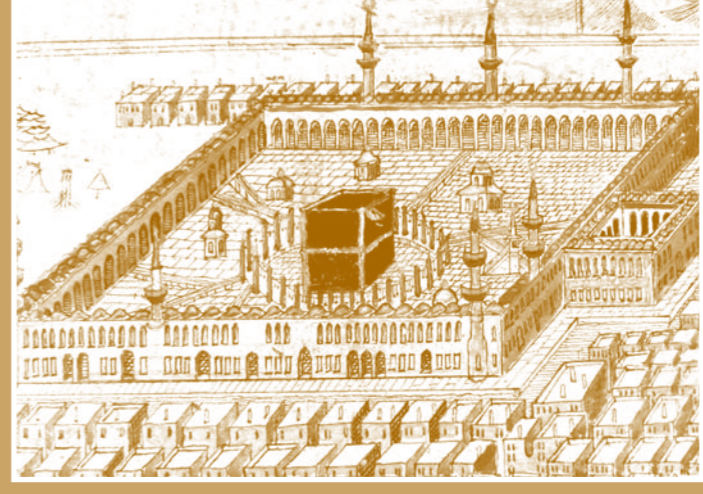

Halep'in çok büyük bir çarşısı var. Çarşının İstanbul sokağında gezmeye başlıyoruz. Halep halkının büyük çoğunluğu ve esnafının neredeyse tamamı Türkçe biliyor. Biz de artık Halep'in yabancı bir yer olamayacağı fikrine iyice alışıyoruz. Kendimizi Halep kapalı çarşısının gizemli kollarına bırakıyoruz.

İstanbul'a Dönüş

Halep'teki uzun günümüzün ardından ilk görüşte vurduğumuz bu şehirden ayrılmak zorunda kalıyoruz. Kısa bir yolculuğun ardından, Suriye'yi tanıdıktan sonra daha da anlamsız hale gelen sınır kapısına ulaşıyoruz. Kontrollerden sonra İstanbul'a doğru yola koyuluyoruz. Sonunda İstanbul'a ulaşıyoruz. İbn Arabî'den getirdiğimiz selami bu sefer Eyyüb El Ensari'ye iletiyoruz. Gezinin sonunda bir arkadaşımızı soruyor: "Şimdi biz yabancı bir ülkeye mi gittik?" Herkesin yüzünde tatlı bir gülümseme beliriyor.

Vakıf

Günümüz Şiir ve Edebiyat Dergileri

✍️ Fazıl BAŞ

Şiir ve edebiyatın en önemli özelliklerinden biri günü gününe takip edilebiliyor olmalarıdır. Bu bir özellik olmasının yanında, şiir ve edebiyatın konumlanışları itibarıyla de zorunludur. Zira bir anlamda toplumun şuuru gibi işledikleri için, bu işlerliğin kesilmesi, sıcaklığının kaybolması durması anlamına da gelecektir. Bu işlerliği sağlayan ise dergilerdir. Dolayısıyla şiir ve edebiyatın asıl mekanının dergiler olduğunu söylememiz gerekmektedir. Türkiye’de Tanzimat’tan bu yana dergiler-şiir/edebiyat-siyaset ilişkisi sorgulandığında, meselenin ülkemiz bağlamındaki boyutu daha bir açıklığa kavuşacaktır.¹ Fakat bütün türler açısından dergilerin merkezi bir yer işgal etmesi mümkün görünemeyebiliyor belki. Yani bugün dergiler neredeyse tamamen şiir, hikaye ve eleştiri, değerlendirme yazıları üzerine kuruludur. Bir tiyatro eserinin ya da romanın dergilerde tefrika edildiğini görmüyoruz. Bunun öncelikle boyut ile ilgili bir tarafı var. Yani şiir ve hikaye bir bütün olarak bir derginin içinde yer alabiliyorken, bir roman ancak bölümler halinde yayımlanabiliyor. Fakat romanın dergilerde yer almasını yalnızca boyuta indirgemenin yanıltıcı olduğunu düşünüyorum. Öncelikle tefrikanın Türk dergiciliğinde hiç tecrübe edilmiş olmadığını biliyoruz. Burada asıl mesele, muhtemelen, romanın yukarıda söz ettiğimiz çerçevede bir sıcaklığı kaybetmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bugün Türk şiiri 1960’lardaki canlılığını yakalıyor görünürken, romanın o dönemdeki hareketliliğinden çok uzak olduğunu söyleyebiliriz.² Roman toplumdun

uzaklaştıkça dergilerden de uzaklaşmaktadır, şeklinde bir sav ortaya atabilir miyiz? Belki bu kadar iddialı olmamıza gerek yok, fakat bir ihtimal olarak aklımızın bir köşesinde durmasında yarar var.³

Dergilerin önemini az da olsa işaret ettikten sonra artık, günümüz edebiyat ve şiir dergilerine geçebiliriz. Fakat burada konuyu daha pratik bir şekilde ele almak için bir şema çıkarmamızda yarar var. Yani günümüz dergilerini temel olarak üç başlık altında değerlendirmek mümkün görünmektedir: Merkez dergiler, cemaat dergileri ve son olarak avangart (öncü) dergiler. Bu ayırım, temelde edebiyat-şiir ortamı içindeki sosyal ve edebi ilişkiler, öneriler ve taraflar gözetilerek ortaya konmuştur. Dergilerin bu şekilde tasnif edilmesi her şeyden önce kimin hangi tür eseri nerede araması gerektiği yönünde bir fikir verecektir. Zira asıl mesele, 1960ların önemli eleştirmenlerinden Hüseyin Cöntürk’ün işaret ettiği üzere, çağın eserleriyle yani içinde olduğu güne cevap veren eserlerle, dekadan yani gününü yakalayamayan eserler arasındaki farkta yatmaktadır. Dekadanlık yalnızca bir tarihsellik meselesi değil, aynı zamanda şiir ve edebiyatın mahiyeti ve bunların diğer sosyal ilişkilerle olan bağlantıları dolayısıyla da geçerlidir. Bu anlamda, mesela, şairleri Türk şiirinde işin özü itibarıyla hiç görülmemiş bir şekilde hâlâ sağcı-solcu gibi sahte ayrımlara tabi tutmak, şiirde dekadanlığa denk düşmektedir. Yukarıda yaptığımız bu tasnif bütün bu ayrımlara yüzde yüz cevap vermez fakat birtakım soru işaretleri oluşturur. Zaten asıl mesele okuyucunun kafasındaki soru işaretleriyle kendi tasnifini oluşturabilmesidir. Bu durumda aşağıdaki tasnif de benim bir okuyucu

1 Şinasi ve Namik Kemal’in Tasvir-i Efkarı, Mehmet Akif ve arkadaşlarının Sırat-ı Müstakim’i, Necip Fazıl’ın Büyük Doğu’su, Sezai Karakoç’un Diriliş, İsmet Özel ve Atıf Behramoğlu’nun Halkın Dostları dergisi, Cahit Zari-foğlu, Rasim Özdenören ve arkadaşlarının Mavera’sı, 1960lardaki Devrim VI, Dönem ve Forum, 1980lerdeki Edebiyat Dostları ve burada adını anmadığımız ya da hatırlayamadığımız birçok önemli derginin incelenmesi bu noktayı aydınlatacaktır.

2 Belki tam da bu nokta da bazı arkadaşlar, Orhan Pamuk’un Nobel’i almasını hatırlatacaklardır. Yani hem romanın eski canlılığını korumadığını söylüyoruz; hem de dünyanın en prestijli ödülleri arasında biri 2006 yılında bir Türk romancısına veriliyor. Tabii konu çok farklı açılardan değerlendirilebilir. Fakat en azından şunu belirtebiliriz: Öncelikle Türk edebiyatı ve şiirinin asıl prestiji gerçek muhatabı, yani Türk okuyucusu katında aldığı itibardır. Bu aslında bütün milletlerin edebiyat ve şiiri için geçerlidir. Zira edebiyat ve şiir, öncelikle millidir. Yerleştiği evrenselleşir. Nobel ise bize tam tersini

öneriyor nerdeyse: Evrensel olduğu için bir onu içselleştirmeliyiz. Bu anlamda Nobel için adı geçen iki yazardan halkla daha sıcak bir bağı olan Yaşar Kemal (ki kendisinin de en büyük Türk romancısı olduğu tartışılır) yerine, kendisini Türkiye’de, hatta İstanbul’da taşralı hisseden birine, yani Orhan Pamuk’a bu ödülün takdim edilmesi düşündürücüdür.

3 Tabii romanda olabileceğini söylediğimiz bu ihtimalin şiir ya da hikayeye göre farklı bir karakter taşıdığını da aklımızda tutmalıyız, zira özellikle şiir mekan olarak dergileri asla terk etmemiştir.

olarak yaptığım çıkarımlara dayanmaktadır.

Merkez Dergiler

Merkez dergilerin en büyük özelliği şiir ve edebiyat ortamı içinde belli bir saygınlık ve itibara sahip olmalarına rağmen, aslında yeni bir tavır veya hareketlilik önermiyor oluşlarıdır. Merkezlikleri edebiyatın merkezinde yer almalarından değil, şair ve yazarlarla arasında belli bir mesafeyi (soğukluk da diyebiliriz) korumasından ileri gelir. Bir anlamda bu dergiler toparlayıcı bir özelliğe sahiptir. Öncelikle ortamda öncü bir hareketlilik olmadığı zamanlarda yeni şair-hikayeci adaylarını kendinde toplayabilmektedir. Usta kalemler de aynı şekilde bu dergilerin sahip olduğu saygınlık ve dergilerin de onlara gösterdiği saygı sebebiyle bu dergileri tercih ederler. Yani bu dergiler belirli bir kadro ile hareket etmek ya da gündeme müdahale etmek zorunda hissetmezler kendilerini. Özellikle öncü hareketlilik başlamışsa, bu dergilerdeki edebi kalitenin düştüğü, yaş ortalamasının yükseldiği görülebilir.

Bugün en tipik merkez dergi olarak Varlık görünmektedir. Varlık görünüş itibarıyla Cumhuriyet döneminin gayri-resmi resmi dergisi olmuştur. Yaşı itibarıyla de bize bunu yansıtmaktadır (ilk sayı 15 Temmuz 1933). Özellikle 1950lerden sonra hiçbir zaman birinci kalitede eserlerin toplandığı bir dergi olmamıştır. Bunda özellikle 1950 ve 1960lı yıllarda modernist şiire gösterdiği şüpheci tavır etkili olmuştur denebilir. Dolayısıyla Türk şiirini hep geriden takip eden, oturmuş anlayışları kabul eden, dolayısıyla konformist bir karakteri vardır. Yine de yayın hayatını devam ettirmekte ve şairlerin-hikayecilerin arada dönerek kendisini hatırladığı bir dergi olmayı sürdürmektedir. Hiçbir zaman bir şey vaat etmemiştir okuyucusuna, bugün de vaat etmemektedir.

Dergâh ise bir başka merkez dergimizdir. Yayın hayatının başında aslında çok büyük bir canlılığa sahip olmuş ve bu canlılığı yaklaşık bir 100 sayı sürdürmüş olmasına rağmen daha sonradan içe doğru kıvrılarak kendi canlılığını daha akademik yazılara doğru terk etmiştir. Derginin özellikle ilk sayılarındaki İsmet Özel’in şiir yazıları, İsmail Kara, Mustafa

Özel, Mustafa Kutlu gibi yazarların değişimleri önemlidir. Yalnız bununla da kalmamış, birçok genç şaire ev sahipliği yaparak onların şiirlerini belli bir editöryal değerlendirme sonucu yayımlayabilecekleri bir ortam sağlamıştır. Derginin editörü günümüzün en büyük hikayecisi olan Mustafa Kutlu’dur. Bu da dergide hikaye yayımlamanın hikayeciler için ayrı bir öneme sahip olmasına etki etmiştir. Derginin şiir beğenisi ise daha çok lirik ve memleketçi değerleri gösteren bir içeriğe sahiptir. Dergi bu anlayışını bugün hâlâ devam ettirmektedir fakat bu yönüyle de şiirdeki yeni gelişmelere uzak kalmıştır. Dolayısıyla iddiasız bir yapıya bürünmüştür, eleştirel yazılardan daha çok akademik yazıların görünmesi de bu iddiasızlığı destekler; fakat bir ortam sağlamayı sürdürmektedir. Merkez dergileri zaten orta(m) dergileri olarak da değerlendirilebilir.

Diğer bir merkez dergi ise Kitap-lık’tır. Yapı Kredi Kültür yayınlarının bir dergisi olan Kitap-lık, özellikle yayınevi çerçevesinde görülen gelişmelerden birebir etkilenmekte ve bu da şiir, hikaye ve değişimlerin kalitesinde, derginin periyotunda dönemsel değişimlere sebep olmaktadır. Bir yandan da özellikle YKY’nin yayıncılığı dolayısıyla oluşan prestijden yararlanmaktadır. Birkaç yıl öncesine kadar çok kaliteli eserlerin yayımlanmadığı, edebiyatla ilgili alakasız konuların dosya yapıldığı dergi (edebiyat ve otomobil, edebiyat ve tren gibi), son bir yıl içinde yaşadığı editöryal değişiklik sonrasında daha nitelikli şiir, hikaye ve yazıları yayımlamaktadır.

Merkez ve cemaat dergisi görünümü- ne sahip olmakla birlikte daha çok bir merkez dergisi sayabileceğimiz Yasakmeyve, bir şiir dergisidir. Üç-dört yıllık bir geçmişe sahip olan bu dergiyi merkez dergiler arasında sayışımızın nedeni, yukarıda söylediğimiz anlamda bir mesafeyi korumuş olmasından ileri gelmektedir. Belirli bir görüş ya da kadro bulundurmaz, zaten şiirleri de şairlerin yaşlarına göre dergiye yerleştirir; burada bile iddiasızlığı hemen kendini belli eder. Bu derginin (anlamsız da olsa) şairlere hürmet ediş şeklidir. Bir yandan da şiir ortamının kıyılarında kalmış konuları dosya yapmayı sever: ‘Türkçe yazan Kürt şairler’, ‘müntehir şairler’ ya da ‘kaldın şairler’ gibi dosyalar size bir fikir verecek-

tir. Bu dosyalar ortama bir katkı yapmamakla kalmaz aynı zaman da bulanıklık da katar. Yine de derginin yapısı itibarıyla içinde iyi şiirlerle ya da şiir üzerine iyi bir yazıya rastlamak mümkün olabilmektedir. Merkez dergileri bu açıdan her zaman kollamak gerekir.

Cemaat dergileri

Bu dergiler bir yarı sosyal-yarı edebi-yarı siyasi (bunların üçü birden ya da sadece birisi de olabilir) bir cemaat-yarı kadro etrafında toplanmış dergilerdir. Bu 'yarı' olma durumu sebebiyle bu dergilerden hiçbir zaman bir tamlik bekleyemezsiniz. Bu tamliğin olmayışı, şiire ya da hikayeye bu dergilerde başlayan isimlerin zamanla ortamdaki uzaklaşmasına sebep olabilir. Ya da tamlik arayışındaki isimler başka ya da kendi kuracakları dergilere kayabilirler. Bu da cemaat içinde bir kadro değişikliğine sebep olabilir. Aynı zamanda bu dergiler kendi kapalı durumları sebebiyle sürekli bir dışarı açılma kaygısını beraberlerinde taşırlar. Bu yama zaman zaman iyi şiir ve yazıların sayısının bu dergilerde artış göstermesini sağlasa da, yukarıda işaret ettiğimiz üzere dergiyi asla bir tamlik seviyesine ulaştıramazlar. Son bir nokta da cemaat dergilerinin kapalılığının, onları ortamdaki bazı atımları yok saymaya ittiğidir.

Hece, cemaat dergilerine örnek teşkil edebilecek bir dergidir. Dergi bugün 130lu sayılarına ulaşmış olmasına rağmen derginin belirgin bir tavrını görebilmek mümkün değildir. Kendine bir kadro oluşturmaya çalışmakla merkez dergilerden ayrılmakla beraber bu kadro ortaya net bir şiir ya da hikaye görüşü koymamıştır. Hece bu durumu özellikle son yıllarda hazırladığı özel sayılarla aşmaya, dolayısıyla da şiir ve edebiyat ortamına yarı ansiklopedik yarı toparlayıcı bir işlev üzerinden katkıda bulunmayı seçerek aşmayı denemektedir. Yine son bir iki yıl içinde hazırladığı şiir üzerine dosyaları bu yönde değerlendirmek uygun düşecektir. Fakat gerek özel sayılarında gerekse dosyalarında bugüne dair asıl meseleleri tam olarak kavramak çoğunlukla mümkün olmamaktadır. Mesela şiir ortamının canlandığı bir zamanda "Şiir geriye mi çekiliyor?" gibi bir dosya yaparsanız, bu dosyaya katılan kişilerin de daha çok bu soruyu gereksiz bulduğu yönünde cevaplar alırsınız.

Bu da bize derginin çabalarının yarı yararlı yarı abesle iştiğal ettiğini göstermektedir.

Bir başka cemaat dergisi olan Yedi İklim de benzer özelliklere sahip olmakla beraber, atılım yapma isteğini daha içsel süreçler üzerinden gidermek istemektedir. Hece gibi kendini ortam içinde çekici kılmaktansa, kadrosunu nispeten daha gençler üzerinden yenilemek bu çabaların temel göstergesidir. Fakat bu kan değişikliği yine dergiyi bir duruş sağlamanın ötesinde vitrin değişikliği anlamına gelmektedir. Mesela son sayılarda derginin başına şair Cevdet Karal'ın getirilmiş olması (ki kendisi bugün kırk yaşına merdiven dayamıştır, yani aslında değişim gençlere doğru değil, derginin eski editörü Ali Haydar Aksal'dan nispeten daha genç ve güvenilir bir isme doğrudur) dergiyi gerek mizanpaj gerekse içerik olarak hareketlendirmiş görünüyor. Yedi İklim'in Cevdet Karal yönetiminde daha güçlü bir konuma ulaşmasını bekleyebiliriz, fakat daha ilgi çekici olacağı düşünülebilir.

Son olarak ise Edebiyat ve Eleştiri'yi ele alabiliriz. Aslında bu dergi 1980lerin güçlü dergisi Edebiyat Dostları'nın mirasçısı olarak yola çıkmış daha sonra daha cemaatçi bir görünüme bürünmüştür. Saydığımız diğer dergilere oranla daha siyasi bir duruşa (sosyalizm) sahiptir ki bu zaman zaman şiir ve edebiyatın geride kalmasına sebebiyet vermiştir. Bu, Edebiyat ve Eleştiri'nin en büyük handikabı olarak görünmüştür zira siyasi duruşları şiir ve edebiyatı kendi içine hapsedmek isteyen bir yapı olarak belirlemiştir. Derginin özellikle son birkaç yıl içinde periyot ve içerik anlamında iyice gerilediği görülebilir. 1990lar ve 2000ler içinde birkaç defa atılım yapma niyetinde olmuş olan Edebiyat ve Eleştiri bugün iyice kendi cemaatçi görünümüne hapsolmuş ve ortama etki olanağını kaybetmiş durumdadır. Bu ise dergiyi yakın gelecekte kapanma tehlikesi ile karşı karşıya getirebilir.

Avangartlar

Avangart dergiler, önem itibarıyla şiir ve edebiyat ortamının asıl merkez dergileridir. Bunun en başlıca sebebi, bu dergilerin bir öneri, yeniden okuma ve tavır ile arzı endam etmeleridir. Ortam içinde bir gerilim oluşacaksa,

bu gerilimin yükünü taşıyacak, omuzlayacak asıl dergiler bunlardır. Yeni tartışma konuları ortaya atıp, şiir ve edebiyatın geçmişten bugüne ve bugünden ileriye doğru hangi minval üzerinden gelişmesi gerektiği üzerine kafa patlatırlar. Bu anlamında şiir ve edebiyatın nasıl bir yöne doğru akacağı temelde buralarda bir karara bağlanır. Bu karar söylem düzeyinde hemen kabul görmese bile (zira dekanlar tarafından çağının şairlerine ve edebiyatçılarına karşı hemen bir direnç oluşacaktır) önerilerinin gerçekliği ölçüsünde yeni kuşak üzerinde hemen bir etki ve esin kaynağı olacaktır. Zaten avangart dergiler temelde genç kuşak tarafından, daha da somutlaştırmak gerekirse 25-30 en fazla 35 yaş civarındaki şair ve edebiyatçı tarafından yönetilirler.⁴ Bu dergiler bir kadro olarak hareket ederler ve etkisini pekiştirdikten sonra ise dergilerin avangartlığı yerini olgunluğa bırakır. Avangartlık bu çerçevede dönemsel bir özellik taşımaktadır. Fakat şair ve edebiyatçı adaylarının temel olarak izlemesi gereken dergiler en başta avangart dergilerdir. Çünkü şiir ve edebiyat ancak bugünden başlanarak öğrenilebilirler, geçmişten bugüne değil.

Bugün itibarıyla şiir ve edebiyat ortamında ki en önemli dergi Fayrap'tır. Fayrap'ı aslında tam anlamıyla avangart olarak nitelemek hatalı bir yaklaşım olacaktır. Dergi, 1996'da kurulan Şehrengiz dergisinin, Atlılar ve Huruç dergileri üzerinden bir devamı niteliğindedir. Bu çizgi içinde esas olarak avangart niteleyebileceğimiz dergi Atlılar olmuştur. Temelde şairler tarafından çıkarılan dergi, Türk şiirinin ana mecrası olduğunu söyledikleri neo-epiği⁵ bir hareket olarak devam ettirme ve önerme niyetinde olmuştur ve bugün itibarıyla de bu önerilerinin başarı olarak niteleyebileceğimiz bir düzeyde de kabul gördüğünü iddia edebiliriz. Atlılar'ın ilk dönemi sonrasında

4 Şiir ve edebiyatta yeni atımların ortaya çıkması için avangart dergiler her zaman gerek şart olarak belirlenmez. Fakat yine de bu atımları yüklenen bir dergi ortamında bulunur. Bir örnek olarak İkinci Yeni'nin durumuna bakabiliriz. İkinci Yeni şairleri hiçbir zaman kendilerini bir hareket ya da akım olarak ileri sürmemişler ve bu durumu ve hatta İkinci Yeni tanımını reddetmişlerdir (Sezai Karakoç mesela aslında "neo-realizm" tanımını önerir). Dolayısıyla avangart bir ortak dergi de çıkarmamışlardır. Fakat Muzaffer Erdoğdu'nun (ki İkinci Yeni ismini öneren de kendisidir) Pazar Postası gazetesi, İkinci Yeni şairlerine şüphe ile bakılan bir ortamda bu şairlere kucak açarak, İkinci Yeni'nin görünürlük kazanmasında pay sahibi olmuştur denebilir.

5 Neo-epiki bizim burada anlatmamız uygun kaçmaz. İlgilenenler özellikle Hakan Arslanbenzer'in bugüne kadar yazdığı yazıları takip edebilirler. Buna ek olarak özellikle İsmet Özel'in Şiir Okuma Kılavuzu'nda yaptığı ethos-pathos ayrımını, Sünni şiir tanımını bilenler belli başlı ipuçlarını yakalayacaklardır.

kadro da bir dağılma yaşansa da, şair Hakan Arslanbenzer'in yönetmenliğini sürdürdüğü Fayrap bu silsilenin avangartlıktan olgunluğa geçişi olarak yorumlanabilir. Artık bir hareket olmaktan çok Türk şiir ve edebiyatının iyi örneklerini barındırma iddiasını taşımaktadır. Ayrıca Atlılar döneminden bugüne hazırladıkları dosyalarla da ortama önemli katkı ve müdahalelerde bulunmaya devam etmektedirler. Özellikle şair adaylarının izlemesi gereken dergilerin başında Fayrap gelmektedir.

Kuruluş itibarıyla pek avangart bir niteliğe sahip olmasa da, özellikle son dönemde somut-görsel-deneysel şiire ev sahipliği yapma niyetinde olan Heves'i de yarı-avangart bir dergi olarak niteleyebiliriz. Derginin 'yarı'lığı temelde deneysel şiiri bir öneriden çok ev sahibi olarak kabullenmesinden, tam bir editoryal müdahaleyi derginin içine yansıtamamasından kaynaklanmaktadır. Fakat son sayılarda bu durumu aşmaya dönük izler de mevcuttur. Dergi avangart bir görünüme kaydıka iyi şiir peşindekilerin ilgisi daha fazla Heves'e doğru yönelmektedir. Derginin üç editöründen biri olan Ömer Şişman özellikle izlenmesi gereken isimlerden biridir.

Son not

Bu yazı çerçevesinde günümüzün bütün dergilerini ele almak mümkün olmadı. Özellikle sırf hikaye üzerine olan dergileri (Eşik Cini, Hece Öykü vs.) sunduğumuz şema içinde daha karmaşık bir yere oturdukları için tercih etmedik. Zira yukarıda adı geçen dergilerde öne çıkan tür öncelikle şiirdir. Ve bu şema yaklaşık olarak şiir ortamının hiyerarşisine de uymaktadır. Bu özellikle avangart dergiler arasında saydığımız Fayrap ve Heves için geçerlidir. Demek ki şiir ve edebiyat ortamının yapısını anlamak için bu ortamın içine daha ciddi olarak girmek gerekmektedir, bir okuyucu olsak bile. Ayrıca sunduğumuz şema içindeki dergilerin katı bir şekilde yalnızca merkez-cemaat-avangart şeklinde ele alınmayacağı da dikkatinizi çekmiştir. Fakat bu şema yine de özellikle dergilerin yapısını anlamak isteyenler için kaba da olsa bir fikir verecektir. Bu sebeple ele almadığımız Merdiven Şiir, Edebiyat, Bireylikler, Mor Taka gibi nispeten daha kıyıda dergileri takip edenler de bu şemanın önerisini kullanabilirler.

İslam Dünyasındaki Tercüme Hareketlerinin Sebepleri ya da Me'mun'un Rüyasını Tabir Etmek

I-Tercüme en az telif kadar önemlidir. Mütercim, bir eseri belli bir amaç dâhilinde çevirir. Çevrilen metnin seçimi dahi belli bir bilinçlilik ve amaçlılık halini gösterir. Yapılan çeviri, mütercimin anlam dünyasının dışavurumudur. Bundan dolayı, çevrilen metinden mütercimin anlam dünyası ve fikri yapısı hakkında bilgi edinebiliriz.

Hiçbir kültür tek başına var olamaz. Varlığını diğerlerinin varlığı üzerine bina eder. Diğer karşısında aldığı konum kendini inşa etmesinin itici gücüdür. Diğer ya da diğerleri karşısında var olmak, zorunlu olarak onlarla bir şekilde ilişki kurmayı şart koşar. Karşı tarafı tanımak ve bilmek ve bunun üzerinden kendinin farkında olmak. İşte tanıma ve tanımmanın, varlığını kabul etme ve karşısında var olabilmenin imkânı çevirilerde saklıdır. Tercüme, karşıdakini tanımının en temel koşuludur. Kültürler arası ilişkiler siyasi, ekonomik vs. gibi değişik alanlarda kendini gösterir. Ancak bunların anlamlılığı sınırlıdır. Zira tanıma, alışveriş ve kavga üzerinden değil, bilinçler arası diyalogun yegâne biçimi olan tercüme sayesinde olanak bulabilir. Bu anlamda, kültürler arasında gerçekleşmiş tercüme faaliyetlerini tanıma ve karşılıklı var olma süreci olarak tanımlayabiliriz. Bu tanıma süreçlerinin en önemli ve derinliklerinden birini de 8. yüzyılda başlayan ve iki yüz yıl boyunca devam eden Yunanca-Arapça tercüme faaliyetleri oluşturmuştur.

Yunancadan Arapçaya yapılan çeviriler büyük bir kültür intikaline sebep olmuştur. Bu büyük çeviri hareketi sonrasında yeni bir kültür ve medeniyet var olmaya başlamıştır ki bu İslam medeniyetidir. Bağdat'ta başlayan Yunanca-Arapça çeviri hareketi insanlık tarihinde yeni bir çağ başlatmıştır. Bu çeviri hareketinin Perikles Atina'sı, İtalyan Rönesans'ı veya 16. ve 17. yüzyıl bilimsel devrimiyle aynı kategoride yer aldığı, insanlık tarihi için aynı derecede önemli olduğunun, bu yüzden

böyle kabul edilmesi ve tarihsel bilincimize de bu şekilde kaydedilmesi gerektiğinin düşünülmesi gereklidir.¹ İnsanlık tarihi boyunca üç büyük kültür intikali ile karşılaşırız. Bunlardan birincisi, M.Ö. VI-IV. yüzyıllar arasında Batı Asya kıyıları ile Ege adalarında gerçekleşmiştir. Pythagores'tan Platon'a kadar pek çok Grek düşünürü Antik Mısır, Mezopotamya, Hind ve İran düşüncelerini yakından tanıma imkânı bulmuşlar ve bunları kendi ülkelerine taşıyarak yeni ve özgün bir Grek düşüncesi meydana getirmişlerdir. İkincisi, yazımızda bahsedeceğimiz, VIII. asrın başlarından itibaren adı geçen antik düşüncelerden arda kalan malzemeler ile Grek düşüncesinin ana ürünlerinden hemen hemen hepsinin Arapçaya tercüme edilmesiyle gerçekleşmiş olan geçiştir. Üçüncü büyük kültür geçişi de XI. asırdan başlayıp XIII. asrın sonlarına kadar devam eden Arapçadan Latince ve İbranice başta olmak üzere öteki mahalli bir takım dillere yapılan tercümelemlerle gerçekleşmiştir.² Görüldüğü gibi Yunancadan Arapçaya yapılan çeviri hareketleri Dünya tarihinin en büyük ve önemli kültür hareketlerinden biridir. Bahsettiğimiz üçüncü büyük kültür intikali de varlığını bu dönemde yapılanlara borçludur. Bu faaliyetler tarihin gidişatına yön vermiştir. Biz bu yazımızda bahsi geçen çeviri hareketlerinin varlık sebebi üzerinde durmaya, Muhammed Âbid el Câbirî'nin ve Dimitri Gutas'ın yorumlarından hareketle Abbasi halifelerinin, özellikle de Me'mun'un ve onun yönetimi altındaki Müslüman toplumun bu faaliyetleri yürütmedeki temel amaç ve gayelerini anlamaya çalışacağız. Buradaki hareket noktamız, bahsi geçen tercüme faaliyetlerinin nedenlerinin basit teorilerle geçiştirilemeyeceği olacaktır. Bunun aksine o dönemdeki toplumsal yapı ve toplumun öteki ile yüzleşme süreci içerisindeki anlam arayışını ön plana çıkarmaya çalışacağız.

1 Dimitri Gutas, Yunanca Düşünce Arapça Kültür, çev. Lütfü Şimşek, Kitap Yayınevi, İstanbul 2003, s. 20.

2 Bekir Karlığa, "İslam'da Tercüme Hareketleri", II. Uluslararası İslam Düşüncesi Konferansı, İstanbul 25-27 Nisan 1997, I.B.B.K.I.D.B.Y., s. 84.

II- Fetihlerle sınırlarını genişleten Müslümanlar diğer medeniyetlerle karşılaşma fırsatı buldular. Buradaki milletlerle ve onların düşünsel ve bilimsel dünyalarıyla tanıştılar. Bu fikir bağlantısında medreseler önemli rol üstlenmişlerdir. Medreselerden bazıları fetihlerden önce vardı ve varlıklarını sürdürmeye devam ettiler. Bazı medreseler de fetihlerden sonra doğdu.³ Bu medreseler Urfa ve Nusaybin medreseleri, Cündişapur, İskenderiye, Antakya, Harran ve Bağdat medreseleridir.⁴ Buralarda yaşatılan kültürlerle ait eserler çevirmeye başlandı. Müslümanlar ayrıca Hindistan ve Maveraunnehir bölgesinin fethi ile eski Hind bilimine dair eserleri Arapçaya çevirmeye çalıştılar. Müslümanlar, Antik düşüncenin ürünlerini sadece Grek metinleriyle tanımakla kalmamışlar aynı zamanda Süryanice, Kıptice, Farsça ve Hintçe aracılığıyla da bu kültürün değişik versiyonlarını tanıyıp ortak bilim ve kültür dili olan Arapçaya aktarmışlardır.⁵

Bu kültür aktarımında Süryaniler önemli rol oynamıştır. İskenderiye ve Antakya'dan aldıkları Yunan kültürünü doğu bölgelerinde yayan Urfa, Nusaybin, Harran gibi medreselere getirenler de Süryanilerdir.⁶ Arap âlimleri Süryancayı en eski dil olarak kabul ettiler. Süryanilerin tercüme faaliyetleri, Arap-Fars ilmine faydalı olmuştur. VIII. yüzyıldan X. yüzyıla kadar Yunanca eserleri gerek eski Süryanca metinlerden gerekse kendi düzelttikleri ve kısmen de yeniden tertip ettikleri nüshalarından Arapçaya nakledenler Süryaniler olmuştur.⁷

Tercüme hareketleri ilk olarak Emeviler döneminde başlamıştır. Ancak bu dönemde yapılan çeviriler felsefi kaygılardan öte, daha çok pratik ihtiyaçların karşılanmasına yöneliktir. Bundan dolayı tıp, astronomi ve kimya ilimleri ile ilgili metinler bu dönemde ağırlıktaydı. Bir yandan hükümdarın yabancı ilim adamlarını saraya daveti, diğer yandan Müslümanların bu ilimleri öğrenme merakı ve yabancı bilim adamlarının bu ilimlere ait daha önce Süryanice, Yunanca, hatta Kıptice ve diğer dillerde

3 Y. Kumeyr, İslam Felsefesinin Kaynakları, çev. Fahrettin Olguner, Dergâh Yayınları, İstanbul 1992, s. 121.

4 Bu medreseler hakkında özet bilgi için bkz. Y. Kumeyr, a.g.e. s. 122-34; Mehmet Bayraktar, İslam Felsefesine Giriş, T.D.V. Yayınları, Ankara 1998, s. 32-6; Bekir Karlığa, a.g.m., s. 85-93.

5 Bekir Karlığa, a.g.m., s. 85.

6 T.J. De Boer, İslam'da Felsefe Tarihi, çev. Yaşar Kutluay, Anka Yayınları, İstanbul 2001, s. 31-2.

7 T.J. De Boer, a.g.e., s. 38.

yazılmış olan eserleri Arapçaya çevirmeleriyle İslam dünyasında giderek hızlanacak olan bir bilimsel faaliyet başlamıştır.⁸

Emeviler döneminde başlayan tercüme faaliyetleri Abbasiler döneminde hız kazanarak devam etti. Asıl ciddi tercüme bu dönemde yapılmaya başlandı. Emeviler felsefi ilimlere pek rağbet etmemişlerdi. Zaten felsefi kaygılarla tercüme yaptıkları söylenemez. Bunda Emevilerin Arap milliyetçiliği gütmelerinin etkisi olmuştur. Bundan dolayı onlar daha çok siyasete, geleneksel şiir ve edebiyata önem vermişlerdir denebilir. Abbasiler ise milliyetçilik kaygısı gütmemişlerdir. Hükümdarlarının çoğu Arap olsa bile vezirler ve diğer bazı devlet adamlarının, kumandanların çoğu Arap olmayan unsurlardan idi. Böylelikle Abbasiler, farklı tecrübelerle sahip olan bu insanların kendi kültürlerinde edindikleri birikimleri değerlendirme şansına sahip oldular. Abbasi halifeleri de ilme rağbet gösteren insanlardı. Bu sebeplerden dolayı Mansur devrinden itibaren, özellikle de Me'mun ile felsefe ve mantık doğrudan Müslümanların ilgi alanına girdi ve şifahi olarak kulaktan kulağa bilgilerle yetinilmedi. Beytu'l-Hikme gibi özel tercüme büroları kurularak, devlet eliyle felsefi metinlerin tercümesi yoluna da gidildi.⁹

Dimitri Gutas, "çeviri hareketlerini, bu konu hakkında bugüne kadar yapılan tartışmaların çoğuna hakim olan iki yüzeysel teoriyle açıklamak çok zordur" diyor. Ona göre bu teorilerden birincisi, çeviri hareketinin, kendilerini ulvi amaçlarla toplumun gelişimine hatta kendi dinlerinin yaygınlaşmasına adanmış, Yunancayı ve Arapçayı iyi bilen, birkaç Süryani Hristiyanın çabalarının sonucu olduğunu öne sürer. İkinci teori ise diyor Gutas, bu çeviri hareketlerini birkaç aydın hükümdarın bilgeliği ve açık fikirliliğiyle açıklar; bu teoriye göre bu hükümdarlar, Avrupa aydınlanma ideolojisinin geçmişe yansıtılmasıyla bakarsak, öğrenmeyi kendi başına bir amaç olarak teşvik etmişlerdir. Bu iki teorinin de pek tabii doğru ve haklı yönleri vardır. Ancak bahsettiğimiz bu hareket sadece bunlarla açıklanamaz. Gutas, burada şu soruları sorarak bu iki teorinin yetersizliğine değinmeye çalışmıştır: "Süryani Hristiyanların niçin bu kitapları çevirdikleri veya bir adım daha ileri gidersek, hare-

8 Mehmet Bayraktar, a.g.e., s. 28.

9 Bayraktar, a.g.e., s. 30.

keti parasal olarak destekleyenlerin neden bu kitapların çevrilmesi için Süryani Hristiyanlara yüklü paralar ödedikleri ya da Peygamber'den sadece birkaç kuşak sonra gelen Kureyş kökenli Arap halifelerinin, Yunanca kitapların çevirisiyle neden ilgilendikleri, bugüne değin çok az sorulmuş sorulardır ve bu sorular neredeyse hiç yanıtlanmamıştır. Yunanca-Arapça çeviri hareketi tarihsel olarak son derece köklü, çok karmaşık ve etkili bir harekettir; nedenleri yukarıdaki sınıflandırmaların hiçbirleriyle açıklanamaz, hatta bu sınıflandırmaların tarihsel yorum bilgisi (hermeneutics) açısından geçerli olduğu kabul edilse bile.¹⁰

Muhammed Âbid el-Câbirî, Me'mun'un rüyasıyla ilgili çok farklı analizler ve yorumlar yapmıştır. Çeviri hareketinin en büyük destekçisi sayılan Halife Me'mun, gördüğü bir rüya sonucunda bu tavrı sergilemiştir deniyor. Câbirî İbn Nedim'den naklen olayı şöyle anlatıyor: "İbn Nedim el-Fihrist adlı eserinde açtığı "Felsefe ve benzerleri gibi eski ilimlere ait kitapların bu diyarda çoğalma sebebinin zikri" başlığı altında şunları söyler: "Bu sebeplerden biri de Halife Me'mun'un rüyasıdır: Me'mun rüyasında hafifçe kızıla çalan beyaz tenli, geniş yüzlü, bitişik kaşlı, saçları dökülmüş, ela gözlü ve fiziki düzgün yaşlı bir adam gördü. Yaşlı adam, Me'mun'un yatağının üstünde oturuyordu. Me'mun şöyle der: "Onun huzurundayken karşısında ezildiğimi hissettim ve 'Sen kimsin?' diye sordum." O: "Ben Aristo'yum" dedi. Buna çok sevindim ve şöyle dedim: "Ey filozof sana soru sorabilir miyim?" "Sor" dedi. "Hüsn (iyilik güzellik) nedir?" diye sordum. "Akılda iyi ve güzel olan" dedi. "Sonra nedir?" diye sordum. "Şeriatla iyi ve güzel olandır" dedi. "Sonra nedir?" diye sorduğumda "Çoğunluğun nezdinde iyi ve güzel olandır" dedi. "Sonra nedir?" dediğimde "Sonra, sonra yoktur" dedi. Aristo'nun kitaplarının çevrilmesinde bu rüyanın büyük rolü olmuştu. Me'mun Roma imparatoru ile yazıştıyordu. Bu rüyadan sonra ondan yardım isteyerek, Roma'nın sahip olduğu eski ilimlere ait kitaplardan bir derlemeyi göndermesini rica etti. Roma imparatoru bir süre tereddüt ettikten sonra onun bu isteğini yerine getirdi.¹¹

Câbirî uzun uzun bu rüyayı yorumlayarak

10 Gutas, a.g.e., s. 17.

11 Muhammed Âbid el-Câbirî, Arap-İslâm Akılının Oluşumu, çev. İbrahim Akbaba, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2001, s. 251; İbn Nedim, el-Fihrist, thk. Johannes Roediger, haz. Gustav Leberecht Flügel, Mektebetu Hayyat, Beyrut 1871, s. 243; İbn Nedim, The Fihrist of al-Nadim, İng. çev. Boyard Dodge, Columbia University Press, New York 1970, c. 2, s. 583.

tercüme faaliyetlerinin asıl amacının ne olduğunu bulmaya çalışmaktadır. O, bu rüyanın aslında tercüme hareketlerinin sebebi değil, olsa olsa ancak sonucu olabileceğinin söylemektedir.¹² Yoksa tek bir rüya ile böyle büyük bir girişimde bulunmak gerçekten de çok tutarlı gözüküyor. Zaten rüyalar bizi yönlendiren şeyler değildirler. Genelde çok meşgul olduğumuz ve üzerinde fazlaca düşündüğümüz şeylerle ilgili rüyalar görürüz. Buradan da hareketle Me'mun'un rüyasının, ister gerçek olsun isterse olmasın, yapmayı planladığı şeylerin bir dışı vurumu şeklinde yorumlanması anlamlı gözüküyor.

Câbirî, Me'mun'un rüyasında Aristo'yu görmesinin o dönemde hâkim olan bilgi sahası içinde özel bir yeri olan bir olay olduğunu belirtiyor ve olayı Hermetik düşünce-de bilginin ne olduğu ve nasıl elde edildiği ile ilgili görüşlerle açıklamaya çalışıyor. Buna göre gaybi güçler onu insanın nefesine veya kalbine bırakmaktaydı. Bu olay uyku esnasında veya uyanırken yaşanan dalga hallerden birinde gerçekleşmekteydi. İslam dünyası bu tür rüyaları rüya-i sadika adıyla çok erken dönemlerde tanımıştı. Câbirî, bu rüyayı kalem alan kişinin, vahiy meleği Cebrail'in insan suretinde Rasul'ün meclisine gelmesi ve ona sorular sorarak cevap almasını anlatan "Cibril hadisi"ni çağrıştıran bir üslup kullandığını söylüyor. Buradan hareketle rüyaya dini bir meşruluk kazandırılmaya çalışıldığını ifade ediyor.¹³

Câbirî, rüyada neden bir başkasının değil de özellikle Aristo'nun görüldüğü üzerinde duruyor. Me'mun'u buna iten sebepler nelerdir? Me'mun, rüyasında neden bir başkasını değil de Aristo'yu görmüş ve onun kitaplarının çevrilmesi yönünde çalışmıştır? Câbirî'ye göre bunun sebebi, Maniheist Gnostisizm ve Şii irfancılığının, yani Abbasilere muhalefet eden güçlerin bilgi kaynaklarını susturmaktır. Bu anlamda Câbirî'nin yaptığı değerlendirmeler gerçekten de kayda değer gözüküyor. Rüyada Aristo'ya iyinin ve güzelin ne olduğu soruluyor. Aristo ise önce akıl, sonra şeriat, sonra da çoğunluğun nezdinde iyi olandır diyor. Câbirî buradan hareketle bilgi araçlarının akıl, şeriat ve cumhur ki bu, dini literatürde icma şeklinde ifade edilir, oldu-

12 Câbirî, a.g.e., s. 252.

13 Câbirî, a.g.e., s. 252.

ğunun belirtildiğini söylüyor. Me'mun "Sonra nedir?" diye sorduğunda Aristo'nun cevabı: "Sonra, sonra yoktur" şeklinde oluyor. Câbirî buradan hareketle Aristo'nun zikrettiği bilgi kaynaklarından başka hiçbir bilgi kaynağının kabul edilmediği sonucuna varıyor. Bu ifade, akıl, şeriat ve cumhurun bilginin temel kaynakları olarak onaylanması değil, bunların dışında kalan kaynakların reddedilmesini imler. Rüyanın "Sonra, sonra yoktur" şeklinde keskin bir ifadeyle anlatmak istediği şey gnostisizm ve irfandan başkası değildir. Şu halde Me'mun'un ivme kazandığı, devletin imkânlarını yoluna seferber ettiği ve özellikle Aristo'yu temel alan tercüme faaliyetlerinin esas hedefi, Maniheist gnostisizm ve Şii irfancılığıyla mücadeledir.¹⁴

Emeviler döneminde Maniheist harekete karşı bazı reddiyelerin yazıldığını söyleyen Câbirî, Abbasilerin daha çok Şii irfancılığı ve giderek çoğalan Bâtini hareketlerle mücadele etmek zorunda kaldığını dile getiriyor.¹⁵ Sözlerine şöyle devam ediyor: "Me'mun'a rüyasını gördürten (!) işte bu tarihsel şartlar ve ortamı. Abbasi devletinin Şii kökenli muhalifleri, devlet tebaasının büyük kesimi üzerinde egemenlik kurmayı başarmışlardı. Çok geçmeden "düşünce" "fiziksel güç"e (sağlam illegal örgütlere) dönüşmeye başladı. Me'mun zındıkları kılıçla bastırmanın artık mümkün olmadığını görüyordu. Çünkü herkes birbirini zındıklıkla suçluyordu. Me'mun işte böyle bir ortamda "akli münazara geleneğini başlattı ve bu münazara meclislerinde kendisi de bizzat bulundu. Geniş halk kitlelerinin Cafer-i Sadık'ın ahlak ve itibarı dolayısıyla Şii düşünceye sempati beslediğini fark eden Me'mun da benzer bir yol izlemeye karar verdi. Me'mun'u bu konuyla böylesine ilgilenmeye iten bir diğer unsur da Cafer'in ölümünden sonra giderek artmaya başlayan illegal Şii örgütleriydi. Memun'un yeni stratejisi iki boyutlu: a. Şii hareketi oyuna getirerek kamu oyuna açılmasını ve illegal örgütlerini bizzat kendisinin su üstüne çıkarması sağlamak; b. Şii Bâtini inancıyla daha güçlü mücadele etmek."¹⁶ Câbirî'den uzun alıntılar yaparak ortaya koymaya çalıştığımız şey Dimitri Gutas'ın da biraz

14 Câbirî, a.g.e., s. 253.

15 Câbirî, aynı yer.

16 Câbirî, a.g.e., s. 260-1.

farklı olarak da olsa ifade ettiği, tercüme hareketlerinin sebeplerinin basit birkaç teoriyle açıklanamayacağı hususudur. Bunlardan da anlaşılacağı üzere tercüme hareketlerinin itici gücü, o dönemin siyasi, ekonomik ve toplumsal yapısı göz önünde bulundurulmadan anlaşılabilir. Ancak sadece bu sebeplerle de açıklanması pek doğru değildir. Me'mun'un projesi tabii ki pratik ihtiyaç ve sorunlarla da ilişkilidir. Ancak sadece Câbirî'nin haklı olarak vurgulamaya çalıştığı nedenlerle bu olayı açıklayamayız. Bunun dışında başka nedenler de vardır ki, bizce bu, Müslüman toplumun diğeri ile karşılaştığı andan itibaren başlayan tanıma ve tanınma sorunuyla ilişkilidir. Yani Me'mun sadece kendi toplumu içerisinde ve kendisine karşı siyasi sorunlar çıkararak mücadeleye çalışanları alt etmeyi amaçlamıştır demek yeterli değildir.

Bütün Yunan eserleri çevrilmiş değildir tabii ki. Yakın zamanda yapılan çalışmalar göstermektedir ki, Yunan ilmi ve felsefi eserlerinden yalnızca son Helenistik okullarda değerini muhafaza eden kısmı tercüme edilmiştir. Bu, siyaset hariç, Aristo çıkırında olan bütün eserleri içine alır. Hatta Poetikler dahi tercüme edilmiştir. W. Montgomery Watt'ın da haklı olarak işaret ettiği gibi, "İnsan drama aşına olmayan bu adamlar tarafından bunun nasıl yapıldığını merak eder."¹⁷

BeYTÜ'l-Hikme tercüme faaliyetleri açısından çok önemli bir konuma sahiptir. Me'mun BeytÜ'l-Hikme'yi Bizans'tan getirilen ilmi eserlerle dolu bir kütüphane haline getirdi. Burada, Yahya bin Maseveyh, el-Haccac bin Matar, Yahya el-Bitrik gibi önemli ilim adamları bulunuyordu. Burada kendisinden özellikle bahsedilmesi gereken kişi Huneyn bin İshak'tır. Huneyn bin İshak, Galenos'un birçok eserini, Platon'un Sofist'ini ve diğer birçok eserini Arapça'ya çevirmiştir. Ayrıca Hipokrat'tan da belli çeviriler yapmıştır. Bunlardan başka BeytÜ'l-Hikme'de Musa el-Harizmi de çalışmaktaydı.¹⁸

III-Yukarıda kısaca bahsettiğimiz bu tercüme hareketleri neticesinde İslam dünyası bilimsel ve felsefi düşüncenin merkezi haline gelmiş-

17 W. Montgomery Watt, İslâm Felsefesi ve Kelamı, çev. Süleyman Ateş, Pınar Yayınları, İstanbul 2004, s. 74.

18 Gutas, a.g.e., s. 63. Mütercimlerle ilgili özet bilgiler için bkz. Mehmet Bayraktar, a.g.e., s. 40-5; Y. Kumeyr, a.g.e., s. 134-9. İslam'daki felsefi düşünceye kaynaklık ve tesir eden eserler ve yazarları hakkında genel bilgi için bkz. Mehmet Bayraktar, a.g.e., s. 46-64.

tir. Tercüme sayesinde özellikle Yunan bilim ve felsefesine ait eserler Arapçaya kazandırılmıştır. Tercümelemlerle bu bilimsel ve felsefi çalışmaların tanıma fırsatı bulan Müslümanlar, sadece bunları tanımakla kalmamışlar, kendi anlam dünyalarında yeniden inşa etmişlerdir. Bu faaliyetleri, Kuran'ın ilk emri olan "Oku" ayeti çerçevesinde değerlendirmek gerekmektedir. Müslümanlar kendilerinden önceki insani birikimi yeniden okumuşlar ve yeniden üretmişlerdir. Zaten her okuma da belli bir yönelmişliği ve amaçlılığı kendi içinde barındırır. Yani her filozof ve düşünür kendinden öncekileri okur. Ancak okumakla kalmaz, onları kendi anlam dünyasında yeniden şekillendirir. Tabiri caizse kendi üslubunca tahrif eder.¹⁹ Tahrif, kendince okumanın diğer adı olmaktadır. Bu anlamda Müslümanların Yunan felsefi birikimini tahrif edebildiklerini, onları kendi tarih sahnelerinde yeniden oynatabildiklerini ve kendi düzlemlerinde yeniden yurtlandırılabildiklerini söyleyebiliriz.

Tercüme yapmak başta da ifade ettiğimiz gibi zaten belli bir birikimin ve şartlanmışlığın ve amaçlılığın neticesidir. Müslümanların birçok eseri kendi dillerine çevirdiklerini ve bu çevirileri belli bir bilinçlilik dâhilinde gerçekleştirdiklerini söyleyebiliriz. Bu hususta siyasi, ekonomik ve toplumsal etkenlerin rol oynadığı doğrudur. Ancak sadece bunlarla açıklamak da doğru olmaz. Fetihler neticesinde diğerleri ile yani ötekilerle tanışan Müslümanlar karşılıklı olarak tanıma ve kendilerini de onlara tanıtmaya amaçlarını taşımışlardır diyebiliriz. Bu amaç, gaye ve bilinçlilik neticesinde yapılan çeviriler, yeni bir felsefe ve bilim üretme şeklinde meyvelerini vermiştir. Daha sonra bu birikim tekrar Batı'ya taşınmış ve bu defa Batılılarca yeniden tahrif edilmiştir. Yani onlar da İslam dünyasının mevcut birikimini

kendilerince anlamış ve yeniden var etmişlerdir. Bugünün dünyasını anlarken bahsettiğimiz çeviri hareketlerini kesinlikle göz önünde bulundurmamak zorundayız.

Me'mun'un rüyasını görecek yeni insanlara ihtiyaç olduğu bir hakikat. Bu rüyada Aristoteles değil de belki Hegeller, Heideggerler, Wittgensteinler, Gadamerler, Derridalar olacaktır. Bu defa bu metinlerle içli dışlı olmak, onları, Fârâbî'lerin İbn Sînâ'ların Aristo'yu okudukları gibi okumak, yeniden ve farklı bir bağlamda inşa etmek gerekmektedir. Ancak ne yazık ki henüz Fârâbîleri, İbn Sînâları dahi yeterince tanımıyor ve bilmiyoruz. Me'mun'un dönemine ulaşabilmek için uzun bir süreye ihtiyacımız olacak.

KAYNAKÇA

- BAYRAKTAR, Mehmet, İslam Felsefesine Giriş, T.D.V. Yayınları, Ankara 1998.
- DE BOER, T.J., İslam'da Felsefe Tarihi, çev. Yaşar Kutluay, Anka Yayınları, İstanbul 2001.
- CÂBİRİ, Muhammed Âbid, Arap-İslâm Aklının Oluşumu, çev. İbrahim Akbaba, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2001.
- DELEUZE, Gilles, "Göçebe Düşünce", Dün ve Bugün Felsefe, 1. Kitap.
- GUTAS, Dimitri, Yunanca Düşünce Arapça Kültür, çev. Lütfü Şimşek, Kitap Yayınevi, İstanbul 2003.
- İBN NEDİM, el-Fihrist, thk. Johannes Roediger, haz. Gustav Lebere Flugel, Mektebetu Hayyat, Beyrut 1871.
- İBN NEDİM, The Fihrist of al-Nadîm, İng. çev. Boyard Dodge, Columbia University Press, New York 1970.
- KARLIĞA, Bekir, "İslam'da Tercüme Hareketleri", II. Uluslararası İslam Düşüncesi Konferansı, İstanbul 25-27 Nisan 1997, İ.B.B.K.I.D.B.Y.
- KUMEYR, Y., İslam Felsefesinin Kaynakları, çev. Fahrettin Olguner, Dergâh Yayınları, İstanbul 1992.
- TATAR, Burhanettin, "Hans-Georg Gadamer ve Hakikat ve Yöntem (Wahrheit und Methode) Adlı Eseri", OMUFD, sy. 12-13.
- WATT, W. Montgomery, İslâm Felsefesi ve Kelâmı, çev. Süleyman Ateş, Pınar Yayınları, İstanbul 2004.

¹⁹ Burada tahrif kelimesini bildik olumsuz anlamıyla değil, okunan metni kendince dönüştürme anlamında kullanıyoruz. Deleuze bunu, yanlış yorumlama hakkı şeklinde ifade ediyor. Nietzsche'nin okunması ile ilgili olarak şunları söylüyor: "Günümüzde Nietzsche nedir, ya da ne olmuştur diye sorarsak, kime yönelmemiz gerektiği ortadadır: Nietzsche'yi okuyan, Nietzsche'yi keşfeden genç insanlara. Biz buradakilere, çoğumuz fazlasıyla yaşlıyız. Gençlerin Nietzsche'de bulup da bizim onda bulamadığımız, hele bizden önceki kuşakların hiç bulamadığı nedir? Nasıl oluyor da genç müzisyenler Nietzsche'ci müzik –yani Nietzsche'nin kendi müziğinin benzerini yapmamakla birlikte onunla ilgilileniyorlar? Neden genç ressamlar, genç filmciler onunla yakından ilgilili? Ne oluyor, yani Nietzsche'yle ne yapıyorlar? (vurgu bize ait) Dışarıdan bakıldığında bütün bunlar ancak, Nietzsche'nin kendi adına, geçmiş ve gelecekteki tüm okurları adına talep ettiği belli bir yanlış okuma hakkı ile açıklanabilir. Şunu ekleyeyim ki, bu herhangi bir hak değil (çünkü böylesi bir ayrıcalığın gizli kuralı vardır), ama az sonra ayrıntılarıyla açıklayacağım belli bir yanlış yorumlama hakkıdır... Gilles Deleuze, "Göçebe Düşünce", Dün ve Bugün Felsefe, 1. Kitap, s. 228. Yine, doğru yorum ve doğru yorumu belirlemeye dair kriter sorunu hakkında Gadamer'in görüşleri için bkz. Burhanettin Tatar, "Hans-Georg Gadamer ve Hakikat ve Yöntem (Wahrheit und Methode) Adlı Eseri", OMUFD, sy. 12-13, s. 288-9.

Fuzûlî'nin "Sâkinâme" Eserinde Tasavvufî Motifler

Sâkinâmeler, divan edebiyatının yaygın olduğu ölçüde önemli türlerinden biridir. Sözlük anlamı; su veren, susuzluğu gideren, şarapçı, kadeh dolaştıran, şarap içenlere şarap verendir. Tasavvufî anlamı, feyz veren, feyze eriştiren, coşturan kişi, yani şeyhtir. O remizleri açıklamak, hakikatleri beyan etmekle âriflerin gönüllerini Allah aşkıyla doldurur. Sâkî, mürşid-i kâmilidir. Yine müridin görünce hak sarhoşu olduğu güzel yüzler, sâkî terimine karşılık olarak kullanılır. Hak Teâlâ sâkî sıfatı olup, kendisine âşik olanlara aşk ve muhabbet şarabı verir.¹

Sâkinâmeler'in yazımı Araplarda İslam'dan önce başlamış, daha sonra İran ve Türk edebiyatında etkin yere sahip olmuştur. Bu coğrafyalarda en meşhur sâkinâme müellifleri şunlardır; Antere b. Şeddad, Adî b. Zeyd, Lebid b. Rabia, Ebu Mihcan, Yezid b. Abdülmelik, Ebu Nûvas, İbnü'l-Mu'tez, İbnü'l-Fariz, Şemseddin Muhammed Nâveci, Ömer Hayyam, Emir Hüsrev Dihlevî, Hâfız-ı Şîrâzî, Molla Abdurrahman Câmî, Hakanî Şîrvânî, Şeyh Nizami Genceli, Ali Şîr Nevâyî, Hayretî, Cinânî, Fâkîrî, Nefî, Hamza Nigârî, Nâmîk Kemal, Hüznî ve başkaları.²

Edebiyatımızda sâkinâme yazarlarından biri de Muhammed Fuzûlî (ö.h/964 – m. 1556)'dir. Sâkî'ye hitap, Fuzûlî'nin eserlerinin hemen hemen tamamında kendine yer bulmuştur.³ Sâkî, müellifimizin eserlerinde tamamen tasavvufî anlamda, pîr-i mugan, mürşid-i kâmil, kavramları ile eşanlamda kullanılmıştır.

Sâkinâme⁴, adlı eseri, Farsça mesnevi tarzında yazılmış 327 beyitlik bir eserdir. Aruzun Fâ'ülün/ Fâ'ülün/ Fâ'ülün/ Fa'ül kalıbıyla yazılan bu mesnevinin başında, 38 beyitlik bir parçadadır Fuzûlî, gaflet uykusundan uyanarak aklını

başına toplayıp Allah'ın eserlerine baktığında meyhânededen daha iyi bir yer, pîr-i mugandan daha kâmil bir insan göremez. Sâkinâme, baştan sona tasavvufî anlamlar taşıyan mistik bir eserdir. Farsça divan yazmalarının hemen hepsinin sonunda bulunan ve:

*Ser ez hâb-ı gaflet çü ber dâştem
Livâ-yı ferâset ber efrâstem,
Gaflet uykusundan o zaman ki oyanıb men
Söz mülkünü kaldırdım uzak göklere yerden.⁵*

Beytiyle başlayan Sâkinâme'nin Çağatayca manzum tercümesi Muhammed Rasûl Mirza tarafından yapılmıştır.⁶ Ayrıca Azerbaycan'da Hamid Araslı tarafından 1958'de, müellifin tüm eserlerini içeren "Fuzûlî eserleri" adlı çalışmada tercüme edilecek yayınlanmıştır.⁷ Bizim elimizdeki "sâkinâme" tercümesi Kasımzade tarafından yapılmış ve Bakü'de 1992'de yayınlanmıştır.⁸

Eserde şair müzik aletleri ile tartışmaya veriyor, sırasıyla ney, def, ceng, ud, tenbur ve kanun gibi aletlerle konuşuluyor. Yedi camın özelliği sırasıyla anlatılıyor, birinci camın özelliği şöyle ifade edilmektedir;

*Ey sâkî, ey od meclisinin rehberi, tacı,
Bir odlu su ki, onda olur derdin elacı,
Ver bol bol içim, goyma meni ateşe hasret,
Onsuz da başım dertli olup, çekmiş eziyet,
Ver ateşe benzer o suyun hoş amelinden
İçtikçe sana gizli kalan sırları açım men.*

Görüldüğü gibi belaların mihnetlerin tedavisi sâkinin sunacağı ateşli suya bağlıdır. Ateşli su içildikçe sırlar söylenmeye başlayacak. Sâkî ateş meclisine rehberlik ediyor, yani ateşpe-resttir, sonraki beyitlerde sunulan şeyin şarap olduğu, su olmadığını anlatıyor. Zâtî ve sıfatları seyretmek kime nasip olmuşsa sûret ile ger-

¹ Ridvan Canım, Türk Edebiyatında Sâkinâmeler ve İşretnâme, Ankara, 1999, s. 9.

² Ridvan Canım, s. 20 – 89.

³ Divânında, Leylâ vü Mecnûn eserinin başında ve gazellerinin içinde, sâkî'ye müracaat olunduğunu görmekteyiz.

⁴ Diğer adı " Heft Cam "

⁵ Fuzûlî, Seçilmiş Eserleri, hazırlayan Hamid Araslı, Bakü 1992, s. 330.

⁶ Ridvan Canım, s. 55.

⁷ Fuzûlî, Eserleri, hazırlayan Hamid Araslı, Bakü, 1958.

⁸ Fuzûlî, Seçilmiş Eserleri, tercüme Kasımzade, diğer eserlerle beraber yayına hazırlayan Hamid Araslı, Bakü 1992

çek onun gözünde bir değildir. Onun meşrebinde şarap ve su bir olur, onun mezhebinde mescit ve kilise bir olur.⁹

*Zâir-i meyhâneym muğ secdesidir tâatım,
İşk pîrüm, nakd-i can nezrüm tevekkül niyye-
tüm. (202/2)¹⁰*

Ben meyhâne ziyâretçisiyim, ibadetim muğ secdesidir. Pîrim aşktır, nezrim can parasıdır, niyetim ise tevekküldür.

Meyhâne aşk mabedidir, muğ ise ateşperest râhibidir, onlar ateşe secde ederler. Âşık da aşk ateşine secde eder.¹¹

Tevekkül, imanın hakikatini tashih etmenin sonudur. Çünkü yüce Allah "Eğer müminler iseniz, Allah'a tevekkül ediniz,"¹² buyurmaktadır. Demek ki tevekkül ancak imanı düzelttikten sonra doğru olur. Tevekkül kalbin Allah'ın verdiği garantiye güvenmesidir, şeref göstermekten, böbürlenmekten uzak durmaktır. Varlıkta ve yoklukta halin bir olmasıdır. Bir itimî'nandır ki sahibini kainata meyletmekten men eder. Doğru tevekkül yokluk zamanında huzurlu, varlık zamanında rahatsız olmaktır. Bir sırdır, bunun zâhiri kendisini görenlerin huzur içinde olmaları, içlerinin kendisiyle meşgul olmaması, kimsenin kendinden eziyet ve kötülük görmemesidir.¹³

Neyle sohbet başlıyor, ney derdini anlatıyor, nasıl cev-ü cefalar çektiğini ve sonunda bir meyhanede karar kıldığını söylüyor, ney." Ney kanlı bir yoldan bahseder, Mecnûnâne aşkları hikâye eyler." Aşkın yolu tehlikeli ve kanla doludur. Neyin temsil ettiği insân-i kâmil de böyledir. O da kanlı ve tehlikeli yoldan bahseder. Aşk ve muhabbet mecnunlarının akıl kabul etmeyecek kışalarını anlatır. İnsân-i kâmil, gerek mebdeden şu âleme gelirken, gerek şu âlemden me'âda giderken kanlı ve meşakkatli yollardan geçmiş, gelirken ayrılık acılarına duçar olmuş, giderken de bir çok mücâhedelere göğüs germiştir.¹⁴

Sâkî, Nûh'un gemisine benzetilmiş, ondan

9Ankaravi, Nakşûl-Fusûs, hazırlayan, Necdet Okumuş

10 Ali Nihat Tarlanın hazırladığı, "Fuzûlî Divânî ve Şerhi", kitabında ki sıralamaya uygun olarak, önce gazel, sonra ise beyit numaraları verilmiştir.

11 A.N.Tarlan, a.g.e., 2.cilt, s.289

12 Mâide, 23

13 Sülemî, Risâleler, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1981, s.24 - 25

14 Tahit-ül Mevlevî, Şerh-i Mesnevi, 1.cilt, s.67

gamdan kurtulmak için yardım talep edilmiştir. Ayrıca sâkî zât ve ismi âşık eden, sunduğu bade cümle cihanı aksedebilen özelliğe sahiptir. İkinci kadehin içilmesinden sonra, sıradaki müzik aleti defe müracaat ediliyor ve ondan batındaki sırları söylemesi isteniyor. Bu talebe def şöyle cevap veriyor;

*At boşluğa şu fâni cihanı, daha besdir
Gel çekme cihan derdini çünkü abestir .*

Müellifin eserlerinin geneline hâkim olan temel düşüncelerden birisi de fakirlik, derişliktir. Divân'ında benzer anlamda şunları söylüyor;

*Fuzûlî âlem-i fakr ü fenâda mün'im-i vaktem
Diyâr-ı meskenet nakd-i kanâ'at mülk ü mâlüm-
dür. (98/7)*

Ey Fuzûlî, fakr ve fenâ âleminde zamanın zenginiyim, meskenet yani acz ve sükûn diyarı mülküm, kanaat parası da malımdır.

"Lümâ" müellifine göre, fakr ehli üç derecedir,

1- Mukarreblerin fakr makamı; Bunlar, hiçbir şeye sahip olmayan, zâhiren de, bâtinen de hiç kimseden bir şey istemeyen ve hiç kimseden bir şey beklemeyen, bir şey verilse de almayan kimsedir. Ebû Bekir Tûsî der ki; "Ben uzunca bir süre bizim sûfi dostlarımızın fakr kelimesinin diğerlerine tercih etmelerinin sebebini sordum. Fakat hiç kimse bana ikna edici cevap veremedi, nihâyet Nasr b. Hamâmî'ye sordum, o şu karşılığı verdi, "Fakr, kendinde varlık görmeyip her şeyi Allah'a ircâ etmektir ve tevhit menzillerinin ilkidir." Ben de bu cevapla ikna oldum.

2- Sıddıkların fakr makamı; Bu makam hiçbir şeye malik olmayan, hiç kimseden bir şey istemeyen, açık veya gizli de olsa bir talepte bulunmayan ve fakat istenmeden verildiğinde alanların makamıdır. Anlatıldığına göre Cüneyt şöyle der; "Sâdik fakrın alâmeti hiçbir şey istememek, hiçbir şeye karşı çıkmamak, kendisine karşı çıkılacak olursa susmaktır." Ebû Abdullah b. Cellâ'ya "fakrın gerçeğinden" sordular. Dedi ki; "Gerçek fakr, fakrın senin olmasındır. Sana âit bir fakr, senin olamaz, sana bir faydası dokunamaz, sana ait olmayan şey nasıl senin olabilir?"

3- Kanaat ehlinin fakr makamı;¹⁵ Bu grup, hiçbir şeye mâlik değildir, bir şeye ihtiyaç duyduğu zaman bu ihtiyacını, söylediğinde sevinip yerine getireceğini bildiği kardeşlerine açar. Onun böyle derdini söyleyip istemesinin karşılığı sadakadır. Cerîrî'ye fakrın hakikati sorulduğunda şu karşılığı vermiştir; "Mevcut tükenmeden, olmayan için talepte bulunmaz."¹⁶

Fuzûlî'nin eserlerinde sıkça kullandığı bade, şarap, mey, cam, sâkî tasavvufî anlamlar ifade etmektedir. Şarap, kırmızı rengi, insana keyif vermesi özellikleri etrafında yapılan çok çeşitli benzetme ve edebi sanatlarla ele alınmış olup, mecâzen sevgili, güzelin dudağı, âşkın göz yaşı, kan, Kevser, bilgi, mârifet yerine kullanılmıştır.

Fuzûlî şarabı ayrıca tasavvufî manası ile aşk ve vahdetin sembolü olarak da ele almıştır, şaraptan kastı ilâhî aşktır. Vahdete, yani aşk makamına erişmek, bu maddi alemde, mâsivâdan kurtulmakla mümkündür.¹⁷

Tasavvuf edebiyatında, hakikati mecaz ile öterek anlatmak, zaruretlerin doğurduğu bir gelenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Mecazî anlatım asla ilahî hakikate ters düşmemektedir, yani bu hakikatin hikmetini anlatabilmek için kullanılmıştır. Lakin bu o kadar da kolay olmamaktadır.

Mahmud-i Şebusteri, bu konuda şunları söylüyor; "Bu âlemden görünen her şey o alem güneşinin aksi gibidir, bu duyulan sözler, duygularımızla duyup bildiğimiz şeylere delâlet eder. O yüzden evvela duyup bildiğimiz şeyleri göstermek için söylenmişlerdir. Mânâ âleminin sonu yoktur. Söz onun sonunu nereden görecek, nasıl ifade edecek, zevkten meydana gelen mânâyı söz nereden anlayacak ? Gönül ehli mânâyı anlatırken bir benzeriyle söylerler."

Latîfî de mana âlemindeki hakikatlerin ancak benzerleriyle anlatıldığına dikkat çekerek, bu mecaz ve istiareleri kelime anlamlarıyla anlamamak gerektiğine işaret eder:

15 Fuzûlî de gördüğümüz beyinde bu makamdaki bahsetmekte ve kendisinin kanaat ehli olarak, fakr ve fenâ'yı yaşadığı söylemektedir.

16 Ebû Nasr Serrâc Tûsî, el - Lümâ, s.46 - 48

17 N.Aybey, a.g.e., s.59

"Fazileti şiar edinmiş şairler hakikatleri mecaz örtüsü altında dile getirmek için çeşitli sanatlarla def, ney, mâşuk ve meyden bahsederler. Fakat bu sözlerin dış görünüşüne bakıp da şarap, güzel vs. nin vasfedildiği zannedilmemelidir. Zira tarikat ve hakikat ehline her sözün bir manası, her ismin bir müsemması, her kelâmın tevili ve her tevilin bir temsili vardır. Sözleri zâhirde güzellerin vasfı gibi görünür ama hakikatte yüce yaratıcıya hamdi senâdır. Evliyaullah hallerini gizleyip, örtmek için nice gayb sırlarını ve hakikatleri mecaz suretinde ifade etmişlerdir."¹⁸

Hâlid-i Bağdâdî'nin "Senin yüzünün güzelliğini vasitasız olarak anlatmam mümkün değildir. Onun için güzel yüzlülerden övgü ile söz ederim, ama senin yüzünü kastederim" anlamındaki beyti, Latîfî'nin sözlerini doğrulamaktadır.

Niyâzî Misrî de şâirlerin kullandıkları mecazlar hakkında şunları söyler:

"Şöyle bir soru aklına gel ve dersin;

- Tasavvuf ehli şeriatta haram olan bazı şeylerin helal olduğunu söylüyorlar, zira övüyorlar, mesela, şarap ve meyhaneyi, kadeh ve kadeh veren mahbubu, o mahbubun zülfünü, benini ve yanağını methederler. . . Hatta yüzündeki ayva tüyelerini Kuran'a teşbih ederler, bunlar nedir ve ne demektir ?

- Cevabımız şudur;

- Bu sûfiler zümresi, taklidi imandan tahkiki imâna geçmişlerdir. Bu sebeple onlar zahirinden batınına, suretinden manasına sefer ederler. Cümle eşyayı aslında olduğu gibi görmüş ve bilmişlerdir.

- Şarap demekten muratları marifetullahtır, bunun sonu muhabbetullahı gider. Yani irfan duygusudur ve aşktır.¹⁹

*Zâhid-i bi-hod ne bilsin zevkini işk ehlinin,
Bir acep meydır muhabbet için huşyâr olur.
(82/4)*

Kendini kaybetmiş, kendinden habersiz kuru sofu aşk ehlinin zevkini nereden bilsin. Bilmiyor ki, o aşk bir acayip şaraptır, onu içen sarhoş olmaz, bilakis aklı başına gelir. Şair konu edindiği şarabın özelliğini çok güzel bir

18 Cemal Kurnaz - Mustafa Tatçı, Türk Edebiyatında Şathiyeleler, s.23

19 Cemal Kurnaz - Mustafa Tatçı, a.g.e s.24

şekilde ifade ediyor. Açıkça onun bizim bildiğimiz şarap olmadığını, çünkü normalde şarabın insanı sarhoş etmesi gerektiğini biliyoruz, başka özelliklere husus en de akli başa getirdiğini bildiriyor. Ancak bunu elbette ki kendini bilmez insanlar anlayamazlar. Kendinden haberdar olmayan ifadesi de çok önemlidir, burada da bilinmesi gereken manalar ihtiva edilmektedir. Kendini tanıyan insan birçok sırlara âgah olan insandır aynı zamanda, o kendini bilmekle Yaratanını da bilmiş oluyor. Başka bir husus da burada, kanaatimizce şairi diğer aşk şairlerinden ayırıyor, aşık olduktan sonra aklın başına gelmesidir. Yani o muhabbetin sarhoşluğundan kurtularak bizlere akıl dili ile de yaşadığını aktara biliyor.

*Sâkiyâ mey sun ki dâm-ı gamdürür hüşyârlıĝ,
Mestlidür kim kılır gam ehline gam-hârlıĝ.
(142/1)*

Ey sâkî, şarap sun ki ayrılık aklı başında olmak gam tuzağıdır. Gam ehline dert ortağı olan ancak sarhoşluktur.

Zâtı ve sıfatları seyretmek kime nasip olmuştusa sûret ile gerçek onun gözünde bir değıldir. Onun meşrebinde şarap ve su bir olur, onun mezhebinde mescit ve kilise bir olur.²⁰

*Fuzûli buldu genc-i âfiyet meyhâne küncünde,
Mübârek mülktür ol mülk vîrân olmasın ya
Rab.(25/7)*

Meyhâne; kâmil ârifin ilâhî aşk, şevk ve mârifetle dolu gönü, tekke ve lâhûtî alem anlamına gelmektedir.²¹ Lâhût – keyfiyetsiz ve renksiz olan zâttan ibarettir ki, buna “Hû” ile işaret ederler.²² Eşyanın suretlerine sirâyet eden hayâtin bir miktarına “lâhût” denildi. Çünkü rûh nefes-i rahmânîdir ve hayat rûhun zâtı sıfatıdır. Binaenaleyh hayat, ilâhî sıfatlardan bir sıfattır ve sıfat ise zâtın aynıdır, işte hayat bunun için “lâhût” diye adlandırıldı.²³

*Zâhid sual ederse meyden nedir murad
Bizde safâdır, onda küdürret cevab ona.*

Başka bir şiirinde ise meyden ve cennetin ne anlama geldiğini soruyor, yani onun için bu-

nun o kadar da önemi yoktur.

*Mey men'ini eyleyip şîâr ey vâiz
Tuttun reh-i ta'n-ı aşk-ı yâr ey vâiz
Terk-i mey u mahub ederiz cennet için
Şerh eyle bu cennette ne var ey vâiz?...²⁴*

Tasavvufta, leb-i lâl, kızıl süs taşıını andıran dudak – batını feyizler ve lezzetler, mey, şarap, bâde – ilâhî aşk, – sâkî, meyhâne, kadeh, aşıkın kalbi manalarında birer remizdir.²⁵ Meyhâneden murat, kâmil mürşidin gönüdür. Orası Allah sevgisinin hazinesidir, kadehten murat ise, Hak tâlibine yaptığı ism-i Celâl telkînidir. Ya da, dilinden dökülen mârifet-i ilâhîye dair sözlerdir. Sâlik onları dinledikçe verdikleri zevkle mest olup, akli bir şeye ermez olur.

İsmâil Hakkı Bursevî de mecâzi sözler (meselâ, bâde, kadeh, şarap, zülûf vb.) söyleyip, hakiki manaları kasteden şiirleri şerh etmenin doğru bir davranış olacağını söylüyor.

İbn'ul – Arabî, “ Kelimelerin lafız kalıpları, hal-lerin anlamlarını taşımaya yetmez ”, diyerek kendi şiirlerini çeşitli sûretlerde söylenmiş ilâhî bilgiler olarak belirtir.

Siyah bulutun arkasında saklı ayı sevdiğini söyleyen Mevlânâ, şiirde hakikati mecazla örttüğünü anlatır.²⁶

*Dün Fuzûlî sehv edip geçmiş mey ü mahbûn-
tan, Tövbe edip bu yaman işten peşîman olsa
yeg. (155/6)*

Mey – aşk, mahub ise hakiki sevgilidir. Onlardan hiçbir surette, bir günlük olsa bile vazgeçilmez, böyle bir hata tövbeyi gerektirir.

Ebu Hüseyin Nûri, “ Tövbe, Ulu ve Yüce Allah'tan başkasını zikretmekten tövbe etmektir,” demiştir. Ârif Allah'tan başkası aklına geldiği için tövbe eder.

Zünnun, “ Halkın tövbesi gûnahtan, evliyânın tövbesi gafletten, nebilerin tövbesi başkalarının nâil oldukları şeye ulaşmaktan aciz olduk-

20 Ankaravî, Nakşu'l-Fusûs, hazırlayan, Necdet Okumuş

21 S.Uludağ, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, s.365

22 A.A.Konuk, Fusûs Tercüme ve Şerhi, 1.cilt, s.67

23 A.A.Konuk, a.g.e., 3.cilt, s.135

24 Fuzûli, S.Uludağ, a.g.e., s.366

25 K.E.Kürkçüoğlu, Osman Şems Efendi Divân'ından Seçmeler, s.234

26 C.Kurnaz – M.Tatçı, Türk Edebiyatında Şâhiyeler, s.25

larını görmektendir.²⁷

Tahallî müellifi tövbe eden konusunda şunları söylüyor, “ Ey tövbe eden, sen artık yüce Allah'ın yakınlığını elde etmiş sayılırsın, bundan böyle artık seninle giden bir başka renktir. Bu nedenle seninle giden bu rengi rahmetin kaynağı olan yüce Allah'ın sana yönelik bir rahmeti olarak bil. Senden geriye af ve bağışlanma dilemenin temizlediği, gözyaşının arıtmadığı nice kirler kalmıştır. Senin musibetler potasında ermen gerekir, eğer bundan böyle sende bir çeşit rahatsızlık ortaya çıkarsa, bil ki, bunların gerçek müsebbibi sen değilsin. Senin başına gelecek bütün musibetlerin gaybtan geldiğini bil. Bunları bütün isteğinle kabul et, çünkü bu tür musibetler rahmetin kaynağıdır. Çünkü yüce Allah seni kirlerinden arındırmak istemiştir. İmam Sâdık bu konuda şunları söylüyor, “ Doğrusu Allah bir kulun iyiliğini istediği zaman, kuluna işlediği günahın hemen ardından bir karşılık verir, böylece ona günahını hatırlatır, af ve bağışlanma dilemesini sağlar. Kulunun kötülüğünü istediği ve kul da bir günah işlediği zaman ise af ve bağışlanma dilemeyi unutup günah işlemeye devam etsin diye işlediği günahın hemen ardından ona bir nimet verir.”²⁸

Sonuncu camın keyfiyetini izah ederken, Fuzûlî şunları söylüyor;

*Gel, sâkî, ver ol gendü şeker zevkle bâlî
Bir şey ki, açır gönçe gibi derdi visalî
Sâkî, o kemâl dolu neşe ki vardır,
Bir neşe ki hâl ehline, kâmillere vardır,
Ver, ver ki, içim, uçsun uzak derdi melalim
Bu cehtle artsın daha da akli kemâlîm.*

Mey sunan kişi hâl ehlidir, ondan feyiz alanlar da muhakkak ki kemâle erecekler. Burada mürşid-i kâminden bahsedilmektedir. Mürşid aynı zamanda ârif demektir. Sülemlî ârifin sıfatlarıyla ilgili şunları söylüyor, “ Allah onları halis taatına seçmiş, kendisinin birlemenin hakikatleriyle nimetlendirmiş, münâncatıyla onları desteklemiş, onlara özel lütuflar ihsan etmiş, aşkını onların kalbine düşürmüştür. Onları kendisi için seçtiği işte kullanmış, onların kalplerini kendini anmak için seçmiş, ruhlara boşaltmış, kelâmını on-

27 Kelebâzî, Taarruf, s.142

28 Kerim Hakikî, Tahallî, (Tövbe Menzilleri), Manevî İlerlemelerin Merhaleleri, 1, İstanbul, İnsan Yayınları, 2002, s.161 - 162

lara lütfetmiş, onların dillerinden hikmetler söyletmiştir. Kendisinden başka her manayı onlardan kaybetmiş, onları kendisi için, kendisiyle yönetmiştir. İşte Allah'ın velilerine özgü kıldığı, dostlarını mesut ettiği lütuf budur.²⁹

Kaynakça

- Ankaravî, Nakşu'l – Fusûs, hazırlayan Necdet Okumuş, basılmamış eser, Mustafa Tahralı Özel Kütüphanesi.
- Aybet, Nahit, Fuzûlî Divân'ında Maddî Kültür, Kültür Bakanlığı Yorum Matbaası, Ankara, 1989.
- Fuzûlî, Seçilmiş Eserleri, hazırlayan Hamid Araslı, Bakü 1992.
- Kelâbâzî, Ebu Bekir, Muhammet, Et – Ta'arruf li-Mezhebi Ehl-i Tasavvuf, Kahire, 1960.
- Kerim Hakikî, Tahallî, (Tövbe Menzilleri), Manevî İlerlemelerin Merhaleleri, 1, İstanbul, İnsan Yayınları, 2002.
- Konuk, Ahmet Avni, Fusûsu'l – Hikem Tercüme ve Şerhi, hazırlayanlar Mustafa Tahralı – Selçuk Eraydın, İkinci Baskı, İstanbul, 1997.
- Kurnaz, Cemal – Tatçı, Mustafa, Türk Edebiyatında Şâhiyeler, Ankara, 2001.
- Kürkçüoğlu, Edib, Kemal, Osman Şems Efendi Divân'ından Seçmeler, İstanbul, 1996.
- Ridvan Canım, Türk Edebiyatında Sâkinâmeler ve İşretnâme, Ankara, 1999.
- Sülemlî, Risâleler, çeviren Süleyman Ateş, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1981.
- Tâhr-ül Mevlevî, Şerh-i Mesnevî, İkinci Baskı, Şamil Yayınevi İstanbul, tarih belirtilmemiştir.
- Tarlan, Ali, Nihat, Fuzûlî Divân'ı Şerhi, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1985
- Tûsî, Ebû Nasr, Serrac, el – Lûma, İslam Tasavvufu, Tasavvufla İlgili Sorular – Cevaplar, hazırlayan Hasan Kamil Yılmaz, Altınoluk, İstanbul, 1996
- Uludağ, Süleyman, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, Dördüncü Baskı, Marifet Yayınları, İstanbul, 1999.

29 Sülemlî, Risâleler, s.134, çeviren, S.Ateş

İnancın Gerekçelendirilmesinde İçselcilik / Dışsalcılık Tartışması

Özet: Bilginin ne olduğu konusundaki en önemli tartışmalar, bilginin üç temel öğesinden birisi olduğu iddia edilen gerekçelendirme çevresinde cereyan etmektedir. Günümüzde birbirinden çok farklı değişik gerekçelendirme teorileri vardır ve bu teorilerden herhangi birini savunan diğerini rakip teori olarak görmektedir. Bu yazıda, söz konusu çeşitliliğin olumsuz bir şey olmadığı, yani farklı gerekçelendirme teorilerini rakip olarak değil, birbirinin tamamlayıcısı olarak görülebileceğini savundum ve bu iddiayı son tartışmaların öbeğini oluşturan içselcilik/dışsalcılık bağlamında ortaya koymaya çalıştım. Temelde bir örneği ele alarak, hem içselci hem de dışsalci yaklaşımın bir inancın gerekçelendirilmesinde dışlanamaz bir yeri haiz olduğu sonucuna vardım.

Çağdaş gerekçelendirme teorileri, genellikle iki kısımda incelenir. Fakat, bu iki kısmı birbirinden ayıran ana çiziyi belirlemek, daha doğrusu isimlendirmek biraz zordur ve genellikle de isimlendirilmez; bunu sadece teorilerin muhtevanından çıkarabiliriz. Bu zorluğu gidermek için Swinburne senkronik ve diyakronik gibi bir isimlendirmeye gitmektedir. O, inanan-inanılan ilişkisinin eşzamanlı oluşunu konu edinen teorileri senkronik gerekçelendirme teorileri; inanan-inanılan ilişkisinde bir zaman aşımı göz önünde bulundurularak ileri sürülen teorileri ise diyakronik gerekçelendirme teorileri olarak adlandırmaktadır.¹ Fakat, Swinburne'ün ayrımı doğru ise de, birbirinden farklı iki kısımda ele alınan gerekçelendirme teorilerini birbirinden ayıran en belirgin özellik, bilen-bilinen veya özne-nesne ilişkisindeki önceliklidir. Birinci kısım, bilenin konumunu dikkate almadan

sadece bilinenin bilinme imkanıyla, ikinci kısım ise bilgi edinme sürecinde bir inancın gerekçelendirilmesi açısından bilenin rolüyle ilgilenmektedir. Bu yüzden, gerekçelendirme teorilerini bilinen-bilen ayırımına dayanarak isimlendirmenin konuyu daha anlaşılır kılacağı söylenebilir.

Bilenle ilgili gerekçelendirme teorileri, yani içselcilik ve dışsalcılık tartışmaları inanılardan ziyade inananın durumuyla ilgilidir. Mesela, temelcilik veya bağlamsalcılık, bir inancın değişmez temel bir inanca dayandığı veya temel bir inanç olduğu takdirde gerekçelendirilmiş doğru inanç, yani bilgi olabileceğini savunurken, gerekçelendirme sürecinin veya işleminin inananla sınırlı olup olmadığı, inananın epistemik durumuna bağlı olup olmadığı gibi konular üzerinde durmamaktadır. Bu noktada, içselciliğin ne olduğu belirlemekte ve içselciliğin neliği ise dışsalcılığın belirmesine yol açmaktadır; çünkü dışsalcılık kendi başına bir iddia değil ve içselciliği reddettiği zaman bir iddiaya dönüşebilmektedir ki bunun da en uç noktası güvenilirliktir (reliabilizm). İçselciliğin değişik biçim ve ifadelerini mütalaa ederek ortak bir tanıma ulaşmayı hedefleyen Alston, içselciliğin birbirinden farklı, ama aynı zamanda da birbirine yakın iki versiyonunu ortaya koymaktadır. Birincisi, bir inancın gerekçelendirilmesini yalnızca öznenin perspektifi (bilme ve inanma gibi) belirleyebilir. İkincisi ise, bir inancın gerekçelendirilmesini yalnızca öznenin doğrudan farkında olma yetisi belirleyebilir.² Bulduğumuz noktadan bakıldığında, son derece teknik bir biçimde kullanılan farklılıkların zihin felsefesi ve ahlak gibi di-

² William P. Alston, "Internalism and Externalism in Epistemology", Epistemology: Internalism and Externalism, ed. Hilary Kornblith, (Great Britain: Blackwell Publishing, 2001), s. 70 ve 91.

ğer disiplinler bağlamında çok daha anlaşılır olduğunu göz önünde bulundurarak, içselcilik/dışsalcılık tartışmasını anlamamız için "doğrudan farkındalık" ifadesi yerine "şimdi" veya "o anda" sözcüğünü kullanarak tek bir tanımlamaya gidilebileceğini görmekteyiz: bir inancın gerekçelendirilmesini yalnızca öznenin şimdiki (veya o andaki) perspektifi belirleyebilir. Dışsalcılığa gelince, bir inancın gerekçelendirilmesi öznenin dışında bir şey olmasa dahi yalnızca öznenin perspektifine indirgenemez, çünkü bir inancın gerekçelendirilmesini belirleyen şey öznenin perspektifi değil, Goldman'ın savunduğu şekliyle, bilgi oluşturma sürecidir.³ İçselci-dışsalci ayrımını daha basit bir biçimde ifade edecek olursak, eğer gerekçelendirme işleminde belirleyici olan öznenin perspektifi değilse, o halde bir inanç doğru dahi olsa "gerekçelendirilmemiş doğru inanç" olacaktır (içselcilik); gerekçelendirmeyi öznenin perspektifiyle sınırlandırmak zorunlu değil (dışsalcılık) ve bilgi edinme süreci güvenilir ise bir inancın "gerekçelendirilmiş doğru inanca" (bilgiye) dönüşmesi mümkündür. Görüldüğü gibi, bundan sonra içselcilik/dışsalcılık yerine içselcilik/güvenilirlik ikilemini kullanmamız daha uygun olacaktır, çünkü dışsalcılık kendi iddiasını güvenilirlik bağlamında ortaya koymaktadır.

İçselciliğin temel iddiası, bir inancı gerekçelendirilebilir veya gerekçelendirilemez kılan etkenler, bir şekilde öznenin içinde bulunmaktadır.⁴ Bu iddiayı anlamamıza yardımcı olacak şöyle bir örnek verilebilir: Dün okulda bir arkadaşımın buluşacağım; şimdi, kendi kendime arkadaşımın buluşup buluşmadığımı soruyorum. Bu soruyu sorduğum anda vereceğim yanıt, arkadaşımın buluşup buluşmadığıyla ilgili inancımı ya gerekçelendirilmiş ya da gerekçelendirilmemiş kılacaktır. Eğer soruyu sorduğum anda, doğrudan olumlu yanıt verirsem,

³ Alvin I. Goldman, "What is Justified Belief", Epistemology: An Anthology, ed. Ernest Sosa ve Jaegwon Kim (United Kingdom: Blackwell Publishing, 2003), s. 340-53.

⁴ Matthias Steup, "A Defense of Internalism", The Theory of Knowledge: Classical and Contemporary Readings, ed. Louis P. Pojman, (Canada: Wadsworth, 2003), s. 310.

dün arkadaşımın buluştuğuma dair olan inancım gerekçelendirilmiş bir inanç, aksi takdirde ise gerekçelendirilmemiş doğru inanç olacaktır. Bu soruyu yanıtlamanın başka bir yolu daha vardır. Eğer o anda hatırlamıyorum isem arkadaşımın sorarak kendisiyle buluşup buluşmadığı konusunda bir inanca ulaşabilirim. Ama bu inancım doğru olsa dahi gerekçelendirilmiş olmayacaktır. Çünkü bir inancın gerekçelendirilmesinin iki temel şartı söz konusudur: doğrudan hatırlama veya algısal tecrübe.⁵ İçselciliğe göre bilgi edinme sürecinin ben-merkezli (egosantrik) olduğu için, bu şartlardan birisine uyulmadığı takdirde herhangi bir inancın bilgiye dönüşmesi veya gerekçelendirilebilir olması imkansızdır.

Güvenilirliğin temel iddiasına gelince, bir inanca gerekçelendirilebilirlik statüsü kazandıran şey, onu gerekçelendirilebilir veya gerekçelendirilemez kılan birtakım özellik veya süreçlerin güvenilir olup olmamasıdır. Goldman'a göre, bilgi oluşturma sürecinin güvenilir olabilmesi için kesinlikle kognitif açıdan güvenilir olan özelliklere uyması gerekir; mesela, sağlıklı muhakeme, algı, hatırlama bu türden kognitif özellikler iken, akıl karışıklığı, duygusal yaklaşım, hüsnü kuruntu, tahmin ve zan gibi özellikler ise güvenilir olmayan özellikler olarak addedilebilir.⁶ Bu durumda, daha önce verdiğimiz örneği bir de güvenilirlik açısından mütalaa edebiliriz: Dün okulda bir arkadaşımın buluşacağım; şimdi, kendi kendime arkadaşımın buluşup buluşmadığımı soruyorum. Eğer arkadaşımın buluştuğumu kesinlikle hatırlıyorum isem ve bilgi oluşturma süreci bu yargımı teyit ediyorsa, bu inancım gerekçelendirilmiş bir inanç olacaktır. Diğer taraftan, eğer arkadaşımın buluştuğumu hatırlamıyorum olsam dahi, arkadaşımın sorarak kendisiyle buluştuğuma dair bir çıkarımda bulunuyorum isem ve bilgi oluşturma süreci bu yargımı teyit ediyorsa, bu yine gerekçelendirilmiş bir inanç olacaktır. Bütün aksi durumlarda, kendimden

⁵ Matthias Steup, "A Defense of Internalism", s. 311.

⁶ Alvin I. Goldman, "What is Justified Belief", s. 341.

kesinlikle şüphe duymasam dahi, arkadaşım ile buluştuğuma dair inancım gerekçelendirilmemiş bir inanç olacaktır; çünkü bir inancın gerekçelendirilebilir olmasının şartı öznenin kognitif konumu değil, bilgi oluşturma sürecinin güvenilirliği ve hatta, Goldman'a göre, bu güvenilirliğin oranıdır: bilgi oluşturma sürecinin güvenilirliği, doğruluğunun yanlışlığından daha ağır gelmesine bağlıdır.⁷ Bazı güvenilirler, Goldman'ın bu görüşünü eleştirmekte ve güvenilirliğin yalnızca kognitif çıkarımlardan oluşmasından ziyade somut yansımalarıyla belirlendiğini ileri sürmektedirler. Mesela, sabah kalktığınızda bahçenizin ıslak olduğunu görürseniz, dün gece yağmur yağdığı sonucuna güvenebilirsiniz.⁸

Şimdi, her iki iddiayı birlikte ele alırsak şu sonuca varırız: ya gerekçelendirilmiş olarak kabul ettiğimiz inançlarda güvenilirlikten bahsedemeyiz, çünkü gerekçelendirilebilirliğin tek şartı olan öznenin işlevselliği ortadan kalkacağı için bu inancımızı herhangi bir dış argüman veya olguyla destekleme gibi bir girişimimiz söz konusu olamaz (içselcilik), ya da gerekçelendirilebilirliğin bir inanan-inanılan ilişkisi içerisinde anlamlı olduğu ve bu durumda yalnızca öznenin kognitif konumunun yeterli olmadığı için gerekçelendirilmiş olarak kabul ettiğimiz inançların bilgi oluşturma sürecinin güvenilir oluşuna bağlı olmak zorunda olduğunu söyleriz (güvenilircilik). Her iki iddiayı birlikte ele aldığımızda, aslında ne sadece içselci ne de sadece güvenilir olmanın zorunlu olmadığı görülebilir. Nitekim, Swinburne'ün de belirttiği gibi, karşıtmiş gibi gözüken bu gerekçelendirme teorileri aynı düzlemde değil, birbirinden tamamen farklı kavramlar üzerine inşa edilmektedir.⁹ Bu sonucu belki de lehteki iddialardan ziyade, karşıt iddialar üretmek daha iyi anlayabiliriz. İçsellik karşıtı iddia: sağlıklı düşünemeyen ve de bunun farkında olmayan birisinin var olduğunu farz edelim. Bu durumda bu

kişinin gerekçelendirilmiş olarak kabul edilmesi gereken inançları her zaman gerekçelendirilmiş olamaz. Güvenilircilik karşıtı iddia: güvenme konusu her zaman yüzde 100'ün altında belirli bir oran içerir, çünkü inananla-inanılan arasında yüzde 100'lük bir uyum sağlandığında güvenilirlik değil, kesinlik söz konusu olur. Dolayısıyla, "zorunlu" sınırlamaları ortadan kalktığı zaman içselcilik/güvenilircilik teorilerinin aslında karşıt değil, birbirini tamamlayan teoriler olduğu ortaya çıkmaktadır. Dün okulda arkadaşım ile buluşup buluşmadığımdan emin olmak için, hem içsel hem de dışsal verileri bir araya getirerek inancımı gerekçelendirebilirim. Bu verilerden biri eksiğe zaten herhangi bir inanç söz konusu olamaz; çünkü inanç, bir inanan-inanılan ilişkisidir.

⁷ Alvin I. Goldman, a.g.m., s. 345.

⁸ William P. Alston, "How to Think about Reliability", Epistemology: An Anthology, s. 362.

⁹ Richard Swinburne, Epistemic Justification, s. 190-91.

Upanişadlar Bilgeliğinde Varlık Tasavvuru

"Ruh, ezeli ve ebedi olan Brahman'dır; O, âlemlerin Rabbidir."

"Bir şimşegin ani parıltısında olsun veya gözlerin parıltısında olsun, görülen her kudret Tanrının kudretidir."²

Yaklaşık olarak M.Ö. 800–500 yılları arasında yazıya geçirilen Upanişad metinleri, Hindu kutsal kitabı Vedaların son bölümü olan ve Tanrı bilgisini oluşturan fragmanlar olup Sama Veda olarak bilinirler. Upanişadlar, Vedaların son kısmı olduklarından dolayı Vedanta adını alırlar. Bir tür felsefi tefsir mahiyetinde olan ve kutsal sayılan bu metinler, Badarayana ve Shankara tarafından sistematize edilmiştir.³ Upanişad bilgeliğinin ele alındığı kutsal metinlerin konu edindiği düşünceler, Tanrı ile evrenin aynı şey olduğu ve bu düşüncenin bulunması gerektiği öğretisi üzerine kuruludur. Genel olarak Hint düşüncesinin, özel olarak da Upanişadların temel sorunu bireysel ölümsüzlük değil, Atman'ın anlaşılmasız son-suzluğundaki ebediyettir.⁴ En eski Upanişad metinlerinde dile gelen genel öğreti, Tanrıyı tanımak ve ona giden yolda bu hayatı geçirecek ölümsüzlüğe erişmektir. Brihadaranyaka olarak adlandırılan en eski Upanişad metni şu sözlerle açılır: "Başlangıçta sadece Atman vardı."⁵ Burada tüm dinlerin temelindeki klasik öğreti olan Tanrının evreni yoktan yaratması fikrinin bulunduğunu görmekteyiz.

Upanişad metinlerinde dillendirilen varlıkların Atman'dan zuhur etmesi, Atman'ın yalnızlığını giderecek varlıklara gereksinim duymasından ötürü gerçekleşen bir olaydır. Atman'ın kendini ikiye bölmesiyle birlikte, birbirini tamamlayan eril ve dişil varlıkların

ortaya çıkması sonucu insanlığın doğuşu gerçekleşmiştir. Atman'a burada ayrıca Ben ismi de verilmektedir. Bu, "Yaradılıştan önce sadece Ben vardı"⁶ sözüyle tamamlanan bir anlam bütünlüğünün göstergesidir. Her şeyin Brahman veya Atman olarak ifade edilmesi felsefi bir sonuç, mantıksal çıkarım veya gerçeklik üzerine salt sözel bir açıklamayla karıştırılmamalıdır. Mutlak olanın dile gelmeyişi, gizemli ve karmaşık oluşundan değil, yalın ve basit oluşundan ileri gelir.⁷ Bu da Wittgenstein tarafından söylenen "Tanrı kendini dünyada açığa vurmaz"⁸ ifadesinin değişik ve ilksel bir versiyonudur. Çünkü her şey olan varlık bir şey olarak ifade edilirken, O'nun aşkınlığından bahsetmek imkanı yoktur ve Brahman da dünyada Atman olarak gizli kaldıkça, bilinemez bir varlık olarak içselleşmiştir. O'nun bulunması, bu anlamda ancak kişinin ruhsal ölümüyle gerçekleşebilir. Yine Tanrının insan bedenine girmesi ve beden yok olmasından sonra başka bedenlerde varlığa bürünmesi, evrendeki varlıkların tek ve aynı varlık olduklarını, tek bir varlıktan yani Atman'dan zuhur eden birer görünüm oldukları anlayışını ortaya koyar. Metinlerin dile getirdiği temel konularda olduğu gibi, tüm bu varlıklar da yalnızca Tanrının varlığında mevcuttur.⁹

Chandogya metninde Tanrının var olan her şey olarak anlaşılması gerektiği üzerinde durulması yanında etraflıca işlenen bir konu daha vardır ki, burada Tanrının parçaları tek tek ele alınarak ayrıntılı olarak işlenir. Toprak, ateş, hava, su, zihin ve nihayet besin olan hayatın tüm yanları Tanrının parçalarından biri olmakla, Tanrıdan izler taşıyan birer görünümüdürler. Böyle bir Tanrı, varlıkların gerçek benini oluşturan bir ışık olarak karşımıza çıkar ve bu

¹ The Upanishads, trans. Juan Mascaro, Penguin Books, London 1965, The Supreme Teaching, s. 139.

² Upanişadlar: Tanrının Soluğu, der. Mehmet Ali İşim, Dergah Yayınları, İstanbul 1997, Kena Upanişad, s. 46. [Metin içindeki atıflar Türkçe çeviriye yapılmıştır].

³ Kemal Çağdaş, Hint Eski Çağ Kültür Tarihine Giriş, A.Ü.D.T.C.F. Yayınları, Ankara 1974, s. 43.

⁴ Alexandra David Néel, Çin Tibet ve Hint Öğretilerine Göre Ölümsüzlük ve Tekrar Doğuş, çev. Mehmet Kundakçıoğlu, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul 1987, s. 90.

⁵ Brihadaranyaka Upanişad, s. 125.

⁶ Aitareya Upanişad, s. 91.

⁷ Ken Wilber, "En Son Billiç Halli", <http://aynayayinevi.com/yazilar2.asp?yno=29>.

⁸ Ludwig Wittgenstein, Tractatus Logico-Philosophicus, trans. David F. Pears - Brian F. McGuinness, Routledge, London and New York 1995, par. 1.12 vd.

⁹ Aitareya Upanişad, s. 94.

varlık da Atman'dır.¹⁰ Atman, aslında Tanrının ruhu olarak karşımıza çıkmakla birlikte, onun Brahman adı verilen en büyük Tanrı ile özdeş olduğu sıkça vurgulanır.¹¹ İfadelerin, genel anlamıyla tinsel bir nitelikte oluşu, Upanişad metinlerinin vazgeçilmez yanlarından biridir. Brahman bir yandan tüm varlıkların gayesi ve özü olarak aşkın, diğer yandan da varlıkların şekline bürünen ve onların içine yayılan varlık olarak içkindir. Bu durum pan-enteistik bir Tanrı tasavvurunu ortaya çıkarsa da, varlıkları Tanrının görünüşlerinden başkası olarak görmediği için, metinlerin genelinde panteist yapının temelindeki görüşlerin korunduğu gözlenmektedir. Kozmik evrende yaşayan varlıkların Atman'ın görünümü olmalarından ve Atman tarafından şekillenmelerinden dolayı değil, Brahman'ın bir ruh şeklinde varlıklara Atman olarak sızmasından dolayı Brahman ve Atman özdeşliği kurulmuştur. Atman'ın Tanrıyla özdeş oluşu, Tanrının farklı görünüşlerinin Atman olarak ortaya çıkışıyla ilgilidir.

II-Vedalar döneminde "yakarış" ve "kutlu bilgi" anlamlarına gelen Brahman kelimesi evrilererek daha sonra zamanla "evrenin yaratılış ilkesi" anlamında geniş bir kavram niteliğine kavuşmuştur. Tanrıya yakaran kişi, yakarışı sebebiyle kendi isteğini Tanrı isteğine dönüştürmüş olmakta ve zamanla bir anlam evrilmesinin nasıl oluştuğunu gözler önüne sermektedir. Atman kavramının da "üfürük" ve "soluk" anlamlarının evrimi sonucu "Tanrının özü" anlamına gelmesi de aynı paralellikte olmuştur.¹² Brahman'ın evrenin kaynağı oluşu Mundaka'nın girişinde anlatılırken, onun bir varlık okyanusundan meydana geldiği belirtilmektedir.¹³ Brahman'ın varlığının sonradan oluşmuş olması, aslında bir evrilme sonucu en büyük Tanrı oluşuyla ilişkilendirilebilir. Bu durumun, diğer mitsel yaratma tezlerinde olduğu gibi, bir kaostan Tanrıların çıkışına yani bir Theogonia'ya tanıklık ettiği görülür.

Tüm Upanişad metinlerinde söylence olarak zikredilen ve Vedalardan esinlenen bir dua şekli olan "OM" hecesine rastlamaktayız. OM hecesi, Tanrıya delalet ettiği gibi aynı zamanda evreni de oluşturan yani bir bütün olarak evreni temsil eden tümelliktir. Şimdiye

10 Chandogya Upanişad, s. 99-102.

11 Chandogya Upanişad, s. 107 vd.

12 Hans- Joachim Störig, İlkçağ Felsefesi: Hint Çin Yunan, Yol Yayınları, İstanbul 1994, s. 49-50.

13 Mundaka Upanişad, s. 63.

kadar yaratılan her şeyin bu heceden ibaret olduğu söylenen Upanişad metinlerinde OM hecesinin neye karşılık geldiği çok önemlidir. Tanrının veya Atman'ın üç hali olan uyanıklılık, düş görme ve düşsüz uyku, sırasıyla maddi, zihni ve akli hallere karşılık gelir. Kişisel benin Evrensel Ben'e ulaşmasıyla birlikte "vahdet" denilen dördüncü bir hal oluşur ki, bu da kişinin Tanrılaşmasıdır. OM hecesi (A-U-M), yukarıda işaret ettiğimiz üç hale karşılık gelen üç harften oluşmuştur. A harfi maddi, U harfi zihni ve M harfi akli olduğu gibi, vahdet halinde de OM hecesi bir bütün olarak ortaya çıkar.¹⁴ Vahdet hali, süjenin içe dönük yani iç tabiatına yönelmiş şuuru olup geçici olaylara ait anıları biriktiren kaynağıdır. Nihai anlamda böyle bir şuur, sınırların ötesine geçerek asli cevher olan Atman'ın özünde eriyerek yok olur ve Atman da varlığın besleyici kaynağı haline gelir.

Evrenin yaratılışını anlatan Upanişad metinlerinin Vedalarda bulunan birtakım öğretileri değiştirdiği görülmektedir. Örneğin her şeyin tek yaratıcısı olarak görülen Tanrı Brahman, Veda metinlerinde "zaman" tarafından yaratılan bir varlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Atharva Veda, tüm varlıkların kaynağı olarak zaman kavramını ortaya atar. Zaman burada her şeye hayat veren, varlıkları harekete geçiren ve sınırlayan bir güçtür.¹⁵ Oysa Upanişad metinlerinde Brahman, her şeyi yaratan Tanrı olarak bildirilmektedir.

Chandogya Upanişad, bilge Uddalaka'nın sözleriyle varlıkların nasıl yaratıldığı konusunda ayrıntılı bilgi verir. Başlangıçta "ikincisi olmayan tek varlık" olan Tanrı vardır ve başka hiçbir şey yoktur. Tanrının çoğalma isteği, diğer varlıkların oluşumunu hazırlayan gaye olması nedeniyle, yarattığı varlıklarda Atman yani "Evrenin Ruh" kimliği altında içselleşmesine neden olmuştur. Yaratıkları üç sınıfa ayıran Uddalaka, onları "yumurta, rahim ve topraktan doğan" şeklinde belirttikten sonra bunların ışık, su ve besin olmak üzere üç Tanrıyı oluşturduğunu anlatır. Zihin besinden, hayat sudan ve söz de ateşten meydana gelmiş olup her şeyin kökeninde ise tohum bulunmaktadır. Atman ve diğer varlıkların ta-

14 Mandukya Upanişad, s. 75-7.

15 Kürşat Demirci, Hinduizmin Kutsal Metinleri: Vedalar, İşaret Yayınları, İstanbul 1991, Atharva Veda, s. 80-1.

mamı bu tohumun farklı tezahürleridir.¹⁶ Eğer Tanrı dünyada öz olarak bulunuyorsa, o halde bu özün kişide görülmesi gerekir ki, bu da Atman olarak kendilik kazanan bir hüviyetle ortaya çıkar.¹⁷

Tanrı, evreni yaratmadan önce tezahür etmemiş olarak mevcuttur. Görünmeyenden görüneni, kendisinden kendisini yaratması nedeniyle Tanrıya "Kendiliğinden Mevcut" sıfatı verilmiştir. Böylece her şey, bu kendinde varlığın kendisi olmaktadır.¹⁸ Sıkça tekrarlandığı üzere, Tanrının evreni yoktan yaratması, kendi dönüşümünün farklı tezahürlerinin ortaya çıkmasından başka bir şey değildir. Varlığını Tanrıdan alan evren, yine Tanrılaşmış varlıklar yığını olarak değil, kendini evrenle içselleştiren ve aşkınlığını evrenin vahdetinde bulan Tanrının varlık dünyasına kendisini indirgemesi sonucu hayat bulur. Böyle bir Tanrı, hem kendinde varlık olmasıyla evreni kuşatan Brahman, hem de varlıklarda kendini "immanent a priori" tarzında saklayan bir ruh olan Atman şeklinde karşımıza çıkar. Krishnananda'nın belirttiği gibi, evrendeki varlıkları bilinen ve Tanrıyı da bilen olarak algılasak, bilenle bilinen arasındaki birlik olmaksızın farklılığın bilgisine ulaşmak mümkün değildir.¹⁹ Taittiriya'da belirtilen Tanrının nitelikleri besin, hayat kuvveti, zihin, akıl ve sevinç olarak dile getirilir ki, zaten tüm varlıkların ortak nitelikleri de bunlardan başkası değildir. Böyle bir anlayışa göre, tüm varlıklar özlerini Tanrıdan alırlar ve yine ona dönerler. Her şeyin özünde aynı Tanrının bulunmasının zorunluluğuyla Atman'ın her yerde oluşu arasında bir paralellik söz konusudur.

III-Çağdaş Hint bilgesi Tagore, hakikati maddenin çoğul şekillerinde aramak yerine, bir olan ifadesinde aramak gerektiğinden bahseder.²⁰ Bunun anlamının evrendeki tüm varlıkların yapısında bir Tanrısalığın bulunduğu, bu Tanrısal özün de Atman'dan başka biri olmadığı açıktır. Brahman'a delalet eden OM hecesi, bir sembol olarak Tanrıyı nitelerken, yaratıkların hepsinin Brahman'la özdeşleşen

16 Chandogya Upanişad, s. 102-5.

17 Nandī Virakanath, "In What Sense are the Upanishads Associated with Esoteric Knowledge", http://www.philhine.org.uk/writings/tp_upanisads.html.

18 Taittiriya Upanişad, s. 85.

19 Swami Krishnananda, "The Doctrine of the Upanishads", http://www.swami-krishnananda.org/disc/disc_72.html.

20 Rabindranath Tagore, Şairin Dini, çev. Hikmet Hikay, Kaknüs Yayınları, İstanbul 1999, s. 11.

"Gerçek Ben" olan Atman'ın ölümsüzlüğü yanında hiçliğinin bulunduğu söylenmek istenmektedir. Bedenin yok olmasından sonra Atman'ın yaşama devam etmesi, onun ancak Tanrının ruhu olmasıyla açıklanabilir. Atman hareketsiz olduğu halde, hareketliymiş gibi görünür; oysa O, her şeyi hareket ettiren şeydir.²¹ Bunun bir örneğini büyük Yunan filozofu Aristoteles'te görmekteyiz.²² Hareket ettiricinin kendisinin hareketsiz oluşu, hareket veren sıfatıyla kendisine bu hareketi uygulayacak başka bir varlığın bulunmaması sebebiyledir. Aristoteles'in ilk hareket ettirici vasfıyla nitelendiği İske'nin aksine Atman, tüm varlıkların yapısına nüfuz eder. İsha Upanişad'da belirtildiği üzere, onun hareket ettiği zannedilse bile, hareket etmeyen öz olan Atman, varlıkların hem içinde hem de dışındadır.²³

İnsanlar doğal olarak nereden geldiklerini ve nereye gideceklerini merak ederler. Varlıkların sebebi, mutluluğun kanunlarının kimin yetkisi altında bulunduğu konusunda Upanişadlarda geniş yer tutan bilgiler vardır. Zaman, mekan, kanun, şans, madde, enerji, akıl vb. şeyler evrenin sebebi değil, neticeleridir ve ruha hizmet için mevcutturlar. Tüm varlıkların sebebi Tanrıdır ve O, cevher olmakla diğer bütün şeyler onun gölgesidir. Evrenin sahibi olan Tanrı, her şeyin ardındaki ana sebep olduğu için evreni idame ettirecek yegane varlık da O'dur. Maddenin yok olucu vasfı, Tanrıyla birlikte hayat kazanması durumuna işaret eder, ancak maddenin de Tanrının bir tür hüviyeti olduğunu unutmamak gerekir.²⁴

Tanrının maddi yönü olması ile maddenin yok oluşu arasında bir tezat olduğu ilk anda göze çarpan bir durum olsa bile, tüm varlıkların Brahman'ın şekil değiştirmesinden ibaret olması dolayısıyla, Tanrının suretinin gerçekte böyle olmadığına delalet eden bir ifadeyle karşılaşmış oluruz. Burada, Tanrıya dönüşün yalnızca ruhla olacağı gerçeğiyle karşılaşmaktayız. Zira Upanişad metinlerinde devamlı surette tekrar edilen bu durum, bizi bu sonuca götürmektedir. Tanrı her şey olmakla, ölümsüzlüğün Tanrıyı tanımak sayesinde gerçekleşeceği düşüncesi birbirine

21 Katha Upanişad, s. 24-5.

22 Aristoteles, Metafizik, çev. Ahmet Arslan, Sosyal Yayınlar, İstanbul 1996, 1072a25-30.

23 İsha Upanişad, s. 37-8.

24 Svetasvatara Upanişad, s. 170-1.

paralellik arz eder. Eğer her şey Tanrıdan ibaretse, ölümsüzlük düşüncesinin ne önemini olacağını sormak belki mantıklıdır. Ancak, Tanrının her şey olduğunu bilmekle ölümsüz olunabileceği akıldan çıkarılmamalıdır. Metinlerde geçtiği gibi, Brahman'ın kudretini anlamak da bu açıdan olanaksızdır. Kişi Tanrıyı kalbinde yaşatmakla Tanrılaşabilir ve böylelikle sonsuz nura erişebilir.²⁵

Bilge Yajnavalkiya, evrenin içinde Tanrıdan başka hiçbir varlığın hüviyetinin bulunmadığını belirtirken, O'nun her şeyle bir ve aynı olduğunu ve ibadet edilenle ibadet eden kişinin yalnızca Tanrı olduğunu söylemektedir. Tıpkı İslam filozoflarının yaptığı gibi Yajnavalkiya da Tanrıyı akıl, akıl ve makul olarak görür. Farabi felsefesinde Tanrıdan sudur eden varlıklar silsilesi,²⁶ Yajnavalkiya'da ortadan kalkar ve varlıkla Tanrı bir ve aynı olur. "Manevi Yönetici" her şeyin içinde bulunur, fakat içinde bulunduğu her şeyin hepsinden ayrıdır. Tüm bu varlıklar, "Gerçek Varlık" diye nitelenen Tanrıdan habersiz bir durumdadır.²⁷

Prasna Upanişad, varlıkların nereden geldikleri sorusuna cevap verirken, ruhu güneş ve maddeyi de ay olarak niteler. Tanrı önce ruh (brana) ve maddeyi (rayi) yaratmış, sonra da bu ikisinin birleşiminden tüm varlıkları meydana getirmiştir. Bu manada hem ruh hem de madde, Tanrının iki ayrı tezahürü olarak farklı görünümlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Can kuvveti olan ruh, tüm duyuların üzerinde yönetici bir kuvveye sahiptir. Can ile Gerçek Ben, insanla gölgesi gibi birbirinden ayrılmaz şeyler olup Tanrıyla evren gibi iç içedirler.²⁸ Bunu bir monist bilgelik olarak ele almak gerektiği gibi, bu monist yapının yalnızca tek bir varlıkta son bulan aşkınsal ve tinsel yapısının olduğunu görmek gerekir.

Tüm bu yazdıklarımızdan anlaşılması gereken şey, Upanişadlar bilgeliğindeki varlık anlayışının tek bir Tanrı üzerine kurulmuş olduğu ve tüm yaratılanların Brahman adı verilen ve Atman olarak insanın içine sızan bu yüce varlığın tezahürlerinden oluştuğu gerçeğidir. Upanişadların hemen tamamında dile getirilen ana düşünce, Tanrı ve Tanrının

çeşitli şekillere girerek meydana getirdiği evren hakkında bilgi sahibi olmanın erdemlilik olduğudur. Bu yüzden, bu mistik ve tinsel düşüncenin tamamı, Tanrıya vakfedilmiş kutsal metinler yığınının oluşturan bilgiler içinde yani Tanrı bilgisinde yok olmayı hedeflemektedir.

KAYNAKÇA

- ARISTOTELES, Metafizik, çev. Ahmet Arslan, Sosyal Yayınlar, İstanbul 1996.
- ÇAĞDAŞ, Kemal, Hint Eski Çağ Kültür Tarihine Giriş, A.Ü.D.T.C.F. Yayınları, Ankara 1974.
- DEMİRCİ, Kürşat, Hinduizmin Kutsal Metinleri: Vedalar, İşaret Yayınları, İstanbul 1991.
- ELIADE, Mircea, Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi, çev. Ali Berktaş, Kabaçlı Yayınevi, İstanbul 2003.
- FARABI, Et-Ta'likat, thk. Cafer Ali Yasin, Daru'l-Menahil, Beyrut 1988.
- NEEL, Alexandra David, Çin Tibet ve Hint Öğretilerine Göre Ölümsüzlük ve Tekardoğu, çev. Mehmet Kundakçıoğlu, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul 1987.
- KRISHNANANDA, Swami, "The Doctrine of the Upanishads", http://www.swami-krishnananda.org/disc/disc_72.html.
- STÖRIG, Hans-Joachim, İlkçağ Felsefesi: Hint Çin Yunan, Yol Yayınları, İstanbul 1994.
- TAGORE, Rabindranath, Şairin Dini, çev. Hikmet Hikay, Kaknüs Yayınları, İstanbul 1999.
- THE UPANISHADS, trans. Juan Mascaró, Penguin Books, London 1965.
- UPANİŞADLAR: Tanrının Soluğu, der. Mehmet Ali İşim, Dergah Yayınları, İstanbul 1997.
- VIRAKANATH, Nandi, "In What Sense are the Upanishads Associated with Esoteric Knowledge", http://www.philhine.org.uk/writings/tt_upanisads.html.
- WILBER, Ken, "En Son Bilinç Hali", <http://aynayayinevi.com/yazilar2.asp?yno=29>.
- WITTGENSTEIN, Ludwig, Tractatus Logico-Philosophicus, trans. David F. Pears- Brian McGuinness, Routledge, London and New York 1995.

25 Kaivalya Upanişad, s. 164-5.

26 Farabi, Et-Ta'likat, thk. Cafer Ali Yasin, Daru'l-Menahil, Beyrut 1988, s. 37.

27 Brihadaranyaka Upanişad, s. 138-42.

28 Prasna Upanişad, s. 515.

■ Kültür - Sanat

Müzik

"Yasemin" Necati ÇELİK

Hasan CANAN

Klasik Türk Musikisi'nin derinliği, onu bir taraftan bir türlü -hiç değilse popülerlik kazanmak anlamında- yeterince yaygınlaşamayacak bir müzik türü haline getirirken,

bir taraftan da sahip olduğu eşsiz özün korunması hususunda bir avantaj sağlamaktadır. Bu derinlik müziğimizin doğrudan tematik bir anlatım göstermeyişiyle de kendini belli eder. Müziğimizin anlatım alanı daha çok bir başka aleme ait gibidir. Bu müziğin ilk bakıştaki kapalı anlatımını aşmak ve derinlik elde edebilmek için bu müziğin teorik kısmına yoğunlaşmak gerektiği kadar, arka planındaki alem algısını da anlamış olmak gerekir. Dünya müzikleri arasında tartışılmayacak yeri yanında, bahsettiğimiz bu sanatsal derinlik bakımından da zirvede olduğu söylenebilecek klasik müziğimizin yetkin biçimde icrası da işte nüfuz etmek konusundaki bu zorluktan dolayı oldukça ciddi bir çalışma gerektirmektedir.

Necati Çelik; Kültür Bakanlığı Devlet Klasik Türk Müziği Korosu'nda ud icracısı olan önemli bir sanatçı. Uzun yıllardır sürdürdüğü ud icrası ve Türk Müziği hususundaki çalışmalarını bir albüm olarak dinleyebilmek için "Yasemin" in önce ABD'de kaydedilmesini, sonra Kaf Müzik'in bu kaydı Türkiye'de yayınlamasını beklememiz gerekti. Necati Çelik'in stüdyoya tek girişte birkaç saat içinde kaydedip bıraktığı bu albüm, kısa kayıt süresinin aksine oldukça uzun soluklu bir müzikal serüvenin meyvesini teşkil ediyor.

Baştan sonra bir müzikal ziyafet olmanın yanında Türk Müziği'nin hem nazariyatı hem de bilhassa ud icrası ile ilgilenenler için ders niteliğinde bir albüm "Yasemin". Daha albümün ilk eseri olan 9 dakikayı aşkın taksimde uşşak makamı ile başlayıp muhayyer makamı ile bitiren belki yıllar boyunca dinlenecek, örnek alınacak tekrar tekrar etüd edilecek bir birikimi sunuyor dinleyene. Ud icrasında elde ettiği tekniğin yanında, ancak enstrümanın dilinin künhüne vakıf olmuş bir sanatçının ifade edebileceği bir his de içeriyor Necati Çelik'in icrası. Bu yüksek teknik ve yoğun his; Türk Müziği'nin birçok önemli saz eserinin icrası sırasında bir imzaya dönüşüyor. Gerçekten de nadir rastlanabilecek bir şekilde; bunca tanınan, kim bilir kaç defa önemli ellerde icra edilmiş eserler Necati Çelik'in udunda mübalağasız bir şekilde yeni bir eser hüviyetine bürünüyor. Albüm bu açıdan müziğimizde icranın eser üzerinde ne denli etkili olduğunu anlama-

mıza da yardım ederken, Tamburi Cemil Bey'in Muhayyer Saz Semaisi ve Peşrevi, Mesut Cemil'in meşhur Nihavend Saz Semaisi, yine Tamburi Cemil Bey'in gerçekten bir ustalık eseri olan Şeddaraban Saz Semaisi, Reşat Aysu'nun Muhayyerkürdi Saz Semaisi gibi eserler her dinleyişte daha da artan o derinlik duygusuyla, bu müziğe gönül verenler için eşsiz bir lezzete kapı aralıyor.

Sözün kısası; bu müziğin gerçekten önemli icracılarından biri, tüm ustalığı ile hissiyatını bir araya getirince, ilgilenenlerin mutlaka arşivlerine katması gereken bir albüm çıkmış ortaya. Dinleyip tadını çıkarmak bize kalmış.

Moğol Tarihi - Qiyas ŞÜKÜROV

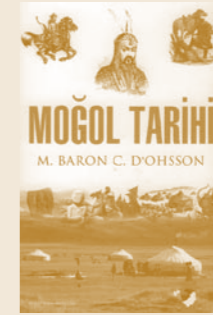
B. Şükürü YAVUZ

IQ Kültür Sanat Yayıncılık

M. Baron C. D'ohsson

Yayın Yılı: 2006; lthal, 290 sayfa

Yayına Hazırlayan: Qiyas Şükürova ve Ekrem Kalan

Münasebette bulunduğu toplumlar tarafından erken dönemlerden itibaren araştırılmaya başlanan Moğol Tarihi, aynı zamanda 13. asırdan itibaren bütün medeni dünyada merak uyandırmıştır. Bu eser yaklaşık 170 yıl önce Abraham Constantin Mourgedea D'ohsson tarafından Fransızca olarak ve dört cilt halinde yayınlanmıştır.

Eserin önemi Osmanlı tarihçileri tarafından da anlaşılmalı ve devrin Maarif Vekaleti bünyesinde Mustafa Rahmi tarafından Osmanlı Türkçesine tercüme edilmiştir. Qiyas Şükürova ve Ekrem Kalan tarafından günümüz Türkçesine çevrilen ve mümkün olduğunca metne müdahaleden kaçınılarak yayına hazırlanan eser, titiz bir çalışmanın ürünüdür.

Fantazy ve Faşizm

☞ B. Şükrü YAVUZ

Filmin adı: *Pan'in Labirenti (El Labirento del Fauno)*

Yönetmen: *Guillermo del Toro (Meksika)*

Senaryo: *Guillermo del Toro*

Oyuncular: *Sergi Lopez (Vidal), Ivana Baquero (Ofelia), Ariadna Gil (Carmen), Alex Angulo (Doktor), Maribel Verdu (Mercedes)*

Müzik: *Javier Navarrete*

Yapım Yılı: 2007

1944 yılında Avrupa'da savaş devam ederken, İspanya'nın kuzeyinde diktatörlüğe başkaldıran vatanseverlerden oluşan bir grup gerillanın direnişini kırmak için büyük bir evi askerleriyle birlikte karargah olarak kullanmakta olan Yüzbaşı Vidal, bir erkek çocuk "talep edip", beklediği hamile karısı Carmen'i yanına getirir. Aslında kocası tarafından hiç sevilmeyen bu talihsiz kadının yanında savaşta yitirdiği ilk eşinden olan on yaşındaki kızı Ofelia da vardır.

Ofelia'nın çevresi, annesinin sorunlu gebeliği, üvey babası Yüzbaşı Vidal'in cinayetleri, gerillalara yardım eden evin hizmetlisi Mercedes'in yakalanma korkusu gibi gerilim ve dehşet dolu olaylarla sarılmıştır. Çevresinde yaşanan tüm çirkinliklerden haberdar olan küçük kız, evin arka bahçesinde keşfettiği labirentin içindeki fantastik dünyayı bir kaçış yolu olarak değerlendirir. Gerçek dünyanın cehennemvari atmosferinden kurtulmak için fantastik alemin cennetvari kucağına kendini bırakmak isteyen küçük kızın bu geçişi başarabilmesi için zorlu bir sınavdan tam not alması gerekmektedir.

Filmi, tarihten bir sayfanın son derece rasyonel bir yorumunu veya "Narnia Günlükleri" ve "Harry Potter"daki gibi çok yoğun işlenmiş fantastik öğeler görmeyi bekleyerek izlerseniz hayal kırıklığına uğrayabilirsiniz.

Faşizm olgusunu düşük ölçekte ama en sert haliyle beyazperdeye taşıyan film, fantastik sinemanın argümanlarının da ölçülü bir şekilde kullanıldığı başarılı bir eser.

Dobrinja'da Düğün (Bir Günün Trilogyası)

☞ Musa BABAKALE

Nesrin Kazankaya'nın yazıp yönettiği "Dobrinja'da Düğün (Bir Günün Trilogyası)", Ocak 2005'ten bu yana Tiyatro Pera'da izleyicisi ile buluşuyor. Oyun Saraybosna da savaş yıllarında, her an ölümle bu-

run buruna olmanın tedirginliği, bitmek bilmeyen savaşın gerginliğinde, her şeye rağmen Balkan ruhunu yaşamaya-yaşatmaya direnen kişilerle, savaşın henüz vurmadığı bir arka bahçede geçiyor. Savaşın yıpratmış kimlikler, savaşın etkisiyle daha bir sivrileşen aşklar, tutkular, nefretler, özelemler ve tabii ki umut, ölümün gölgesinde yaptıkları 'düğün'le simgeleniyor. Kahramanlar ise yan yana iki evde yaşayan iki ailenin bireyleri. Nesrin Kazankaya'nın yazdığı, yönettiği ve önemli rollerden birini üstlendiği oyunda özellikle oyunculuklar ve dekorun insani içine çeken tasarımı dikkat çekiyor. Her ne kadar Çehov'u andırsa da diyalogların başarısı kendini Nihat İleri ve Levent Öktem'in oyunculukları ile daha da fazla hissettiriyor. 2005 yılında "Eleştirmenler Birliği Yılın En İyi Oyunu Ödülü" dahil beş farklı ödüle layık görülen oyunda Goran Bregovic'in nağmelerini andıran Balkan müzikleri, oyun içinde büyük bir ustalıkla kullanılarak izleyene daha da keyifli anlar yaşatıyor.

Olaylar 1993'te yani Yugoslavya İç Savaşı'nın ikinci yılında geçiyor. Dobrinja, Bosna-Hersek'in başkenti Saraybosna'nın bir mahallesidir. Saraybosna Sırp kuşatması altındadır. Müslüman Boşnaklar yaşam mücadelesi vermektedir. Oyunda, yıkıntılar arasında yan yana iki evde yaşayan iki ailenin umutsuzlukları, kırgınlıkları, çatışmaları ve savaşa rağmen umutları ve dirençleri anlatılmaktadır. Bir günlük ateşte, evin yıkılmaktan kurtulmuş küçük bahçesinde, bir gece düğünü yapılıacaktır. Hazırlıklarla geçen sabah ve öğleden sonra ve düğünle sonlanan akşam; savaşın içinde bir günün trilogyasını oluşturur.

1992-1996 yılları arasında, Avrupa'nın göbeğinde ve tüm dünyanın gözleri önünde gerçekleşen ve "etnik temizliğe" dönüşen Bosna savaşı, tarihin en büyük kıyımlarından biri haline gelmiştir. Özellikle çok uluslu, çok dinli ve çok kültürlü bir kent olan Saraybosna'da, savaşın en ağır yıkımı yaşanmıştır. Sırp milliyetçiliğinin soykırıma uzanan vahşeti, başta Müslüman Boşnaklar olmak üzere, tüm Yugoslav halklarını etkilemiş; kin ve intikamı tetiklemiştir.

Oyunda, savaşta yaşanan acılar, ölümler, kırık hayatlar, kayıp aşklar ve savaşla yitirilen insani değerler sorgulanır. Yaşamsal yoksunluğun içinde mücadele eden bu insanların, savaşa rağmen müzikle, dansla buluşturdıkları umutları, tutkuları ve direnişleri, insan olarak var oluşlarının tek dayanağıdır artık. Canlı müzik ve dans, savaşla kuşatılmış bahçede kutlanan düğünün ve bu düğünle simgelenen Balkan ruhunun, umutların, öfkelerin ve özelemlerin bir yansımasıdır. Belki de insanların son kalesidir "düğün"; var olma savaşının ta kendisidir.

ELSAN ELYAF SAN VE TIC. A.S.

Turistik Çamlıca Cad. No:9
34692 Büyük Çamlıca-Istanbul

Tel :02164122050
Fax :02164129110

web : www.elsanelyaf.com
e-mail: elsan@elsanelyaf.com

ELSAN ELYAF

Acil Leasing

*Bankamuz
hepimiz için.*

Acil Leasing, Türkiye Finans'ın sunduğu hızlı ve uzman leasing hizmeti. Siz işinizi büyütmek, karşınıza çıkan ticari fırsatları değerlendirmek istediğiniz sürece, Türkiye Finans yanınızda olacak. Türkiye'nin dört bir yanındaki şubeleri ya da internet üzerinden sunduğu **e-leasing** hizmetiyle hayatınızı kolaylaştırmak için... Tıbbi cihaz, tekstil, matbaa ve iş makinelerinden büro ekipmanlarına, ulaşım araçlarından gayrimenkullere kadar her türlü ihtiyacınızı karşılamak için...

Ticaret dünyasıyla ilgili hayallerinizi, gerçekleriyle değiştirmek için.

☎ 444.2.444
turkiyefinans.com.tr

**TÜRKİYE
FİNANS**
KATILIM BANKASI